

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Sotsiaalteaduskond

Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut

Mariann Kirsipuu

**RAAMID EESTI E-RESIDENDI DIGITAALSE ISIKUTUNNISTUSE
POLIITIKAS**

Magistritöö

Juhendaja: Leno Saarniit, MA

Tallinn 2017

Deklareerin, et käesolev magistr töö,
mis on minu iseseisva töö tulemus,
on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli
magistrikraadi taotlemiseks ja selle alusel
ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Autor: Mariann Kirsipuu
“ “ 2017

Töö vastab kehtivatele nõuetele

Juhendaja: Leno Saarniit
“ “ 2017

Kaitsmisele lubatud “ “ 2017

Avaliku halduse magistr tööde kaitsmiskomisjoni esimees
Erkki Karo, PhD

Lühiülevaade

Eesti isikut tõendavate dokumentide poliitika viimaste aastate enam kõneainet pakkunud muudatus on e-residendi digitaalse isikutunnistuse (digi-ID) väljaandmisega alustamine 1. detsembril 2014. aastal. Maailma mastaabis võib seda pidada erakordseks ja seninägematuks fenomeniks, mis oma olemuselt on murdnud kultuuri-, majandus- ja riigipiire. Sealjuures loosung „10 miljonit e-estlast aastaks 2025“ on laialt tuntud nii Eestis kui rahvusvaheliselt. Sarnast tähenduslikkuse loomist ja tausta võimaldab analüüsida raamistamise teooria.

Magistritöö eesmärgiks on analüüsida raame Eesti e-residendi digi-ID poliitikas ning paigutada tulemused laiemasse Eesti avaliku halduse ja poliitikakujundamise konteksti. Poliitika uudsuse tõttu leidub teemakohast teaduskirjandust vähe. Seega, digitaalses sfääris, kus Eestit peetakse teenäitajaks, panustab töö valdkonna poliitiliste kaalutluste, -tagamaade ja -tulemuste analüüsimine Eesti kogemuse mõistmisesse ja võimaldab sellest õppimist.

Analüüsi tulemusena kaardistati kuus e-residendi digi-ID poliitikat ümbritsevat poliitikaraami. Poliitikaraamide juures toimunud muutusi võib pigem pidada marginaalseteks. Samamoodi ei tuvastatud märkimisväärseid erisusi formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte raamistamiskäitumises, kuigi leiti, et poliitikaraamide esitamine on ülekaalus pigem poliitilisel tasandil.

Võtmesõnad: E-residendi digi-ID, poliitika raamistamine, Eesti avalik haldus.

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Raamistamise mõiste ja kasutegur	8
1.1. Raamistamise fookus	9
1.2. Poliitikaprobleemi analüüsimine läbi raamistamise	11
2. E-residendi digi-ID poliitika.....	15
2.1. E-residendi digi-ID poliitika ajalooline kontekst	15
2.2. Huvitatud osapooled e-residendi digi-ID poliitikas.....	17
2.3. Metoodika.....	18
2.4. E-residendi digi-ID poliitika raamistamine.....	20
2.5. Järeldused ja poliitikasoovitused	26
Kokkuvõte	32
SUMMARY.....	35
Kasutatud kirjandus.....	38
LISA 1. E-residendi digi-ID poliitikakujundamise ajatelg	58
LISA 2. Loetelud analüüsi aluseks kasutatud dokumendi- ja andmeallikatest	59
LISA 3. E-residendi digi-ID poliitika raamistamine – sildid ja jutustused.....	61
LISA 4. Siltide ja jutustuste kajastamine formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte poolt .	101

Sissejuhatus

Poliitika kujunemist¹ ja elluviimist mõjutavad mitmed faktorid, nagu näiteks sotsiaal-majanduslik keskkond, poliitilis- ja administratiivsüsteemi iseärasused, otsusetegijad ning muud ettenägematud sündmused (Pollitt, Bouckaert 2011). Eesti avaliku halduse kontekstis on lisaks oluline Kesk- ja Ida-Euroopa (edaspidi *KIE*) riikide taust: post-kommunistlik pärand, oma riigi kiire ülesehitamise vajadus, Euroopa Liiduga ühinemise soov ning majanduskriisi tingimustes toimetulek (Sarapuu 2013, 8). See omakorda tähendab, et Eesti mõistes mängib suurt rolli ka ajaloolis-kultuuriline taust (Sarapuu 2012a, 250).

Eelnimetatud teguritest on mõjutatud ka ideed, mida edastatakse formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte poolt konkreetse poliitika kohta avalikkuses ja avalikkusele. Erinevate teadlaste kohaselt (Campbell 2002, 21; Bleich 2002, 1054, Noy 2009, 224) omab poliitika analüüsis üha enam tähtsust just idee, vastukaaluks laiematele teoreetilistele käsitlustele. Teoreetilise baasi, mis on sobilik ideede uurimiseks, pakub raamistamise teooria (Hulst, Yanow 2016, 93).

Eesti isikut tõendavate dokumentide poliitikas on viimastel aastatel enam tähelepanu pälvinud sündmus 01.12.2014 rakendatud e-residendi digitaalse isikutunnistuse (edaspidi *e-residendi digi-ID*) väljaandmise kontseptsioon ning õiguslik alus. Poliitikat ümbritsev loosung “10 miljonit e-eestlast aastaks 2025” on levinud nii Eesti kui välismaises meedias. Just nimelt säärane loosung – idee – on midagi, mille sarnastele tähendustele aitab poliitika analüüsimisel tähelepanu juhtida raamistamine kui teoreetiline lähtekoht.

Eeltoodut kokkuvõttes, on töö üldisemaks eesmärgiks ning panuseks akadeemilisest vaatest, läbi raamistamise teooria e-residendi digi-ID poliitika paigutamine Eesti avaliku halduse, sealhulgas

¹ Mõiste „poliitika kujunemine“ ei võrdu mõistega „poliitikakujundamine.“ Mõiste „poliitika kujunemine“ kasutamine viitab töö fookuse laiemale kontekstuaalsele tagamaale, mille avamine töö teatud osades on magistritöö eesmärgi seisukohast oluline.

poliitikakujundamise² laiemasse konteksti. Vastupidiselt levinud arusaamale, et e-teenuste ja e-riigiga seonduv on ainult tehnilise teostatavuse küsimus, peaks ühes demokraatlikus riigis olema tehnilise lahenduse rakendamise eelduseks siiski poliitika ja vastava õiguse rakendamine. Sarnaselt on tõdenud ka Kerikmäe ja Rull (2016, 3) mööndes, et tehnoloogiat puudutavates valdkondades peaks legitiimsus olema esimeseks eesmärgiks ning ootamatult tõusetuvad tehnoloogilised väljakutsed ei tohiks seda mõjutada. Teisisõnu, poliitika ning seadusloome on olulised ka digitaalses maailmas, mistõttu nende uurimine on kriitilise tähtsusega (*Ibid.*).

Kitsamalt on käesoleva magistritöö eesmärgiks analüüsida e-residendi digi-ID poliitika raamistamist. Poliitika uudsuse tõttu ei ole teemat, rääkimata töös presenteeritud viisil, palju uuritud³. Magistritöö uurimisküsimused on:

1. Kuidas on formaalsed ja mitteformaalsed osapooled e-residendi digi-ID poliitikat raamistanud?
2. Kas ja kuidas on poliitikaraamid aja jooksul muutunud?

Põhjuseid, miks antud magistritöö fookusesse on valitud e-residendi digi-ID poliitika ning digitaalne dokument, on mitmeid. Esiteks, digitaalse dokumendi väljaandmist ja kasutamist võib pidada alustalaks, isegi põhjuseks, miks täna saame Eestist rääkida kui maailma ühest eesrindlikumast riigist e-teenuste arendamisel, pakkumisel ja kasutamisel ning eeskujust e-valitsemise ja e-riigi kontekstis⁴. Sealjuures e-residendi digi-ID väljaandmine, suur huvi ja hulk taotlusi, on maailmas erakordne ja seninägematu fenomen, mis oma olemuselt on murdnud kultuuri-, majandus- ja riigipiire.

Teiseks, Euroopa Liidu algatuste⁵ valguses, kus Eestit peetakse digitaalses maailmas teerajajaks ja suunanäitajaks, annab töö lisandväärtuse valdkonna poliitiliste kaalutluste, -tulemuste ja -kogemuse mõistmiseks ning võimaldab sellest õppimist. Kuigi antud analüüs on Eesti-keskne, on töö väärtus

² Käesoleva töö eesmärgiks ei ole uurida poliitikakujundamist iseenesest (nagu näiteks Adolino ja Blake'i (2010) protsessimudel sedastab). Küll aga on poliitikakujundamine, selle üldisemas tähenduses – protsess kui tervik – töö fookuse ja laiema eesmärgiga taustal seotud.

³ Kerikmäe ja Särav'i (2016a; 2016b) sulest ilmunud artiklid on seotud vastavat seadusandlust analüüsivate uurimustega. E-residentsuse tekkest ja e-riigi arengust ning e-residentsuse kasudest ja ohtudest on kirjutanud Taavi Kotka, *et al.* (2015). Annus (2014) on analüüsinud „e-residentsuse olemuse, digitaalse identiteedi loomise, digitaalse isikutuvastuse, digitaalalkirja kasutamise ja e-residentsusest tulenevate riskide maandamise meetmete õiguslikke aspekte“ (*Ibid.*, 740).

⁴ Yildiz (2007, 657-658) on tõdenud, et just laiemate poliitiliste protsesside ja seadusandliku tausta avamine panustaksid oluliselt e-valitsemise ning e-teenuste kasutamise ja mõju edasisse uurimisse.

⁵ Euroopa Liidu Ühtse Digitaalse Turu väljaahitamise initsiatiiv ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. a. määruse (EL) nr 910/2014, e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul, rakendamine.

oluliselt universaalsem tänu valitud teoreetilisele raamistikule. Kuivõrd raamistamine hõlmab endas vältimatult esimese etapina situatsioonist arusaamist, ei ole viimane isikule *antud* selle sotsiaalse keskkonna poolt, kus ta parasjagu elab (täiendavaks lugemiseks Hulst, Yanow 2016). Teisisõnu, kultuuriruum ise ei oma poliitikaraame, mis annaksid poliitika raamistamises osalejatele ette teadmise ja piirid näha asju kindlat viisi ühtemoodi (*Ibid.*, 98-99). Hulst'i ja Yanow (2016, 99) kohaselt hõlmab raamistamine mitmetest kultuuridest info hankimist ja järeltuste tegemist. See tähendab, et Eesti kogemusest arusaamine, sellest õppimine, on võimalik ka teistes kultuuriruumides ning väärtussüsteemides.

Käesolev magistritöö on kvalitatiivne juhtumianalüüs, milles on uurimismeetodina kasutatud dokumendianalüüsi. Töö jaguneb kahte peamiseks ossa, millest esimeses käsitletakse raamistamise mõistet ja iseärasusi ning seeläbi magistritöö aluseks olevat teoreetilist baasi. Viimane on aluseks töö teisele osale – empiirilisele analüüsile, kus e-residendi digi-ID poliitika kujunemise avamise foonil, antakse vastused eespool tõstatatud uurimisküsimustele ning paigutatakse tulemused Eesti avaliku halduse laiemasse konteksti.

1. Raamistamise mõiste ja kasutegur

Raamistamise teooria isaks peetakse Erving Goffman'i ja tema 1974. a vastavat kirjutist (Rein, Schön 1996, 94). „Mis see on, mis siin toimub?“, küsib Goffman küsimuse, mis iseloomustab kõige paremini raamistamist ning vastab, et see sõltub erinevate inimeste erinevatest perspektiividest (Goffman 1974, 8). Raamistamise teooria⁶ peamine lähtekoht põhineb teesil, et konkreetset *asja* võib vaadelda väga erinevatest perspektiividest ning seda *asja* tõlgendada viisil, et see mõjutab mitmeid erinevaid väärtuseid ja tõekspidamisi (Chong, Druckman 2007, 104). Laiemalt on raamistamise all mõeldud normatiivseid, aga ka kognitiivseid ideesid, mis paiknevad poliitikadebattide taustal (Campbell 2002, 26). Kitsamalt tähistab raamistamine põhimõtete organiseerimist (Hulst, Yanow 2016, 94), protsessi, misjuures nagu pildigi raamimisel, tõstetakse esile osa informatsioonist, rõhudes seeläbi selle olulisusele (Austin, *et al.* 2009, 38). Kusjuures, raamistamine ei ole oma olemuselt staatiline elik kord teatud viisil raamistatud poliitikat saab ja võib vajadusel ümber raamistada (Campbell 2002, 27), mis viitab raamistamise olemuse narratiivstruktuursusele (Rein, Schön 1996, 92). Raamistamise käigus esile tõstetud informatsioon võib kokkuvõttes saada ühiskonnas märgilise tähenduse ja ressursside osaliseks, kuna igas valdkonnas võib peaaegu alati leida hulga raame, mis võistlevad teineteisega tähenduslikkuse saavutamise ja ressursside eest, millest esimene tagab legitiimsuse, mis omakorda annab nõudeõiguse majanduslike ja sotsiaalsete ressursside järele (*Ibid.*, 95).

Bleich'i (2002, 1063) kohaselt aitab raamistamine poliitikas osalejate jaoks tuvastada probleeme ning täpsustada ja prioritseerida oma huvid ja eesmärgid. Raamid juhivad poliitikaga seotud isikuid põhjuslike ja normatiivsete hinnanguteni, mis puudutavad efektiivseid ja kohaseid poliitikaid, kusjuures seda viisil, mis suunab poliitikaprobleemi ühele kindlale rajale, seeläbi tugevdades seda (*Ibid.*)

⁶ Raamistamise teoorias eristavad teadlased (Hulst, Yanow 2016, 93; Benford 1997, 416; Dewulf, *et al.* 2009, 171) termineid „raamistamine“ ja „raam“. „Raamistamine“ võimaldab keskenduda poliitikaprotsessi poliitilisele iseloomule terviklikumalt kui „raam“, kui midagi staatilist, mis on seotud seda mõelnud/väljaöelnud isiku ja tema motiividega (*Ibid.*). Kuna nimetatud terminite sõnadena kasutamine võib tekitada segadust, olgu selguse huvides öeldud, et töös kasutatud sõnad „raamistamine“ ja „raam“, nende erinevates käänetes, viitavad mõlemad teadlaste poolt eristatud ja sisustatud terminile „raamistamine“. Nagu selgitatud edaspidi, on töö lähtekohaks eeldus, et raamistamine ei ole midagi staatilist, ajas muutumatut.

Poliitikakujundamise ja selle protsessi uurimise laiemas kontekstis on raamistamine oluline poliitikaanalüüsi vahend, mis võimaldab mõista ebakõlasid poliitika kavatsuse ning vastuvõetud poliitika rakendamise vahel (Hulst, Yanow 2016, 93), aga ka seda, kuidas poliitikakujundajad on poliitikaid raamistanud, et need oleksid poliitiliselt vastuvõetavad (Campbell 2002, 26). Ideede hõlmamine poliitika analüüsi suurendab ühtlasi poliitika tulemustest arusaamist (Bleich 2002, 1055).

Poliitikaprobleemile orienteeritud raamistamise analüüsi tulemusena:

1. markeeritakse poliitikaprobleemi teatud osad,
2. ignoreeritakse poliitikaprobleemi teatud osasid,
3. struktureeritakse markeeritud osad sidusalt ja mõistetavalt (Rein & Schön, 1977, viidatud Hulst ja Yanow 2016, 96).

1.1. Raamistamise fookus

Raamistamise kontekstis on oluline eristada selle sisulisi komponente: esiteks, raamistamise uurimise algandmeid ehk milliste tõendite pinnalt toimub raamide konstrueerimine; teiseks, mis on raamistamise tulemused ehk funktsioonid ning kolmandaks, mis on raamistamise objekt ehk mida on võimalik raamistada.

Raamistamise uurimisel eristavad Rein ja Schön (1996, 90) kogutavate ja analüüsiks kasutatavate tõendite valguses retoorilisi- ja tegevusraame, millede nimetused ei viita kuidagi tegevusele või tegevusetusele, vaid märgistavad selgesti kahte erinevat poliitikadiskursust, kus esimene on seotud poliitiliste debattidega ning teine poliitika praktiseerijatega, kes poliitikat kujundavad ning ellu viivad. Rein'i ja Schön'i (*Ibid.*, 90-91) kohaselt konstrueeritakse retoorilised raamid poliitikadiskursuse, mille keskmes on arutelu, veenmine või õigustamine, oluliste tekstide (nagu kõne, memorandum, ajakirjanduslik essee) pinnalt, analüüsides ning otsides tõendusmaterjali poliitikaprobleemi raamistamise kohta tekstides kasutatud keelest. Tegevusraamid konstrueeritakse poliitikakujundajate tegevusmustrite jälgimise pinnalt kogutud tõenditest, mis hõlmab endas nii poliitika kujundamise aluseks olevate materjalide (seaduse, programmi formuleerimine) kui ka poliitikarakendajate käitumise analüüsi (*Ibid.*).

Rein ja Schön (1996, 92) peavad poliitikaprobleemi raamistamise uurimisel ja tõendite kogumisel, kas retooriliste- või tegevusraamide sisse mahutamist esiti ülioluliseks, samas möönavad, et kuna kokkuvõttes on kõik raamid jutustava iseloomuga, on nad üksteisega kõrvutatavad ning võimaldavad raamideülest tõendite arvestust. Teisisõnu ja töö empiirilise osa valguses annab see võimaluse tõendite kogumiseks nii retooriliste- kui ka tegevusraamide kontekstis.

Raamistamise tulemusena, mida võib nimetada ka (tegevus)väljundiks, pakuvad poliitikas osalejad vastuseid ühe poliitikaprobleemi erinevatele osadele: nad defineerivad probleemi ja selle põhjused, annavad moraalset hinnanguid ning soovivad abinõusid probleemi lahendamiseks (Entman 1993, 52). Eelõeldu võib kokku võtta raamistamise *märgitava* ja *omistava* eripäraga, mida eristavad Snow ja Benford (1992, 137). Esimesel juhul kasutatakse raame sotsiaalse olukorra tõsiduse ja ülekohtu rõhutamise ning illustreerimise eesmärgil või ebaõiglase ja -moraalse ümberdefineerimiseks (probleemi defineerimine ja moraalsete hinnangute andmine). Teisel juhul omistatakse raamistamise kaudu probleemile diagnoose, mis puudutavad nii probleemi definitsiooni ja põhjuslikkust, kui ka prognoose ehk pakutakse välja lahenduskäike. (*Ibid.*) Bleich'i (2002, 1064) lähenemisele toetudes võime poliitikaprobleemi defineerimise, põhjuste ja lahenduste väljapakkumise raamistamist omakorda mõtestada kognitiivse *teekardina*, mis hõlmab endas definitsioone, analooge, metafoore ja sümboleid, mis aitavad poliitikas osalejail mõtestada poliitilist või sotsiaalset situatsiooni, tuvastada probleeme ja eesmärgid ning kaardistada järgnevaid tegevusi. Moraalsete hinnangute raamistamist ilmestab moraalne *teekaart*, mis määratleb terminite ja tegevuste sidususe (*Ibid.*).

Lisaks raamistamise käigus kogutavatele ja analüüsitavatele tõenditele ning raamistamise funktsioonidele, eristatakse raamistamise objekti. Poliitika puhul on võimalik eristada kolme erinevat üksust, mida raamistada:

1. poliitikaprobleemi ainek, seotud isikute identiteetide ja nende isikute omavahelisi suhteid,
2. poliitikaprobleemi protsessi (Hulst, Yanow 2016, 102-103; Dewulf, *et al.* 2009, 165, 171-175).

Poliitikaprobleemi ainese raamistamise analüüsis keskendutakse sellele, kuidas osapooled on mõtestanud poliitika tähendust (Dewulf, *et al.* 2009, 170). Raamistamine ning vastavalt poliitikaprobleemide tähenduslikkuse esitamine toimub läbi diskursuse (Heracleous, Marshak 2004,

1286). Kusjuures poliitikat mõtestatakse konkreetse konteksti põhiselt, vastupidiselt raami konstrueerimisele isiku peas nagu kognitiivse raamistamise teooria korral, mida on lähemalt selgitatud järgmises peatükis (West 1984, viidatud Dewulf, *et al.* 2009, 171). Poliitikaprobleemi ainese raamistamine on selles osalevate poolte mõistes dünaamiline protsess, vastupidiselt staatilisele kontseptsioonile, mida iseloomustab kognitiivne raamistamise teoreetiline lähenemine (Dewulf, *et al.* 2009, 171).

Poliitikaprobleemi ainese analüüs toetab käesolevas töös püstitatud uurimisküsimustele vastamist. Kuivõrd autori hinnangul pakuvad ülejäänud kaks üksust omaette mahuka pinnase teadustöö(de) teema(de)ks, neid siinkohal pikemalt ei käsitleta.

1.2. Poliitikaprobleemi analüüsimine läbi raamistamise

Avaliku halduse, haldusjuhtimise ja poliitikaanalüüsidega tegelevates distsipliinides⁷, on peaaesjalikult kasutatud Martin Rein'i ja Donald Schön'i lähenemist raamistamise analüüsimisele (Hulst, Yanow 2016, 92-93, 96). Ka käesoleva töö teoreetilise baasi juured ulatuvad distsipliinile kohaselt nimetatud teooriani, kuid empiirilise analüüsi tarbeks on kasutusele võetud teooria täiustatud lähenemine Hulst'i ja Yanow' poolt.

Hulst'i ja Yanow lähenemisel on kolm peamist eelist Rein'i ja Schön'i ees. Esiteks ja peamiseks Rein'i ja Schön'i teooria miinuseks on magistritöö eesmärgi ja uurimisküsimuste kontekstis see, et viimaste teooria on poliitika protsessikeskne (Hulst, Yanow 2016, 93). Nagu eespoolt märgitud, ei ole poliitikakujundamise ja selle protsessi enda analüüsimine töö fookuses. Teiseks, Rein'i ja Schön'i teooriat peetakse ala-teoretiseerituks (*Ibid.*, 97). Hulst ja Yanow on teooriat tervikuna täiustanud, tuues muuhulgas selgelt välja, mida raamistamisega on võimalik saavutada ja mida kokkuvõttes raamistatakse (*Ibid.*, 97-101). Kolmandaks, Hulst ja Yanow (2016, 103-104) käsitlevad raame ajas muutuvatena, mitte ühemõõtmeliste ja staatilistena, nagu Rein ja Schön seda teinud on (vt ka selgitusi alamärkuses 6). Ümberraamistamise hõlmamine teoorias lubab omakorda vastata uurimisküsimusele, mis puudutab poliitikaraamide ajas muutumist.

⁷ Erinevalt psühholoogiast, keeleteadusest, sotsiaalse liikumise- ja kommunikatsiooniuurimustest jms.

Seega, Hulst'i ja Yanow (2016, 97-101) kohaselt on raamistamise analüüsimisel võimalik eristada kolme erinevat taset:

1. poliitikaprobleemist *arusaamist*,
2. poliitikaprobleemi *sildistamist* ning
3. poliitikaprobleemi *jutustamist*.

Poliitikaprobleemist *arusaamine* on protsess, läbi mille poliitikaga seotud osapooled (olgu selleks poliitikaga otseselt seotud isikud, kõrvaltvaatajad või muud huvitatud osapooled/sidusrühmad) loovad kõnealusele poliitikale või selle olulisele osale teatud tähenduse (*Ibid.*, 97). Kõige paremini iseloomustab selle protsessi tõuget eelpool toodud Goffman'i küsimus – „Mis see on, mis siin toimub?“

Arusaamine hõlmab endas Hulst'i ja Yanow (2016, 98) kohaselt kahte aspekti: ühest küljest kasutab isik situatsiooni mõtestamiseks oma eelnevat teadmiste- ja kogemuste pagasit ning väärtushinnanguid; teisalt juhib probleemi mõtestamine tema edasisi mõtteid-tegevusi. Kusjuures nimetatud protsessid toimuvad isiku alateadvuses vaikivalt, mitte teadlikult (*Ibid.*). Ajaloolisest vaatevinklist tulenevalt on kirjeldatu taga kognitiivne raamistamise teooria, millele on aluse pannud Marvin Minsky (Dewulf, *et al.* 2009, 158). Minsky (1975, 211) kohaselt, kui isik on silmitsi uue olukorraga, valib ta oma mälust sobilikku raamistikku. Minsky selgitab, et see on eelnevalt mällu salvestatud raamistik, mida kohandatakse vastavalt vajadusele silmitsi seistava olukorra (lahendamise) tarbeks. Kognitiivset raamistamise teooriat sobib iseloomustama *traditsiooniline oodatava väärtuse mudeli* definitsioon, mille kohaselt hoiak mingi objekti suhtes moodustub hinnanguliste uskumuste summast selle objekti kohta (Chong, Druckman 2007, 205).

Viis, kuidas üks või teine isik poliitikaprobleemist aru saab – kuidas oma mälu, teadmisi ja kogemusi kasutab – on sügavalt kognitiivne toiming, kaldudes enam psühholoogia valdkonda. Ühtlasi on see arusaadavatel põhjustel selgelt isikukeskne. Kuivõrd protsess ja tagamaad, kuidas isik poliitikaprobleemist aru saab ning sellele tähenduslikkuse loob, annab ainese eraldi teadustööks ning kuna persoonipõhisus ei ole antud magistritöö fookuses, ei analüüsita töös poliitikaprobleemist arusaamise etappi.

Olgugi, et käesolev töö ei uuri seda, millistel motiividel üks või teine isik poliitikaraami sisustab, ei saa andmete kogumisel ja analüüsimisel minetada inimfaktorit. Viimase eiramine on üks

raamistamise uurimise ja analüüside puudujääkidest, millele Benford (1997, 418) oma kriitikas on viidanud – loodud tähendused ei teki ega eksisteeri ühiskonnas ise. Seega ei välistata töö empiirilises osas poliitika raamide analüüsimisel asjakohaste tõendite – konkreetsete isikute seisukohtade – kogumist ja analüüsimist.

Poliitikaprobleemi *sildistamise* juures joonistub selgelt välja asjaolu, et poliitikas osalejate poolt poliitika ühele osale antud tähenduslikkus on oma olemuselt alati poliitiline tegevus – üks osa vaadeldavast situatsioonist on esile tõstetud ning mingi osa jäetakse tahaplaanile (Hulst, Yanow 2016, 99). Tähendus luuakse läbi arutluste, vaidluste ja muudatuste teel (Benford 1997, 410). See tähendab, et ideed ja tähendused on sotsiaalne konstruktsioon (Snow, Benford 1992, 136). Raamistamise analüüsimise kontekstis tähendab sildistamine, et poliitika valitud osadele antakse nimetused ehk sildid, mis on üldjuhul teada tuntud terminid, isegi metafoorid (Hulst, Yanow 2016, 99).

Poliitikale tähenduslikkust loovate osapoolte mõistes viitavad Rein ja Schön (1996, 88-89) poliitikaprobleemi *jutustamise kirjeldavale loole*, kus raamid on kui tugevad ja üldised jutustused, diagnoosides, mis ja kuidas vajab konkreetsetes poliitikavaldkonnas parandamist. Teisisõnu, poliitikaprobleemi jutustamine hõlmab endas olemuslikult teatud osade selekteerimist ning nende silmapaistvaks vormimist (üldjuhul teksti kujul) sellisel viisil, mis propageeriks konkreetse poliitikaprobleemi defineerimist, põhjuslikku tõlgendust, moraalseid hinnanguid ja/või soovitusi probleemi lahendamiseks (Entman 1993, 52).

Hulst'i ja Yanow (2016, 100) kohaselt on jutustamine ning selle kaudu veenmine (mis on õige/vale, mida tuleks teha) eeskätt olulised poliitika formuleerimise, aga ka rakendamise etapis. Veenmise eesmärgil on olulisel kohal ajaloo jutustamine, minnakse tagasi hetke, kus „kõik oli hästi“, misjuures jutustamine hakkab olulist rolli mängima justkui uue reaalsuse kirjeldajana (*Ibid.*, 100-101). Jutustused võivad sealjuures rõhuda laiematele kultuurilistele normidele, mis selgitab seda, miks mõned raamid omavad poliitilisel maastikul eriti suurt võimu (Rein, Schön 1996, 89).

Veenmise kontekstis ning analüüsi normatiivse külje pealt võib raamistamist kui tähenduslikkuse loomist poliitikas osalejate poolt vaadelda nii positiivses kui ka negatiivses võtmes tõdevad Chong ja Druckman (2007, 120). Avaliku arvamuse mõistes on täheldatud, et raamistamist ümbritseb pigem negatiivne varjund, kuna selle mõju – avaliku arvamuse kujundamine – vihjab eelduslikult

justkui sellele, et poliitiline eliit võib manipuleerida populaarsete tähendustega omahuvi eesmärgil (Chong ja Druckman 2007, 120). Chong ja Druckman selgitavad edasi, et see aga ei tähenda, et igal juhul ja alati manipuleeriksid poliitikakujundajad avalikkusega, eesmärgiks pelgalt omakasu, mis tähendab, et teises äärmuses on samamoodi problemaatiline niinimetatud vastupanu raamistamisele (selle vastuvõtlikkusele). Teisisõnu, kui (avalikud) debatid ei suuda endaga kaasa tuua uut moodi mõtlemist isikute vaadetes ja tulemuseks on ainult olemasolevate väärtuste meenutamine ja kinnistamine, siis veenmine läbi poliitika raamistamise on võimatu ning kasutu (*Ibid.*).

Tulles veel tagasi poliitikaprobleemi jutustamise juurde, märgivad Hulst ja Yanow (2016, 100) raamistamise analüüsimise kontekstis, et jutustamine selle kõige otsesemas tähenduses erineb poliitikaprobleemi sildistamisest argumentide loogilise struktuuri puudumise poolest. Jutustused peituvad tekstides, avaldudes kindlate võtmesõnadena, fraasidena, stereotüüpsete piltidena, informatsiooniallikatena ning lausetena, mis pakuvad fakte ja hinnanguid, oma kohalolekus või puudumises (Entman 1993, 52). Jutustuste kaudu on lugejaile selgitatud mis on juba toimunud, mis hetkel toimub ning mis on vaja teha. (Hulst, Yanow 2016, 100-101). Jutustamise juures võib eristada tähenduslikkuse loomise vahendeid (metafoorid, näited, lööklaused, kujutised, pildid) ja argumentatsiooni vahendeid (põhjused, tagajärjed, üleskutsed põhimõtetele), kus esimene viitab erinevate osade sünteesimisele ning teine analüüsimisele ning osade diferentseerimisele (Gamson, Lasch 1981, 3-4).

2. E-residendi digi-ID poliitika

2.1. E-residendi digi-ID poliitika ajalooline kontekst

E-residendi digi-ID poliitika puhul on võimalik eristada õiguslikku mõõdet ja kontseptuaalset ainet, millest esimene on seotud identiteedihalduse ja isikut tõendavate dokumentide poliitikaga. Teisalt on e-residendi digi-ID Eesti kodanikule ja residendile väljaantavast dokumendist absoluutselt erinev õiguslik instituut ning kontseptsioon, sarnanedes nimetatutele üksnes tehniliste ja funktsionaalsete omaduste poolest⁸. Poliitika kehtestamise vajadus ja argumendid on seotud Eesti majanduse, teaduse, hariduse või kultuuri arengu soodustamisega (Annus 2014, 741), mis nagu edasisest analüüsist nähtub, asetab rõhu eeskätt majandusele, muutes e-residendi digi-ID poliitika justkui mõtteliseks osaks ka majanduspoliitikast.

Kuigi avalikkuses on e-residentsuse „isaks“ tituleeritud Taavi Kotka⁹, mis on igati arusaadav, arvestades, et teda võib pidada kõnealuse poliitika suurimaks eestkostjaks, on idee ise oluliselt eakam. Välismaalastele ID-kaardi laadsete võimaluste pakkumise mõte pärineb Rein Langilt, kes käis selle välja 2008. aastal Reformierakonna majandusmõtte konverentsil „Restart“ (Hansalu 2014c; Riigikogu veebilehekülj). Vastupidiselt laialt levinud arusaamale, et e-residendi digi-ID väljaandmise idee tekkis üks hetk 2014. aastal, nähti see tegelikkuses seaduse tasandil ette juba 2009. aastal, kui eraldiseisva dokumendiliigina loodi digi-ID õiguslik regulatsioon¹⁰ (Annus 2014, 741). 2009. aasta isikut tõendavate dokumentide seaduse (edaspidi *ITDS*) muutmise seadusega jäeti välismaalasele digi-ID väljaandmise aja määramine Vabariigi Valitsuse pädevusse. E-residendi digi-ID väljaandmine 2009. aastal ei olnud esiteks võimalik seepärast, et selleks hetkeks ei olnud piisavalt analüüsitud sihtgrupi tõsikindla isikutuvastamise aspekte ning dokumendi turvalise väljaandmise ja haldamise korraldust (*Ibid.*) ning teiseks puudus idee rakendamiseks vajalik rahaline ressurss¹¹. Viimase kavandamine eelarvesse oli 2009. aastal ilmselgelt raskendatud, kui

⁸ Seletuskiri 2014, 3.

⁹ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi side ja riigi infosüsteemide asekancler.

¹⁰ Seletuskiri 2009, 6; Seletuskiri 2014, 5.

¹¹ Seletuskiri 2009, 6-7.

mitte võimatu, kuna tegemist oli majanduskriisi aastaga ning Vabariigi Valitsuse ning Riigikogu töölaud seotud eeskätt lisaeelarvete menetlemisega.

Täna teada olev kontseptsioon „Mitteresidentidele digitaalse isikutunnistuse väljaandmine: e-residentsuse loomine“ (edaspidi *Kontseptsioon*) töötati Siseministeriumis välja 2013. aastal (Siseministerium 2014b, 71) ning kiideti heaks valitsuskabineti 24.04.2014 nõupidamisel (Vabariigi Valitsuse veebileheküljel). Sama aasta maikuuks oli Kontseptsiooni pinnalt formuleeritud ITDS ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *I EN*), mis esitati ministeriumitele kooskõlastamiseks (Eelnõude infosüsteemi veebileheküljel). Ligikaudu kaks kuud hiljem algatati *I EN* menetlemine Riigikogus, mis päädis 21. oktoobril selle vastuvõtmisega ning 1. detsembril rakendamise (Riigikogu veebileheküljel) (vt Lisa 1).

Põhjust, miks Kontseptsioon ja *I EN* just 2014. aastal Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu agendasse arvati, on keeruline tuvastada. Ühe selgituse pakub *võimaluste aken*¹², mis kõige tavapärasemalt avaneb valitsuse/poliitilise ideoloogia vahetumisel (Kingdon 2002, 167-168). E-residendi digi-ID poliitikakujundamise kontekstis, kuu aega enne Kontseptsiooni esitamist Vabariigi Valitsusele, astus ametisse esimene Taavi Rõivase valitsus ning ametisse asus ka uus siseminister – Hanno Pevkur. Peaminister Taavi Rõivas on tuntud, kui üks peamine kõrgetasemelistest poliitilistest figuuridest, kes on rahvusvaheliselt propageerinud Eestit kui silmapaistvat e-riiki. Kuigi olnud ametis pikaajakselt, oli teiseks oluliseks poliitikaga seotud avalikuks võtmeisikuks tollane president Toomas Hendrik Ilves. Märkiliseks võib pidada asjaolu, et just president Ilves ulatas kätte esimese e-residendi digi-ID pidulikult tseremoonial 1. detsembril 2014. aastal. Seega, võimaluste akna teooria valguses võib öelda, et poliitika agendasse arvamine, kiire menetlemine ning rakendamine, võisid olla soodustatud võimu vahetuse ja nimetatud isikute poolt. Teisalt, võib-olla tulenes see vastupidiselt just sellest, et poliitika arendamise faasis, valitsuskabineti muutumine, ei mõjuta poliitika edasist kavandamist ja levikut, üldistus, mis kehtis 2000-ndate alguses tehtud otsuse kohta alustada ID-kaartide väljaandmisega (Martens 2010, 225).

¹² Ing k tõlge: *window of opportunity*.

2.2. Huvitatud osapooled e-residendi digi-ID poliitikas

Poliitikast huvitatud osapooled võib jagada kaheks: formaalsed ja mitteformaalsed, kellest esimene hõlmab riiki ja tema institutsioone ning teine huvigruppe, avalikku huvi/arvamust ja muid kooslusi, kes ei kuulu riigistruktuuri (Kraft, Furlong 2015, 19). Formaalsed osapooled võib omakorda jaotada poliitiliseks ja administratiivtasandiks, kus esimese huvid on selgelt seotud (erakonna) poliitika elluviimisega. Ametniku lojaalsus peaks vastupidiselt kuuluma avaliku huvi teenimisele, olema sõltumatu poliitilistest mõjutustest (Randma-Liiv, Sarapuu 2012, 364). Mitteformaalsete osapoolte väärtused on kantud nende tegevussfäärist. Näiteks erasektori puhul võib märkida kasumi teenimise eesmärki ning meedia puhul lisaks avalikkuse informeerituse tagamist.

E-residendi digi-ID poliitikakujundamise peamised formaalsed institutsioonid (lisaks Vabariigi Valitsusele ja Riigikogule) on Siseministerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (edaspidi *MKM*) koos oma allasutustega. Siseministeriumit võib pidada peamiseks ja esimeseks avaliku sektori asutuseks kõnealuse poliitika vormimisel, kuna ta vastutab isiku identiteedihalduse, Eesti kodaniku ja välismaalase isikut tõendavate dokumentide väljaandmise poliitika väljatöötamise ja elluviimise koordineerimise eest¹³. E-residendi digi-ID poliitika valguses on MKM-i pädevuses Eesti infoühiskonna poliitika kujundamine ja koordineerimine. Üks osa sellest – riigi infosüsteem, mille hulka kuulub ka x-tee ja avaliku võtme infrastruktuur (MKM veebilehekülj), on teatavasti otseselt ja tihedalt seotud elektroonilise identiteedi ja selle kasutamisega. Teisalt, tulenevalt e-residendi digi-ID poliitika kontseptsioonist ning empiirilise analüüsi tulemustest, võiks eeldada, et ka majanduse ja innovatsiooni pool peaksid olema tugevalt esindatud.

Mitteformaalse osapoolena mängib üldisemat suurt rolli erasektor, kellele on välja delegeeritud dokumendiplankide tootmine ning isikustamine (Trüb veebilehekülj). Sertifitseerimisteenust, kliendituge lõpptarbijale jms osutab riigi nimel AS Sertifitseerimiskeskus. Viimane kuulub Eesti majanduse „suurele neljale“ – kahele suurimale pangale (Swedbank ja SEB pank) ning telekom ettevõttele (EMT ja Elion) (Martens 2010, 222). Erasektor e-teenuste pakkujana on samuti olulisel kohal. Lisaks finantsteenuste pakkujatele, on juba olemas, aga ka juurde tekkimas rohkelt teiste valdkondade esindajaid (nt virtuaalne raha, e-tervis, krüpteeritud videokonverentsid, failide turvaline säilitamine jms), kelle jaoks on oluline riigi tagatud tõsikindel e-identiteet

¹³ Vabariigi Valitsuse 31.05.2012 määrus nr 39 § 11.

isikutuvastamises ning seeläbi kliendi usaldusväärsus (Kotka, *et al.* 2015, 9) ehk e-residendi digi-ID olemasolu ja kasutamise võimalikkus.

Huvitatud osapoolena ei saa märkimata jätta e-residentsuse programmimeeskonda, kes on määratud teemaga igapäevaselt tegelema Vabariigi Valitsuse 4. detsembri 2014. aasta kabinetinõupidamise otsusega. Samuti on märkimisväärne meedia, kes vahendab formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte seisukohti laiemale avalikkusele, mõjutades ning kujundades seeläbi arvamusi ja hoiakuid.

2.3. Metoodika

Töö kirjutamiseks on valitud juhtumianalüüs, kuna see lubab juhtumi sügavuti uurimist selle tegelikus keskkonnas, olles uurimismeetodina samaaegselt ka uurimisstrateegia, mis hõlmab endas uurimise disaini, lähenemist andmete kogumisele ja analüüsimisele (Yin 2009, 18). Kirjeldatud omadused ja meetodi terviklikkus asetab selle töö kontekstis eelisseisundisse, sealhulgas näiteks diskursuse analüüsi ees, mis keskendub eeskätt tekstile. Selguse huvides olgu rõhutatud, et töö eesmärgiks ei ole raamistamise teooria uurimine ja täiendamine, vaid konkreetse juhtumi – e-residendi digi-ID poliitika – analüüsimine kasutades raamistamise teooriat, lähtuvalt sissejuhatuses toodud eesmärgist ja uurimisküsimustest. Samuti ei ole töö fookuses poliitika muutumise sisuline analüüs.

Toetudes uurimismeetodile koostati esiteks töö teoreetiline alus – raamistamise teoreetiline lähtekoht. Uurimisküsimustele vastamiseks töö empiirilises osas kasutati Hulst'i ja Yanow lähenemist, mis eristab raamistamise analüüsimisel silte ja jutustusi. Lihtsustatult tähendab silt seda, et poliitika valitud osale on antud tähendus. Jutustus on konkreetset silti sisustav/põhjendav tekst. Kuivõrd sildid ei ole midagi iseenesest olemasolevat, tuli need analüüsi tarbeks töö autori poolt konstrueerida.

Poliitikaraamide¹⁴ ehk siltide ja jutustuste avaldumise peamiseks allikaks loetakse erinevaid tekste (Entman 1993, 53), sestap on uurimuse läbiviimisel kasutatud dokumendianalüüsi. Dokumendianalüüs võimaldab teha üldisemat laadi sisulisi järeldusi seatud eesmärgi kontekstis ning toetab vastamist püstitatud uurimisküsimustele, mille fookuses on e-residendi poliitika

¹⁴ Töös on läbivalt kasutatud sõna „poliitikaraam“ viidates raami ehk sildi ja tema jutustuste koondtähenduslikkusele.

uurimine raamistamise teooria abil. Teisisõnu ja poliitika uudsust rõhutades, dokumendianalüüs toetab töö fookuses olevat üldise narratiivi loomist, mis loob eeldused teema edasiseks ja detailsemaks uurimiseks. Tulenevalt metoodika valikust, on töö järeldused analüütilised, piiratud konkreetse teooria- ja juhtumipõhisusega (Yin 2009, 41-45).

Nagu teoreetilises osas selgitatud, ei välistata andmete kogumisel, analüüsimisel ja järelduste tegemisel isikupõhisust, kuna jutustuste taga on alati konkreetne inimene. Kuna töö fookuses pole uurida seda, kuidas ja mis põhjusel üks või teine isik on poliitikale tähenduslikkust loonud just sellisel viisil ning mida ta on mõelnud, midagi öeldes/kirjutades (näiteks, miks on Taavi Kotka kirjutanud e-residentsusest just sellise artikli või miks Taavi Rõivas seostas oma kõnes e-residentsust mõne muu teema kontekstis just säärasel viisil), on metoodika osana välistatud intervjuud. See omakorda tähendab, et töös ei tehta järeldusi selles osas, millised võisid olla konkreetse isiku motiivid ja mõjutused poliitikale tähenduslikkuse loomisel.

Esmaseks allikaks, kust otsiti infot ning mille pinnalt konstrueeriti esimesed sildid ja kaardistati jutustused, olid I EN seletuskiri ning Kontseptsioon¹⁵. Saadud teadmiste pinnalt töötati välja otsisõnad, mida kasutades viidi veebikeskkonnas läbi andmete- ja dokumentide kogumine ning analüüs juba olemasolevate siltide ja jutustuste maksimaalse kajastatuse saavutamiseks ning täiendavate siltide leidmiseks, konstrueerimiseks ja neile vastavate jutustuste kaardistamiseks. Empiirilises osas kasutati analüüsi läbiviimiseks erinevates kombinatsioonides 39 otsisõna ning töötati läbi ligikaudu 140 dokumenti, andmeallikat (vt Lisa 2).

Siltide loomiseks ja nendele vastavate jutustuse lisamiseks otsiti tekstidest silmnähtavalt ja ülekaalukalt korduvaid sõnu, lauseid, ideid, tähenduslikkust, sümboleid jms¹⁶, mis vormistati Lisana 3. Sildid järjestati tabelis vastavalt nende esindatuse populaarsusele. Uurimisküsimustele vastamise eesmärgil esitati jutustused tabelis kronoloogiliselt, eristades, kas see on esitatud formaalse või mitteformaalse osapoole poolt. Jutustuste pinnalt teostati iga poliitikaraamikeskne analüüs (peatükk 2.4) ning töötati välja järeldused lähtuvalt töö eesmärgist ning uurimisküsimustest, sidudes need samaaegselt ühtseks tervikuks teoreetilises osas väljatooduga (peatükk 2.5).

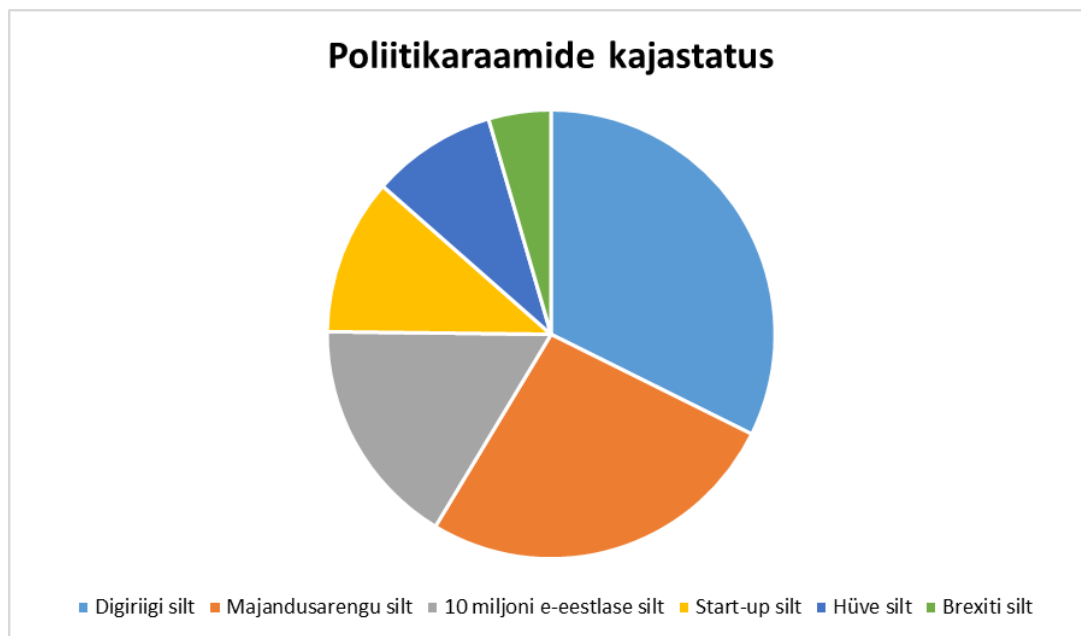
¹⁵ Kuna töö autor on pikalt olnud seotud kõnealuse poliitikakujundamisega, ei ole teema autorile võõras ning taustteadmised on andnud eelise andmete kogumisel ja teema uurimisel.

¹⁶ Objektiivsuse ja arutelu enda tõeväärtuse tagamiseks, on poliitikaraamide konstrueerimise juures rõhutatud tervemõistlikkusele, toonitades, et tavapärase keel ja kiri konkreetsetes tekstis on piisavalt paindlikud analüüsijapoolseks eneseväljenduseks (Goffman 1974, 11; Carnap 1937, 3).

2.4. E-residendi digi-ID poliitika raamistamine

Empiirilise analüüsi tulemusel on võimalik välja tuua, et e-residendi digi-ID poliitikat on avalikkuses mõtestatud ning sisustatud kuue poliitikaraami kaudu, kui:

1. Eesti kui innovaatiline ja ainulaadne digiriik (edaspidi *digiriigi silt/jutustus*);
2. Majandusarengu soodustaja (edaspidi *majandusarengu silt/jutustus*);
3. Poliitika 10 miljonit e-eestlast aastaks 2025 (edaspidi *10 miljoni e-eestlase silt/jutustus*);
4. Valitsuse *start-up* (edaspidi *start-up silt/jutustus*);
5. Hüve (edaspidi *hüve silt/jutustus*);
6. Brexit (edaspidi *Brexit'i silt/jutustus*) (vt Joonis 1).

Joonis 1. E-residendi digi-ID poliitika poliitikaraamide kajastatus formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte poolt aastatel 2014-2016.

Esimene ja kõige enam kajastatud silt on „*Eesti kui innovaatiline ja ainulaadne digiriik*“. Peamised jutustuste edastajad on formaalsed – MKM esindajad, tollane peaminister Taavi Rõivas ja siseminister Hanno Pevkur. Kui järgnevate jutustuste puhul on MKM-st peaaegu ainukeseks sõnavõtjaks Taavi Kotka, siis antud jutustuste puhul on poliitikale korduvalt tähenduslikkust loonud ka kõik MKM-i ministrid. Erinevalt teistest poliitikaraamidest, on jutustustes kõrgemalt esindatud

mitteformaalsed osapooled (arvamuslugude näol). Ühtlasi võib märkida, et jutustustes esindatud isikute ring on võrreldes teiste siltide jutustustega kõige laiaulatuslikum (vt Lisa 4).

Digiriigi silt viitab peamistele märksõnadele – innovaatus, ainulaadsus, digitaalsus – mida jutustustes edasi kantakse. Jutustustes on rohkelt rõhutatud innovatsiooni (vt Lisast 3 jutustusi nr 1, 8, 15, 16, 21, 24, 26-28, 35, 39, 41), mis kätkeb endas kolme tahku:

- Eesti riik on innovaatiline majanduse, hariduse ja teaduse arendamisel; Valitsus on innovatsioonile hooandja, selle soodustaja ja edendaja (vt Lisast 3 jutustusi nr 1, 8).
- Idee ise – e-residendi digi-ID väljaandmine – on innovaatiline (vt Lisast 3 jutustusi nr 15, 35).
- E-residendi digi-ID väljaandmisega on loodud ja kinnitatakse k u v a n d i t Eesti riigist kui innovaatsioonisest mekast (vt Lisast 3 jutustusi nr 16, 21, 24).

Märkimisväärne on siinkohal Kotka, *et al.* (2015, 4) vastupidine vaade, kes leiavad, et e-residentsus ei ole iseseisev poliitika innovatsioon, vaid globaalse ligipääsu instrument juba enne eksisteerinud ja kiiresti kasvavale e-riigi innovatsioonile Eestis. E-residentsust nähakse osana e-riigi evolutsioonist, mitte innovatsioonina (*Ibid.*).

Enamus jutustusest võib leida viite mõistele „ainulaadne“ (vt Lisast 3 jutustusi nr 2, 4-6, 14, 18-20, 22, 25-30, 33, 36-38, 42) – väike Eesti on e s i m e n e, kes on maailma mastaabis korda saatnud midagi seninägematut, enneolematut ja unikaalset – antakse välja e-residentsust, mis on kättesaadav kõigile, kes soovivad asukohast sõltumatut ja virtuaalset äri ajada. Ainulaadsuse ideega käsikäes on kõnelejate jutustustest tajutav teatav uhkus Eesti riigi üle, justkui oleks viimaks saabunud aeg ja võimalus maailmale näidata ja tõendada, kes me oleme ja milleks suutelised (vt Lisast 3 jutustusi nr 3, 4, 6, 7, 9, 11, 20, 22, 29, 30, 34, 37, 38).

Läbivalt leiab jutustustes ka „suurema Eesti“, „piirideta Eesti“, „piirideta maailma“ ja „piirideta ühiskonna“ ideed (vt Lisast 3 jutustusi nr 2, 3, 5, 9, 12, 17, 19, 22-24, 26, 28, 30-31, 36, 40), mis kõnelejate arvates on maailma vältimatu tulevik – riigipiirid ei defineeri enam riigi suurust, võimekust ega edukust. Samuti on olulisel kohal Eesti kui virtuaalse maailma ning e-teenuste teerajaja rolli rõhutamine (vt Lisast 3 jutustusi nr 7, 9-10, 13, 23, 30, 36, 42), kuivõrd Eesti on oma e-riigilt arenenum kui mistahes teine riik.

Kuigi e-residendi digi-ID väljaandmine kaaluka avaliku huvi korras ei ole ülejäänud siltide jutustustes pärvinud suurt tähelepanu, on siinpuhul seda korduvalt kasutatud (vt Lisast 3 jutustusi nr 27, 32, 39) – osapooled toovad esile maailmakuulsaid valdkonnaspetsiifilisi nimesid, sidudes nende e-residendi staatuse Eesti riigi jaoks märgilise tähenduse ja tunnustusega. Kuivõrd lood on esitatud nii, nagu tundud inimesed oleksid ise taotlenud e-residendi digi-ID-d, olgu tõe huvides selgitatud, et kaaluka avaliku huvi korral on dokumendi väljaandmine Eesti riigi initsiatiiv, mis ei pruugi olla seotud isiku tahteavaldusega¹⁷.

Teine ja samuti olulisemalt laiemat kõlapinda saavutanud silt on „*Majandusarengu soodustaja*“. Aktiivseimate osapooltena võib esile tuua Taavi Kotka, Taavi Rõiva ning Hanno Pevkur'i, eraldi märkimisväärt on ka Riigikogu esindajad, kes ülejäänud poliitikaraamide juures ei ole just palju sõna võtnud (vt Lisa 4). Kuigi poliitika eesmärkideks on majanduse edendamise kõrval ka poliitilise ja kultuurilise koostöö soodustamine ja arendamine, hariduse ja teaduse arendamine ning üheks sihtrühmaks peetakse Eestist välja rännanud eesti rahvusest isikuid ja nende järeltulijaid¹⁸, ei leidu eeltoodud aspektide kohta jutustustesse süüvides just palju, kui välja arvata, et investeringute ja ettevõtete lisandumine ning töökohtade arvu kasv suurendab nii ettevõtjate kui ka ühiskonna heaolu, abstraktses võtmes viidatakse ka raha ja rikkuse kasvule (vt Lisast 3 jutustusi nr 45 ja 56).

Jutustusi on läbivalt ilmestatud paljude erinevate numbriliste näitajatega, mis muuhulgas loob lugejale mulje suurte rahavoogude peatselt Eestisse saabumisest (vt Lisast 3 jutustusi nr 44, 50-52, 57-59, 62-63, 66, 70, 72, 75). Osapoolte vaieldamatult positiivne meelestatus (vt eranditena Lisast 3 jutustusi nr 53-54, 65) projekti õnnestumise ja edukuse suhtes on tuntav.

Kuigi jutustuste peamine sisu on läbi aja valdavalt ühetaoline – e-residendi digi-ID kasutusele võtmine edendab majanduskasvu ning suurendab Eesti majandusruumi – on eraldi märkimisväärt peaausjalikult formaalsete osapoolte jutustuste sisu osaline tonaalsuse muutus 2015. aasta lõpust, mil ministeeriumitele esitati kooskõlastamiseks ITDS, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *II EN*) (Eelnõude Infosüsteemi veebileheküljel). Sellest ajast lisandus jutustustesse kaks esilekerkivat ideed:

1. Kuigi turvalisus pole senini (ega ka ülejäänud analüüsitud siltide jutustuste puhul) pärvinud suuremat tähelepanu, tõusetub nii turvalisuse kui ka õigus- ja majanduskeskkonnale

¹⁷ Seletuskiri 2014.

¹⁸ Seletuskiri 2014, 34-, 17.

langevate võimalike riskide ja ohtude (nt rahapesu, Eesti kui *off shore* maksuparadiis) tähenduslikkus avalikku debatti (vt Lisast 3 jutustusi nr 65, 67-69, 71, 73, 76).

2. Samuti rõhutakse poliitika lihtsustamise, parema teenuse tagamise ja ajaga kaasas käimise aspektidele (vt Lisast 3 jutustusi nr 63, 70-71, 73-74, 76).

Eraldisesivana II EN mõjutustest ning seotuna päevakajaliste poliitiliste teemadega, lisandus jutustustesse samal ajal veel kolmaski idee: e-residentsuse ja majanduskasvu elavdamise seostamine ja ka selle vajaduse põhjendamine rahvastiku vananemise ning tööealise elanikkonna vähenemise küsimustega (vt Lisast 3 jutustusi nr 43, 60, 66, 77). Eeltoodud kolme esilekerkivat aspekti ei ole käsitletud eraldi raamidena seetõttu, et jutustustes domineeris endiselt majanduskasvu idee ning nimetatud aspektid esinesid jutustustes täiendavate vahenditena/põhjustena/võimalustena majanduskasvu elavdamiseks.

Kolmandaks sildiks on „**Poliitika 10 miljonit e-estlast aastaks 2025**“, mis nii formaalsete kui mitteformaalsete osapoolte kaudu on saanud e-residendi digi-ID poliitika kui terviku puhul ilmselt kõige enam tuntuks ning mis tõenäoliselt arvestatavale osale inimestest võrdub kõnealuse poliitika ainsa sisuga. Nagu sildi nimetus viitab, seisneb ka jutustuste tuum 10 miljoni e-residendi saavutamises aastaks 2025. Sarnaselt esimese sildi jutustustele, leidub ka siinpuhul poliitika tähistamist „Eesti suuremaks muutmise“ vaatenurga läbi (vt Lisast 3 jutustusi nr 79-83). Erandlikult esitatakse kõnealuse sildi jutustusi oluliselt aktiivsemalt mitteformaalse osapoolte – meedia – sulest (vt Lisa 4), viidates sellele muuhulgas nii halvustavalt aga ka tunnustavalt kui Taavi Kotka „ühemehe projektile“ ja „roosale unistusele“ (vt Lisast 3 jutustusi nr 88-90). Kuigi oluliselt tagasihoidlikumalt, muutus ka antud sildi jutustuste tonaalsus osaliselt, 2015. aasta lõpus, seoses II EN menetlemisega. Siinpuhul seostati 10 miljoni e-estlase saavutamise võimalikkust, seda enam, et potentsiaal selleks on juba olemas, ärikeskkonna pideva ja kiire parendamise vajalikkusega (vt Lisast 3 jutustusi nr 93-95), mis saavutatakse II EN rakendamisega ehk pangakontode distantsilt avamise seadustamisega.

Selguse huvides tuleks siinkohal täpsustada, et nii avalikkuses, meedias, aga juba ka teaduskirjanduses (vt Särav 2015, 5; Kerikmäe, Särav 2016a, 60) levinud arusaam, et e-residendi digi-ID väljaandmise poliitika võrdub e-residendi digi-ID väljaandmisega 10-miljonile e-estlasele, ei ole tegelikkuses täpne ega peegelda poliitika, vähemalt selle esialgset, olemust¹⁹ (vt Lisa 1). I EN

¹⁹ Reaalsuses tuleks eristada kahte erinevat programmi: esiteks, Vabariigi Valitsuse kabinetiistungil heaks kiidetud Kontseptsiooni, mille pinnalt võeti 30.06.2014 I EN Riigikogu menetluse ja mis on käesoleva töö peamiseks aluseks

aluseks olevas Kontseptsioonis on poliitika rakendamise eesmärgiks seatud tagasihoidlikud 5000 e-residenti aastaks 2020 (Siseministerium 2014a, 3).

Vahetult pärast Kontseptsiooni heaks kiitmist Vabariigi Valitsuses, kajastati meedias Taavi Kotka ja kaasautorite Siim Sikkut'i ja Ruth Annus'e poolt 10 miljoni e-eestlase idee esitamist Arengufondi ideekonkursile. Samal ajal tõusetusid esile mitmed Taavi Kotka sõnavõtted, sh idee avalik tutvustamine tema blogis (Kotka 2014), mida meedia omakorda veelgi võimendas. Olgu selleks ebaõnnestunud keelekasutus ja/või seoste loomine ja/või väljalugemine arenguideest endast – „Valitsus kiitis heaks mitteresidentidele digi-ID väljaandmise kontseptsiooni: 2014.a lõpust hakatakse välismaalastele väljastama Eesti turvalist e-identiteeti. (...) Eesmärgiks on teha Eesti suureks: et vähemalt 10 mln inimest kogu maailmast tahaks end siduda e-identiteedi kaudu Eestiga.“ (Kotka, *et al.* 2014, 1) või hoopis geniaalne turundustrikk Taavi Kotka poolt e-residentsuse varajaseks tutvustamiseks ja müügiks maailmas, millele Kotka ise on ka viidanud, küsides retooriliselt: „Muide – kui oleksin toona sellesse esseesse kirjutanud pealkirjaks 10 000 e-residenti 10 miljoni asemel, kas keegi oleks üldse lugenud?“ (Sibold 2016b), levis antud idee kui poliitika peamine ja ainus sisu, kulutulena 2014. aastal – eeskätt Kontseptsiooni heaks kiitmise, I EN menetlemise, vastuvõtmise ja seaduse rakendamise aegu. Tuleb tõdeda, et poliitika kõrge lennu tarbeks tasus avalikkuses ärevuse ja provokatsiooni tekitamine end ära.

Eelöeldut kokkuvõttes, tõdetakse käesolevas töös, et „10-miljonit e-eestlast aastaks 2025“, olles täielikult eraldiseisev Valitsuse algatus, on samaaegselt hoopis üks enam kõneainet pakkunud poliitikaraam, mis peamiselt 2014. aastal varjutas e-residendi digi-ID väljaandmiseks loodud õiguslikku alust ning tagasihoidlikku kasutajate arvu prognoosi.

Neljanda ja ühe omapärasema sildi nimetuse pakub erasektorile iseloomulik mõiste *start-up* ehk silt „**Valitsuse start-up**“. Erasektoris omistatakse mõiste *start-up* alustavale ettevõttele, mis on toote või teenuse arendamise ja turu-uuringu faasis. Üldjuhul iseloomustab *start-up*'e ehk idufirmasid suurte riskide võtmine ning potentsiaal paari aastaga saavutada suur kasv käibes või kasutajate arvus. (Director 2009) Samalaadse lähenemise ja loogika leiab ka *start-up* jutustustest (vt Lisast 3 jutustusi nr 97, 99-100, 102, 108). Arvestades, et dokumendi väljaandmiseks loodud õiguslik alus on ainult üks pool, mis otseselt ei taga ega ennusta kuidagi seda, kui suureks e-residendi digi-ID

ning teiseks, sellest eraldisesivat programmi, mis on Vabariigi Valitsuse kabinetiistungile esitatud ja heaks kiidetud alles 4. detsembril 2014. aastal (vt ka Lisa 1).

kasutajate arv lähiaastatel muutub ning millise lisandväärtuse projekt käibe näol riigile toob, on formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte jutustustes tajutav teatud alalhoidlikkus, justkui oleks vajadusel olemas vabandus – *start-up* ongi riskantne ettevõtmine, juhuks kui poliitika eesmärke ei saada loodetud edukus või teenused ja dokumendi väljaandmise mugavaim lahendus ei ole veel valmis (vt Lisast 3 jutustusi nr 97, 99, 102, 106-108), aspektid, mida reaalselt on poliitikale ka etteheidetud.

Viies ja ainukene silt, mis oma jutustuste sisult viitab identiteedihalduspoliitikale ning poliitika õiguslikule mõõtmele, on „*Hüve*.“ Mõiste „hüve“ pärineb poliitika loomise seletuskirjast ja Kontseptsioonist, olles üks regulatsiooni aluspõhimõtetest²⁰ – e-residentsus on hüve, mida Eesti Vabariik võib välismaalasele võimaldada, see pole välismaalase subjektiivne õigus (Annus 2014, 742). Mõiste ja idee ise rõhuvad oma loomult normilistele väärtustele – midagi head ja kasulikku, mille kasutamisega samaaegselt on tagatud ka riigipoolne kontroll ja turvalisus. Formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte jutustuste sisu kajastab eranditult poliitika kehtestamise seletuskirjas toodud selgitusi digi-ID õigusliku olemuse kohta (vt Lisast 3 jutustusi nr 112-122), nagu:

- e-residendi digi-ID on hüve, mitte õigus;
- riigil on õigus dokumenti välja anda ja kehtetuks tunnistada;
- välismaalasel puudub õigus nõuda dokumendi kehtivaks jäämist;
- analoogia välismaalase õiguslikule seisundile;
- analoogia viisa väljaandmise menetlusega;
- dokumendi väljaandmine ei anna isikule kodakondsust, residentsust, elamisluba, õigusi valimisteks jms.

Antud poliitikaraam on oma vormilt ja sisult püsinud konstantsena kuni tänapäevani ning leidnud võrdlemisi tagasihoidlikku kajastust (vt Lisa 4).

Viimasena, 2016. aasta poliitiliste sündmuste kontekstis, esindatud kõige tagasihoidlikumalt ning peamiselt mitteformaalsete osapoolte poolt (vt Lisa 4), on silt „*Brexit*“²¹. Jutustuse sisu on kahemõtteline, kuigi kokkuvõttes taandatav Eesti potentsiaalsele võidule ja kasule: ühelt poolt mõtestatakse seda Suurbritannia kodanike võimalusena jätkata olemist ja asjaajamist Euroopa Liidus (vt Lisast 3 jutustusi nr 123-125, 128) – tulenevalt kohustusest tunnustada²² Euroopa Liidu

²⁰ Seletuskiri 2014, 3.

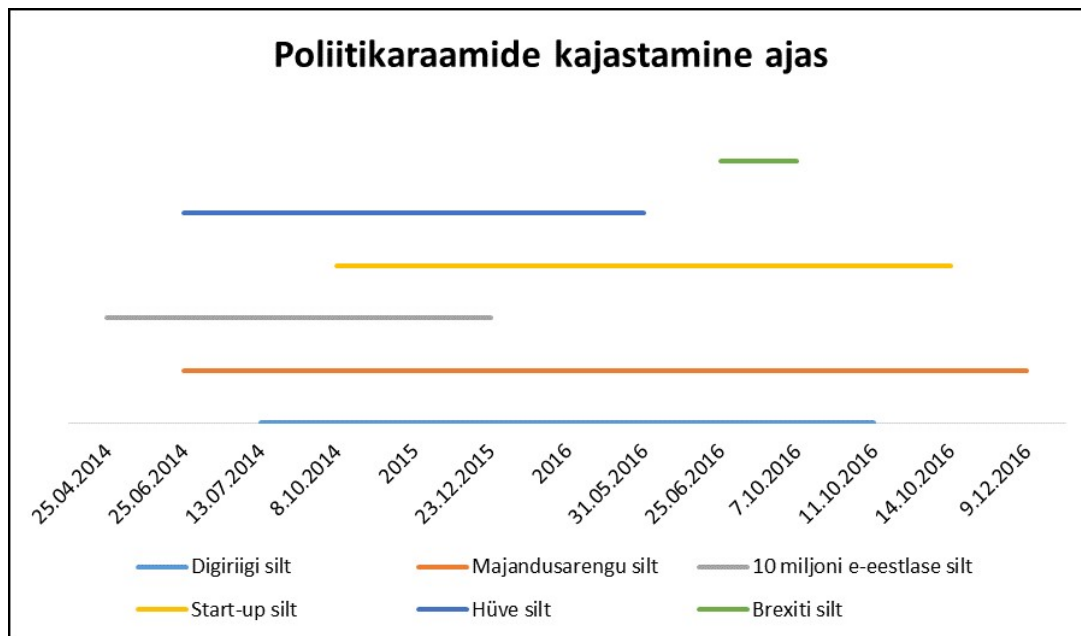
²¹ Mõiste tähistab Suurbritannia Euroopa Liidust välja astumist.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 910/2014, e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul.

liikmesriikide digitaalseid dokumente ja võimaldada nende kasutamist liikmesriikide vahel, annab e-residendi digi-ID samad võimalused ka Suurbritannia kodanikele. Teisest küljest, aga seondult eeltooduga, nähakse Brexitis kasvulava e-residendi digi-ID programmi laiendamiseks ning hüppeliseks kasutajate arvu suuremiseks (vt Lisast 3 jutustusi nr 123, 126-127). Kuivõrd Suurbritannia Euroopa Liidust lahkumise tagajärjed ei ole töö kirjutamise hetkeks selged, on raske ennustada, millist mõju Brexit võib e-residendi digi-ID poliitikale anda ning kas (lähi)tulevikus võiks antud silt poliitikat oluliselt tugevamalt ümbritseda.

2.5. Järeldused ja poliitikasoovitused

E-residendi digi-ID poliitikat on mõtestatud läbi kuue poliitikaraami. Populaarsuselt esimesed viis silti on poliitikat ümbritsenud 2014. aastast. 10 miljoni e-eestlase poliitikaraami kajastatus lõppes 2016. aastaks, hüve poliitikaraam levis peamiselt 2014. aastal, kuigi 2016. aastani välja ning Brexiti poliitikaraam ilmnes avalikkuses 2016. aastal (vt Joonis 2). Läbiviidud analüüsi pinnalt selgus, et kõige sagedamini anti poliitikale tähenduslikkust läbi digiriigi ja majandusarengu siltide jutustuste. Kõige vähem oli esindatud hüve silt ning Brexiti silt, mis on põhjendatav teema uudsusega ning sellega kaasnevate mõjude ebaselgusega (vt Joonis 1, Lisa 4).

Joonis 2. E-residendi digi-ID poliitika poliitikaraamide kajastatus aastatel 2014-2016.

Raamistamise teooria funktsioonidele vastavalt võib empiirilise osa analüüsi tulemusena järeldada, et erinevate raamide jutustustes leidub suurema ja väiksema rõhuasetusega poliitikaprobleemi defineerimist (digiriigi, 10 miljoni e-estlase ja hüve jutustused), põhjuslikku tõlgendamist kõikide jutustuste puhul, faktide väljapakkumist (majandusarengu ja hüve jutustused), (moraalsete) hinnangute andmist kõikide jutustuste puhul ning soovitusi probleemi(de) lahendamiseks (digiriigi, majandusarengu, 10 miljoni e-estlase ja *start-up* jutustused).

Poliitika ainese raamistamise analüüsi tulemit ehk kuidas osapooled mõtestavad ja edastavad kõnealuse poliitika tähendust, on üksikasjalikult käsitletud eraldi iga poliitikaraami kontekstis eelnevas peatükis. Kokkuvõtlikult saab nentida, et kõikide poliitikaraamide sisu on üldplaanis püsinud konstantsena, kuid majandusarengu jutustustes kerkis alates 2015. aasta lõpust esile täiendav idee – e-residendi digi-ID väljaandmine ja seeläbi majanduskasv kui vahendid vananeva rahvastiku ja tööealise elanikkonna vähenemise leevendamiseks. Nii majandusarengu kui ka 10 miljoni e-estlase jutustuste sisu tonaalsus muutus 2015. aasta lõpust alates ka seoses II EN menetlemisest johtuvate iseärasuste selgitamise vajadusega. II EN seletuskirja kohaselt ilmnes poliitika rakendamisel vajadus teha täiendavaid muudatusi, mis peaaegselt olid seotud dokumendi taotlemise protsessi lihtsustamisega (e-residendi ja PPA ametnike jaoks) ning pangakontode distantsilt avamise võimalikkuse loomisega²³. Sellest tulenevalt lisandusid majandusarengu jutustustesse mõtted turvalisusest ja protsessi lihtsusest ning 10 miljoni e-estlase jutustustesse idee ärikeskkonna parendamise vajalikkusest. Siinkohal võiks märkida kõnealuse poliitika teatavat paradoksaalsust ning avaliku- ja erasektori mentaliteetide põrkumist. Ehk seetõttu, et e-residendi digi-ID poliitikat on vaadeldud ja raamistatud kui erasektorile omast toodet, äriprojekti, mille müümisel peaksid justkui kehtima erasektori reeglid, on nii mitteformaalsed osapooled kui ka avalik sektor, riigile etteheitnud õiguslike muudatuste tegemise ebapiisavat kiirust (Väikenurm 2016; Sibold 2016b; ERR 2016; Roonemaa, Lõugas 2016). Samas on riik ise viimastel aastatel tõdenud, et õigusloomega tegeletakse just liiga rutakalt, analüüsivõime piisavalt muudatuste vajadust, sellega kaasnevat mõjusid ja eesmärke²⁴.

Jutustuste muutuste ning poliitika algse kavatsuse ning vastuvõetud poliitika rakendamise vahel tekkinud ebakõlade väljajoonistumine viitab töö esimeses osas arutletud raamistamise teooria omadusele – ümberraamistamisele ning raamistamise narratiivstruktuursele olemusele. Samuti

²³ Seletuskiri 2016.

²⁴ Seletuskiri 2011.

vihjab see raamistamise kasutegurile, mis on suunatud poliitikas osalejate formaalsetele osapooltele – raamistamine aitab tuvastada probleeme, täpsustada ja prioritseerida huvisid ja eesmärke. Ühtlasi ilmestab see selgelt raamistamise kui poliitikaanalüüsi vahendi olemust – jutustustes on välja toodud esialgu vastuvõetud poliitika puudujäägid, mis selle rakendamise käigus avaldusid. Seega saaksime omakorda järeldada, et kahe sildi jutustuste muutumine on olnud seotud poliitika muutumisega. Seejuures, antud töö mahtu ja eesmärke arvestades, ei tehta järeldusi selle kohta, kas ümberraamistamine tingis poliitika muutuse või vastupidi.

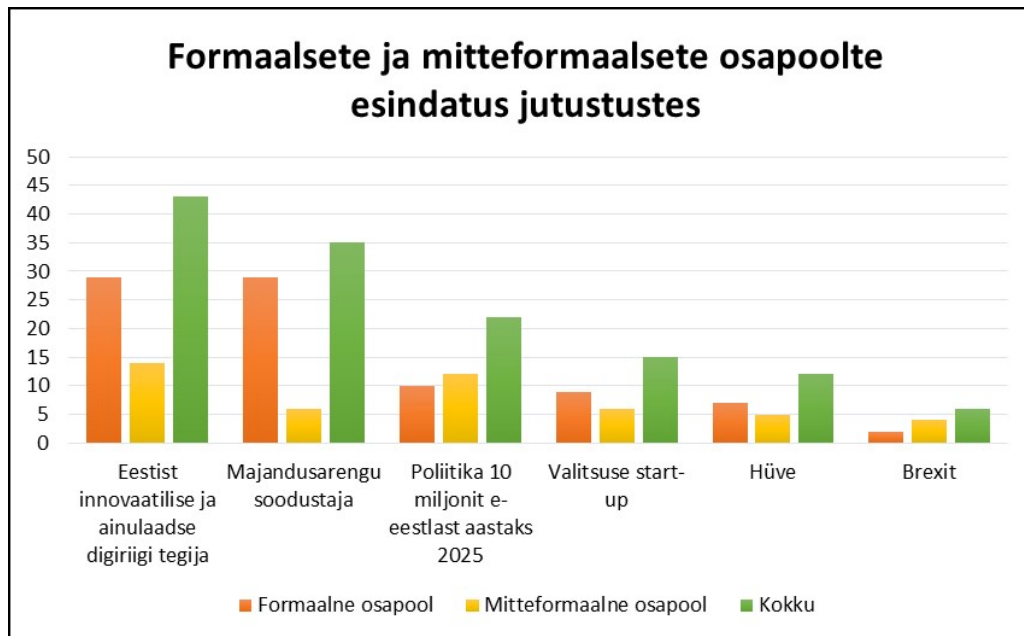
10 miljoni e-eestlase raami võib pidada ilmekaks näiteks, kuidas poliitika raamistamise käigus esile tõstetud informatsioon võib ühiskonnas saada märgilise tähenduse ja ressursside osaliseks nagu raamistamise teooria juures selgitatud. Ilmselt suuresti tänu Taavi Kotka ja kaasautorite provokatiivsele ideele, on e-residendi digi-ID mõiste rahvusvaheliselt laiaulatuslikult levinud, algatatud on eraldi vastav Vabariigi Valitsuse programm – „10 miljoni e-eestlase programm,“ mille tarbeks on eraldatud eelarvelised vahendid ning mida juhib pea 10-liikmeline meeskond.

Kui raamistamise teoreetiline lähtekoht pakub võimaluse mõista, kuidas poliitikas osalejad konkreetset nähtust tajuvad ja teistele esitavad, tekib küsimus, kellele on raamistatud e-residendi digi-ID poliitika (eelkõige jutustuste sisu pinnalt) suunatud. Töö autori hinnangul võib eristada riigisisese ja -välise suunitlusega poliitikaraame. Majandusarengu poliitikaraami sõnumid on puhtalt riigisisese suunitlusega, kinnitades rahvale peatse majanduskasvu tulekut, Eesti majanduslikku õitsengut, samal ajal lubades tagada riigipoolse kontrolli ja turvalisuse *uue asja* üle. Ülejäänud poliitikaraamide sõnumeid võib pidada kahe-suunaliseks, oma sisult ja poliitika suunitluselt on need suunatud nii välismaailma, aga ka kohalikule inimesele selgitamaks Eesti tegevust ja poliitika sisu.

Jutustuste üleselt võib tõdeda, et e-residendi digi-ID poliitika on oluliselt laiema kajastatuse leidnud formaalsete osapoolte kaudu, kus peamiseks eestkõnelejaks ja sõnavõtjaks on olnud MKM, ülekaalukalt Taavi Kotka isikus, kellele järgnevad endine peaminister Taavi Rõivas ning siseminister Hanno Pevkur. Formaalse osapoolte kontekstis on väljatoomist väärt ka asjaolu, et jutustuste peamised edasikandjad olid ametikoha mõistes poliitilised isikud (vs ametnikud²⁵). Kuigi (poliitiliste) ideede levikul on täheldatud kandvat rolli just mitteformaalsetel osapooltel (Pollitt, Bouckaert 2011, 66), samuti oleks võinud eeldada Eesti erasektori (sealhulgas eeskätt e-teenuste

²⁵ Ametnikuna on MKM-st esindatud Taavi Kotka, Rahandusministeeriumist Taivo Põrk ja Siseministeeriumist Ruth Annus (vt Lisa 4). Ametnike panus kajastub ka e-residendi digi-ID poliitika vormimise kahes eelnõus, nende seletuskirjades ja Kontseptsioonis.

pakkujate) suuremat huvi/näha võimalust kasumit teenida ja seega avalikkuses teema kohta rohkem kaasa rääkida, nähtub e-residendi digi-ID poliitika puhul pigem vastupidine tendents. Mitteformaalsete osapoolte pisut suurem aktiivsus (kuid kogumis mitte võrreldav formaalsete osapooltega) on märgatav digiriigi, 10 miljoni e-eestlase ja Brexiti jutustustes (vt Joonis 3, Lisa 4). Teisalt on teadmata ning antud töö fookuses pole võimalik järeldusi teha selles osas, kui suurt propagandat on erasektori esindajad teinud valdkonna-sisestel töökohtumistel, konverentsidel, koosviibimistel jms üritustel.

Joonis 3. **Formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte esindatus jutustustes.**

Seega võiks käesoleva töö raames tõdeda, et e-residendi digi-ID poliitikale tähenduslikkuse loomisel ning avalikkusele esitlemisel ei saa alahinnata poliitilist mõõdet ehk erakondade rolli taustal, olgu motiiviks erakonnapoliitika, võimul püsimise perspektiiv, oma tahtmise läbisurumine vms. Näiteks oli juba 2015. aasta Reformierakonna Riigikokku kandideerimise valimisplatvormi hõlmatud avatud residentsuse programmi elluviimine sissetulekute ja jõukuse kasvatamise strateegia all (Reformierakonna veebilehekülg). Lisaks arvati „10 miljoni e-eestlase programm“ (Taavi Rõivase juhitud) Vabariigi Valitsuse 2015-2019 tegevusprogrammi²⁶.

²⁶ Vabariigi Valitsuse 29.05.2015 korralduse nr 231 Lisa.

Riigi struktuuri kontekstis, mis on poliitilis-administratiivsüsteemi üks võtmeteguritest (Pollitt, Bouckaert 2011, 48-49) ning arvestades, et Eesti avalikku haldust ja poliitikakujundamist laiemalt iseloomustab tugevate iseseisvate ministeeriumite juhtimine (*Ibid.*, 50-51; Sarapuu 2012a, 270; OECD 2011, 26; Viks, Randma-Liiv 2005, 79), mis moodustavad täidesaatva võimuharu südame ning millel on märkimisväärne mõju oma valdkonna poliitika arengu formuleerimisel ja kujundamisel, on igati loogiline MKM ja Siseministeeriumi liidripositsioon poliitika jutustustes (vt Lisa 4). MKM struktuuri mõistes, võiks siinkohal välja tuua ühe omapärase aspekti – eeskätt majandusarengu jutustustes tugevalt rõhutatud majanduse seotus e-residendi digi-ID poliitikaga oli esitatud MKM asekanstleri poolt, kelle vastutus ja pädevus ei ole otseselt seotud majandus- ja innovatsioonipoliitikaga. Analüüsi käigus ei täheldatud mitte ühtegi MKM-i majandusvaldkonna eest vastutava asekanstleri seisukohta.

Otsides vastust laiemale küsimusele, miks Eesti avaliku halduse ja poliitikakujundamise kontekstis on e-residendi digi-ID poliitikat jutustatud just nii nagu eelnev analüüs sedastab, võiks tulenevalt KIE riikide rajasõltuvuse teooriast (Randma 2003, 156-157; Randma-Liiv, Sarapuu 2012, 363; Sarapuu 2012a, 260; Meyer-Sahling 2009; Meyer-Sahling 2011, 240; Viks, Randma-Liiv 2005, 71) järeldada, et poliitikale tähenduslikkuse loomise kontekst ulatub ajalukku ja on seotud sooviga vabaneda kõigest, mis meenutab kommunistlikku korraldusega minevikku (Sarapuu 2012a, 260; Rees, *et. al.* 2005, 576, Randma-Liiv 2008, 2-3). Kommunistlikule korraldusele vastupidiselt on näiteks digiriigi, majanduskasvu ja *start-up* jutustustes illustreeritud „riigi kui sõbra“ rolli – riik on e-residendi digi-ID kasutamise võimaldamisel loonud eeldused, et kodumaine ettevõtja saaks sellest kasu lõigata ning kaasneks majanduskasv, mis tõstab kokkuvõttes terve ühiskonna heaolu. Riik, soodustavate tingimuste loojana, toetub omakorda õhema riigi kontseptsioonile, mille vastand – tugeva riigi kuvand – oli iseloomulik Nõukogude korrale ja mida KIE riigid soovisid igal juhul minetada (Drechsler 2005, 99). Õhukese riigi headus ei ole üldisest avaliku halduse retoorikast kadunud²⁷ ning seda võib tunnetada ka e-residendi digi-ID poliitika raamistamise juures. Nõukogude pärandi mõjutuste lahti ütlemisest, täpsemalt kiirest vajadusest maailmapildis iseseisva riigina toimida ja välja paista (Randma-Liiv, Sarapuu 2012a, 365; Viks, Randma-Liiv 2005, 70), võivad tuleneda ka 10 miljoni e-estlase ja digiriigi jutustustes läbikumavad ideed, mis puudutavad väikese Eesti suutlikkust „suurt ja ennenägematut asja teha“, olla ainulaadne ja esimene säärase poliitikavõimaluse pakkuja ja maailmas digitaalse valdkonna teenäitaja.

²⁷ Eesti haldusjuhtimise arengus peetakse domineerivaks *New Public Management* ideid (Nõmm, Randma-Liiv 2012, 6), mille üheks tahuks on ka õhukese riigi kontseptsioon (Randma-Liiv 2008, 4; Sarapuu 2012b, 281).

Tulenevalt töö mahule seatud piirangutest, selle eesmärgist ning püstitatud uurimisküsimustest, ei ole võimalik käsitleda e-residendi digi-ID poliitika raamistamist ning seoseid Eesti avaliku haldusega igakülgselt, mistõttu allolevalt on toodud soovitud teema võimalikuks edasiseks käsitlemiseks:

- Läbi võrdleva analüüsi uurida e-residendi digi-ID poliitika raamistamise erinevusi/sarnasusi Eestis ning rahvusvaheliselt. Eeldusliku hüpoteesi võib siinjuures leida mitmete sõnavõtude juures kõlama jäänud mõttest, mille kohaselt Eestis kajastatakse poliitikat pigem negatiivse külje pealt, vastupidiselt rahvusvahelisele tasandile, kus seda portreeritakse ainult positiivses foonis. Kuigi tekstide sisu positiivse või negatiivse kuvandi igakülgne hindamine ei olnud antud töö fookuses, olgu märgitud, et autori hinnangul ei olnud poliitika negatiivne kuvandamine ülekaalukalt tuntav.
- Uurida, millised olid e-residendi digi-ID poliitikat (peamiselt) raamistanud isikute motiivid ja mõjutused poliitikale tähenduslikkust luua sellisel viisil nagu seda tehti. Eesti avaliku halduse laiemasse aga ka poliitikakujundamise ning raamistamise teooria kitsamasse konteksti panustamise eesmärgil analüüsida ja avada lisaks käesolevas töös toodule ka fookusest välja jäetud poolt.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli kaardistada ning analüüsida e-residendi digi-ID poliitika raamistamist ning tulemused paigutada laiemasse Eesti avaliku halduse konteksti. Raamistamise teooria lähtekohaks valiti Hulst'i ja Yanow' käsitlus, mis võimaldab teooria täiustatud kasutamist ning toetab uurimisküsimustele sisulist vastamist. Nimetatud autorite lähenemise alusel markeeriti e-residendi digi-ID poliitikat ümbritsevad poliitikaraamid – nende sildid ning avati ja analüüsiti viimaste taga peituvat sisu elik markeeriti siltide jutustused.

Töö esmane uurimisküsimus oli, kuidas on formaalsed ja mitteformaalsed osapooled e-residendi digi-ID poliitikat raamistanud? Analüüsi käigus tuvastati kuus peamist silti:

1. Eesti kui innovaatiline ja ainulaadne digiriik;
2. Majandusarengu soodustaja;
3. Poliitika 10 miljonit e-estlast aastaks 2025;
4. Valitsuse *start-up*;
5. Hüve;
6. Brexit.

Formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte poolt tähenduslikkuse loomisel märkimisväärseid lahknevusi ei leitud. Peamine erinevus seisnes osapoolte nn aktiivsuses – poliitikat peegeldasid avalikkusele ülekaalukalt formaalsed osapooled, kellest enam oli esindatud MKM (Taavi Kotka isikus), järgnesid endine peaminister Taavi Rõivas ning endine siseminister Hanno Pevkur. Formaalsete osapoolte hulgast oli omakorda kõrgemalt esindatud poliitiline tasand. Säärane tulemus viitab avaliku halduse üldisemas kontekstis teema poliitilisusele, mis eristab e-residendi digi-ID poliitikat tavapärasemast tendentsist, kus kandvat rolli on pigem täheldatud mitteformaalsetel osapooltel. Omaette küsimus on siinjuures see, kui hoogsalt ja suure poliitilise toetusega projekti edasiarendamine ja *turundamine* on tulevikus võimalik, arvestades, et käesoleva töö kirjutamise ajal lõppes president Toomas Hendrik Ilvese ametiaeg ning on selgunud Taavi

Kotka ametikohalt lahkumine – mõlemad kui ühed peamised e-riigi kuvandi, sealhulgas e-residentsuse, eestvedajad ja -kõnelejad. Samuti on vahetunud Eesti poliitiline ladvik, mis e-riigi arendamise seisukohast võib saada saatuslikuks – erakond, kes on aastakümneid pooldanud ning seisnud hea e-riigi edendamise eest, on asendunud poliitiliste liidritega, kes on sama kaua rääkinud näiteks e-valimiste ebaturvalisusest, vajadusest need kaotada ning kelle jaoks e-riigi arendamine ei ole prioriteet.

Magistritöö teine eesmärk oli uurida, kas ja kuidas on poliitikaraamid aja jooksul muutunud? Analüüsi tulemusena leiti, et esimesed viis silti on poliitikat ümbritsenud alates 2014. aastast kuni peaaegu tänapäevani – hüve poliitikaraam domineeris peaaesjalikult 2014. aastal ning 10 miljoni e-eestlase poliitikaraami kajastatus lõppes 2016. aastaks. Uue sildina tõusetus 2016. aastal esile poliitika seostamine Brexitiga.

Jutustuste sisule annavad esmase aimduse siltide nimetused, mis ei tähenda, et sellega need piirduksid. Poliitikaprobleemi ainese raamistamise analüüsi tulemusena ehk kuidas osapooled mõtestavad ja edastavad kõnealuse poliitika tähendust, võib üldjoontes nentida, et jutustused on püsinud konstantsed, väljaarvatud majandusarengu ning 10 miljoni e-eestlase jutustused, kuhu 2015. aasta lõpust lisandusid täiendavad sisulised mõõtmed seonduvalt II EN menetlemisega. 2015. aasta lõpus, samal ajal kui meedias sagenes üha enam sotsiaalpoliitikale omase rahvastiku vananemise ja tööealise elanikkonna vähenemise problemaatika üle diskuteerimine, lisandus nimetatu hõlmamine ka majandusarengu jutustustesse. Säärane ümberraamistamine viitab teoreetilises osas välja toodud teooria narratiivstruktuurile, raamistamise kasutegurile, mille sihiks on formaalsed osapooled ning toob välja teooria kui poliitikaanalüüsi vahendi kasutatavuse – poliitikaraamide muutumine on seotud poliitika muutumisega. Nagu raamistamise teooriale omane ning töö esimeses osas arutletud, võib empiirilise analüüsi tulemusena tõdeda, et erinevates jutustustes leidub suurema ja väiksema rõhuasetusega poliitikaprobleemi defineerimist, põhjuslikku tõlgendamist, faktide väljapakkumist, (moraalsete) hinnangute andmist ning soovitusi probleemi lahendamiseks.

10 miljoni e-eestlase poliitikaraami võib pidada heaks näiteks, kuidas poliitika raamistamise käigus esile tõstetud informatsioon on saanud ühiskonnas märgilise tähenduse ja ressurside osaliseks nagu raamistamise teooria analüüsimise juures ka selgitatud. Ilmselt suuresti tänu Taavi Kotka ja kaasautorite provokatiivsele ideele, on e-residendi digi-ID mõiste rahvusvaheliselt laiaulatuslikult

levinud, algatatud on eraldi poliitikaraami-nimeline Vabariigi Valitsuse programm, mille tarbeks on eraldatud eelarvelised vahendid ning mida juhib pea 10-liikmeline meeskond.

Eesti avaliku halduse laiemas mõistes leiti, et poliitikaraamide sisu võib olla kantud ning kontekst seotud KIE riikide rajasõltuvusega ning kommunistliku pärandi mõjutustega.

SUMMARY

Frames in Estonian e-resident's digital identity card policy

One of the most remarkable changes in Estonian identity documents' policy in recent years has been the application of e-residency – the issuance of e-resident digital identification card (digi-ID) from 01.12.2014. Due to topic's and policy's novelty it has not been widely researched, let alone from the perspective of framing theory which offers an universal basis for remarking and highlighting ideas such as “10 million e-estonians by the year of 2025” as well as allowing comprehension of policy-making considerations, experiences and policy outcomes. Therefore, the aim of this master thesis is twofold: firstly, and mainly, to identify how formal and informal parties have framed e-resident digi-ID policy and secondly, if and how construed frames have changed over time? A wider purpose of the thesis, is to position answers to the research questions into a wider context of Estonian public management and policy-making.

Current master thesis consists of two main parts. First of all, framing theory is presented and analyzed and secondly, in the empirical section, Estonian case of e-residency is researched accordingly so to answer research questions stated above.

The main foundation of framing theory postulates that it is an organization of principles (Hulst, Yanow 2016, 94), a process, where some parts of information are stressed making it thereby more important (Austin, *et al.* 2009, 38). While framing theory itself allows wide usage in different research disciplines, theoretical basis for present paper originates from Martin Rein and Donald Schön workings that is mainly used in policy analysis and social sciences. Aforementioned researchers' work has been modified by Hulst and Yanow, making it more comprehensive for present master thesis. Hulst and Yanow's approach permits distinguishing framing labels (how are policy frames named) and framing stories (which are the contextual stories behind a label), giving more integrated picture of concrete policy framing.

To present e-resident digi-ID policy framing, case study methodology was chosen which enables revealing policy essence in its natural context (Yin 2009, 20). Case study methodology is not merely a research method but research strategy at the same time comprising research design, approach to data collection and analysis (Yin 2009, 18). To answer research questions, extensive document and data collection and analysis was conducted. Sources included relevant academic literature, including with reference to Estonian identity management and identity documents' policy, draft legislations and their explanations concerning Identity Management Act redactions and other relevant acts, Estonian Parliament reports, state and private websites and academic and other literature concerning e-residency.

In the empirical part of the thesis, firstly, an overall background of e-resident digi-ID policy-making history was unfolded. As a result of empirical research and analysis, six frame labels were revealed surrounding e-resident digi-ID policy. On the sequence of popularity, they were:

1. Estonia as an innovative and unique digital country,
2. a benefactor to Estonian economic growth,
3. a policy 10 million e-estonians by the year of 2025,
4. Estonian Government *start-up* project,
5. a benefit,
6. Brexit.

Analysis presented that the first five frame labels have surrounded e-resident digi-ID policy from 2014 until current day, except 10 million e-estonians label which was reported only until 2016 and benefit label which was mostly presented in 2014, although until 2016. Frame label giving significance as Brexit is new and added to the public arena in 2016 as this is the year that marks Great Britain's exit from European Union.

Detailed analysis and overview of frame stories was outlined in empirical part of the thesis. Reference to stories' main but certainly not only content is detectable from the framing labels themselves. Overall, framing stories have remained largely unchanged over time with two remarkable exceptions. Stories of frames concerning economic growth and policy indicating 10 million e-estonians have altered their substance somewhat, largely by formal parties, after the second draft law was made public concerning the simplification of document issuance procedures and possibility to open a bank account from distance. Frame stories of economic growth label were

in addition influenced by larger rhetoric of population aging and decrease of population in working-age.

At large, no significant differences were found concerning how stories were told by formal and informal parties. It is noteworthy that drawing from the extensive data sources used as a basis for this analysis, the activity of formal party was substantially greater than their counterpart. It is also noteworthy that when distinguishing political and administrative level, the former was more highly represented. In cases of 10 million e-estonians, innovation and Brexit stories, the activity of informal parties was remarkably (although not in population) higher than in other labels' stories'.

In the context of wider Estonian public management it was concluded that policy frames' content may be derived from Central and Eastern Europe states' path dependency and influenced from post-communism legacy.

Kasutatud kirjandus

Akadeemiline kirjandus

Adolino, J. R., C. H. Blake (2010) *Comparing Public Policies. Issues and Choices in Industrialized Countries*. Washington: CQ Press.

Annus, R. (2014) „E-residentsus.” *Juridica*, Vol. 10, 740-750.

Austin, L., J. Mitchko, C. Freeman, S. Kirby, J. Milne (2009) „Using Framing Theory to Unite the Field of Injury and Violence Prevention and Response: Adding Power to Our Voices.” *Social Marketing Quarterly*, Vol. 15, No. 1 supplement, 36-54.

Benford, R. D. (1997) „An Insider’s Critique of the Social Movement Framing Perspective.” *Sociological Inquiry*, Vol. 67, No. 4, 409-430.

Bleich, E. (2002) „Integrating Ideas Into Policy-Making Analysis: Frames and Race Policies in Britain and France.” *Comparative Political Studies*, Vol. 35, No. 9, 1054-1076.

Campbell, J. L. (2002) „Ideas, Politics, and Public Policy.” *Annual Review of Sociology*, Vol. 28, 21-38.

Carnap, R. (1937) *The Logical Syntax of Language*. Illinois: Open Court, 1-4.

Chong, D., J. N. Druckman (2007) „Framing Theory.” *Annual Review of Political Science*, Vol. 10, 103-126.

- Dewulf, A., B. Gray, L. Putnam, R. Lewicki, N. Aarts, R. Bouwn, C. van Woerkum (2009) „Disentangling approaches to framing in conflict and negotiation research: A meta-paradigmatic perspective.“ *Human Relations*, Vol. 62, No. 2, 155-193.
- Drechsler, W. (2005) „The Re-Emergence of “Weberian” Public Administration after the Fall of New Public Management: The Central and Eastern European Perspective.” *Halduskultuur*, Vol. 6, 94-108.
- Entman, R. M. (1993) „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.” *Journal of Communication*, Vol. 43, No. 4, 51-58.
- Gamson, W. A., K. E. Lasch (1981) „The Political Culture of Social Welfare Policy.” *Pinhas Sapir International Conference on Development: Social Policy Evaluation: Health, Education, and Welfare*. Iisrael - Tel Aviv Ülikool, detsember 1980, 1-33.
- Goffman, E. (1974) *Frame analysis*. New York, NY: Harper & Row, 1-21.
- Heracleous, L., R. J. Marshak (2004) „Conceptualizing organizational discourse as situated symbolic action.“ *Human Relations*, Vol. 57, No. 10, 1285–1312.
- Kerikmäe, T., A. Rull (2016) „Theorising on Digital Legal (Outer)Space.“ Kerikmäe, T., Rull, A. (toim.) *The Future of Law and eTechnologies*. Šveits: Springer International Publishing AG Switzerland, 1-11.
- Kerikmäe, T., S. Särav (2016a) „E-Residency: A Cyberdream Embodied in a Digital Identity Card?“ Kerikmäe, T., Rull, A. (toim.) *The Future of Law and eTechnologies*. Šveits: Springer International Publishing AG Switzerland, 1-11.
- Kerikmäe, T., S. Särav (2016b) „Legal Impediments in the EU to New Technologies in the Example of e-residency.“ *Baltic Journal of Law and Politics*, Vol. 8, No. 2, 71-90.
- Kingdon, J. W. (2002) *Agendas, Alternatives and Public Policies*. USA: Addison Wesley Longman Inc., 165-195.

- Kotka, T., C. I. V. A. del Castillo, K. Korjus (2015) „Estonian e-Residency: Redefining the Nation-State in the Digital Era.“ *CyberStudies Programme, Working Paper Series, No. 3*. University of Oxford.
- Kraft, M. E., S. R. Furlong (2015) *Public Policy. Politics, Analysis and Alternatives*. CQ Press: Washington, 59-61.
- Martens, T. (2010) „Electronic identity management in Estonia between market and state governance.“ *Identity in the Information Society*, Vol. 3, No. 1, 213-233.
- Meyer-Sahling, J.-H. (2009) „Varieties of legacies: a critical review of legacy explanations of public administration reform in East Central Europe.“ *International Review of Administrative Sciences*, Vol. 75, No. 3, 509-528.
- Meyer-Sahling, J.-H. (2011) „The Durability of EU Civil Service Policy in Central and Eastern Europe After Accession.“ *Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions*, Vol. 24, No. 2, 231-260.
- Minsky, M. (1975) „A framework for representing knowledge.“ Winston, P. H. (koost.) *The psychology of computer vision*. New York: McGraw-Hill, 211–277.
- Noy, D. (2009) „When Framing Fails: Ideas, Influence, and Resources in San Francisco’s Homeless Policy Field.“ *Social Problems*, Vol. 56, No. 2, 223-242.
- Nõmm, K., T. Randma-Liiv (2012) „Performance Measurement and Performance Information in New Democracies. A Study of the Estonian central government.“ *Public Management Review*, Vol. 14, No 7, 2-20.
- OECD (2011) *Estonia. Towards a Single Government Approach. Assessment and Recommendation*. Paris: OECD.

- Pollitt, C, G. Bouckaert (2011) *Public Management Reform. A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State. 3rd edition.* Oxford: Oxford University Press.
- Randma, T. (2003) „Personalijuhtimine avalikus sektoris.“ Wright, G., J. Nemec (toim.) *Haldusjuhtimine Kesk- ja Ida-Euroopa siirderiikides.* Tartu, 155-188.
- Randma-Liiv, T. (2008) „New Public Management versus Neo-Weberian State in Central and Eastern Europe.” *Trans-European Dialogue 1. Towards the Neo-Weberian State? Europe and Beyond.* Tallinn 31.01-01.02.2008.
- Randma-Liiv, T., K. Sarapuu (2012) „Avalik teenistus.“ Vetik, R. (koost.) *Eesti Poliitika ja Valitsemine 1991-2011.* Tallinn: TLÜ Kirjastus, 356-388.
- Rees, C., J. Järvalt, B. Metcalfe (2005) „Career management in transition: HRD themes from the Estonian civil service.” *Journal of European Industrial Training*, Vol. 29, No. 7, 572-592.
- Rein, M., D. A. Schön (1996) „Frame-Critical Policy Analysis and Frame-Reflective Policy Practice.“ *Knowledge and Policy: The International Journal of Knowledge Transfer and Utilization*, Vol. 9, No. 1, 85-104.
- Rein, M., D. A. Schön (1977) „Problem setting in policy research.“ Weiss, C. H. (toim.) *Using social research in public policy making.* Lexington, MA: Lexington Books, 235-251.
- Sarapuu, K. (2012a) „Avalik haldus.“ Vetik, R. (koost.) *Eesti Poliitika ja Valitsemine 1991-2011.* Tallinn: TLÜ Kirjastus, 247-277.
- Sarapuu, K. (2012b) „Estonia.“ Verhoest, K., Van Thiel, S., Bouckaert G., Lægreid, P. (toim.) *Government Agencies: Practices and Lessons from 30 Countries.* Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 277-287.

- Sarapuu, K. (2013) *Mapping and Explaining Post-Communist Development of Administrative Structure: The Case of Estonian Public Administration 1990-2010*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus.
- Snow, D. A., R. D. Benford (1992) „Master Frames and Cycles of Protest.” Momo, A. D., McClurg Mueller, C. (toim.) *Frontiers in Social Movement Theory*. New Haven: CT Yale University Press, 133-155.
- Särav, S. (2015) *Effectuating the Concept of Borderless Digital Citizen with the Estonian E-Residency. Master's Thesis*. Tallinn.
- Van Hulst, M., D. Yanow (2016) „From Policy „Frames“ to „Framing“: Theorizing a More Dynamic, Political Approach.” *American Review of Public Administration*, Vol. 46, No. 1, 92-112.
- Viks, K., T. Randma-Liiv (2005) „Facing the Challenges of EU Accession: Development of Coordination Structures in Estonia.” *International Journal of Organization Theory and Behaviour*, Vol. 8, No. 1, 67-102.
- Yildiz, M. (2007) „E-government research: Reviewing the literature, limitations, and ways forward.” *Government Information Quarterly*, Vol. 24, 646-665.
- Yin, R. K. (2009) *Case Study Research. Design and Methods*. 4th edition. Los Angeles: Sage Publications.
- West, C. (1984) *Routine complications*. Bloomington: Indiana University Press.

Õigusaktid ja stenogramm

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 910/2014 e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ.

Riigikogu veebilehekülg, stenogrammid:

21. oktoobri 2014. aasta istungi XII Riigikogu stenogramm. *Kättesaadav:* [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/riigikogu_stenogramm%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/riigikogu_stenogramm%20(2).pdf), 09.12.2016.

18. mai 2016. aasta istungi XIII Riigikogu stenogramm. *Kättesaadav:* <http://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201605181400#PKP-18987>, 09.12.2016.

Siseministerium (2014a) Mitteresidentidele digitaalse isikutunnistuse väljaandmine: e-residentsuse loomine. Kontseptsioon. *Kättesaadav:* file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/lisa_1_kontseptsioon.pdf, 25.09.2016.

Seletuskiri isikut tõendavate dokumentide seaduse, konsulaarseaduse, karistusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde (2009). *Kättesaadav:* [http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/df3dd438-72e6-bdd9-acb3-f3aac7d2f025/Isikut%20t%C3%B5endavate%20dokumentide%20seaduse,%20konsulaarseaduse,%20karistusseadustiku%20ja%20riigil%C3%B5ivuseaduse%20muutmise%20seadus%20\(395%20SE\)/](http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/df3dd438-72e6-bdd9-acb3-f3aac7d2f025/Isikut%20t%C3%B5endavate%20dokumentide%20seaduse,%20konsulaarseaduse,%20karistusseadustiku%20ja%20riigil%C3%B5ivuseaduse%20muutmise%20seadus%20(395%20SE)/), 10.10.2016.

Seletuskiri isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde (2016). *Kättesaadav:* <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/954a096c-722d-4e9a-8000-e292026f8156/Isikut%20t%C3%B5endavate%20dokumentide%20seaduse,%20krediidasutuste%20seaduse%20ning%20rahapesu%20ja%20terrorismi%20rahastamise%20t%C3%B5kestamise%20seaduse%20muutmise%20seadus/>, 22.12.2016.

Seletuskiri isikut tõendavate dokumentide seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse juurde (2014). *Kättesaadav:* [file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/seletuskiri%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/kasutaja/Downloads/seletuskiri%20(3).pdf), 10.10.2016.

Seletuskiri õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018 kohta (2011). *Kättesaadav:* http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/oiguspoliitika_arengusuunda_de_seletuskiri.pdf, 03.11.2016.

Vabariigi Valitsuse 29.05.2015 korralduse nr 231 Lisa „Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015-2019“ (RT III, 03.06.2015, 6).

Vabariigi Valitsuse 31.05.2012 määrus nr 39 “Siseministeriumi põhimäärus” (RT I, 05.06.2012, 4).

Meedia ja muud allikad

Aasaru, H. (2014) „Taavi Kotka: e-residentsus on hüve, mitte õigus.“ *ERR*, 26. november. Kättesaadav: <http://uudised.err.ee/v/eeesti/5b10b692-58f3-47d2-8912-9a2a5f00b261>, 01.11.2016.

Aasmäe, K. (2014) „Visioon: Eestisse kümne aastaga kümme miljonit e-residenti.“ *Postimees*, 7. mai. Kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/v2/2785632/visioon-eeestisse-kuemne-aastaga-kuemme-miljonit-e-residenti>, 26.10.2016.

Anvelt, A. (2014) „Justiitsminister Andres Anveldi kõne majandusjulgeoleku konverentsil.“ *Majandusjulgeoleku konverents*. Tallinn, 17.12.2014.

Arengufondi veebilehekül: „E-residentsusest ehk riigist, mis on beeta-testis.“ Kättesaadav: http://blogi.arengufond.ee/2014/10/e-residentsusest-ehk-uhest-riigist-mis_8.html, 09.12.2016.

Atea veebilehekül: „Taavi Kotka Atea Action konverentsil: Eesti eeliseks majanduse kasvatamisel on digitaalne taristu.“ Kättesaadav: <http://www.atea.ee/taavi-kotka-atea-action-konverentsil-eeesti-eeliseks-majanduse-kasvatamisel-on-digitaalne-taristu/>, 09.12.2016.

Bestmarketing (2015a) „Pärtel Vurma: 2014. aasta turundustegu oli e-residentsuse programm.“ *Bestmarketing*, 18. veebruar. Kättesaadav: <http://www.bestmarketing.ee/uudised/2015/02/18/partel-vurma-2014-aasta-turundustegu-oli-e-residentsuse-programm>, 30.10.2016.

- Bestmarketing (2015b) „E-residentsus kui riiklik start-up: kommunikatsioon hakkab tööle, kui tegu on õige.“ *Bestmarketing*, 9. oktoober. Kättesaadav: <http://www.bestmarketing.ee/uudised/2015/10/09/e-residentsus-kui-riiklik-start-up-kommunikatsioon-hakkab-toole-kui-tegu-on-oige>, 01.11.2016.
- DELFI (2014a) „Steve Jürvetson ja Tim Draper said kätte e-residendi tunnistuse.“ *DELFI*, 9. detsember. Kättesaadav: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/steve-jurvetson-ja-tim-draper-said-katte-e-residendi-tunnistuse?id=70321675>, 09.12.2016.
- DELFI (2014b) „DELFI FOTOD ja VIDEO: President Ilves andis täna üle esimese e-residendi kaardi.“ *DELFI*, 1. detsember. Kättesaadav: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/delfi-fotod-ja-video-president-ilves-andis-tana-ule-esimese-e-residendi-kaardi?id=70267559>, 25.10.2016.
- DELFI (2015a) „Eesti e-residentsuse taotlemise portaal on nüüd avatud.“ *FORTE*, 14. mai. Kättesaadav: <http://forte.delfi.ee/news/tarkvara/eesti-e-residentsuse-taotlemise-portaal-on-nuud-avatud?id=71469341>, 09.12.2016.
- DELFI (2015b) „Eesti e-residentsuse programm sai aastaseks; loe, mis seisus see on.“ *FORTE*, 3. detsember. Kättesaadav: <http://forte.delfi.ee/news/tarkvara/eesti-e-residentsuse-programm-sai-aastaseks-loe-mis-seisus-see-on?id=73109855>, 25.10.2016.
- DELFI (2016a) „Riigikogu komisjonid võtavad luubi alla e-residentsuse.“ *DELFI*, 16. märts. Kättesaadav: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/riigikogu-komisjonid-votavad-luubi-alla-e-residentsuse?id=73959869>, 25.10.2016.
- DELFI (2016b) „VIDEO: Taavi Rõivas: mõni asi on e-residentsuse juures tõesti soovitud kauem aega võtnud.“ *DELFI*, 3. märts. Kättesaadav: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-taavi-roivas-moni-asi-on-e-residentsuse-juures-toesti-soovitud-kauem-aega-votnud?id=73852755>, 25.10.2016.
- Director (2009) „Kas sul on juba oma startup olemas?“ *Director*, märts. Kättesaadav: <http://www.director.ee/kas-sul-on-juba-oma-startup-olemas/>, 26.10.2016.

Eelnõude infosüsteemi veebilehekülg. Kättesaadav: <http://eelvoud.valitsus.ee/main#h3piDIW6>, 12.10.2016.

Eesti Ekspress (2015) „E-residentide programm käivitus üliaeglaselt.“ *Eesti Ekspress*, 14. jaanuar. Kättesaadav: <http://www.w3.ee/openarticle.php?id=2057799&lang=est>, 01.11.2016.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja veebilehekülg: „Juristi töölaualt: Esimesed e-residendid maailmas.“ Kättesaadav: <http://www.koda.ee/uudised/teataja-artiklid/juristi-toolaualt-36/>, 10.12.2016.

Efert, T. (2015) „Ülevaade – E-estlus.“ *LHV*, 1. juuni. Kättesaadav: <https://fp.lhv.ee/news/4881915?locale=en>, 01.11.2016.

E-residentsuse veebilehekülg:

„500 entrepreneurs run their companies via e-Residency.“ Kättesaadav: <https://e-estonia.com/e-residency-enabled-establishing-500-new-companies/>

„Estonia opens e-Residency to the world.“ Kättesaadav: <https://e-estonia.com/estonia-opens-e-residency-to-the-world/>, 09.12.2016.

„Taavi Kotka promises 10 million „e-Estonians“ by 2025.“ Kättesaadav: <https://e-estonia.com/taavi-kotka-promises-10-million-e-estonians-2025/>, 09.12.2016.

ERR (2016) „E-residentsuse ühisistung: seadusloome pidurdab arendust.“ *ERR*, 16. märts. Kättesaadav: <http://uudised.err.ee/v/eeesti/56fa4069-3804-4074-bf52-fa76421dbce9/otse-riigikogu-komisjonid-arutlevad-e-residentsuse-ule>, 21.11.2016.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse veebilehekülg. Kättesaadav: <http://www.eas.ee/eas/>, 03.11.2016.

FORTE (2016) „Briti ettevõtja ei pea Euroopa Liidust lahkumist pelgama: hakaku Eesti e-residendiks!“ *FORTE*, 25. juuni. Kättesaadav: <http://nuusi.tk/01669620>, 31.10.2016.

- Fujitsu veebilehekülj > Avaleht > Teenused > Tarkvaralahendused > Tarkvara arendus > „Fujitsu poolt väljaarendatud E-residendi menetlussüsteem on läbi teinud värskenduskuuri ja võimaldab alates 1.aprillist 2015 taotleda e-residentsust Eesti välisesindustes üle maailma.“
Kättesaadav: <http://www.fujitsu.com/ee/services/application-services/tarkvara-arendus/e-residentsus.html>, 09.12.2016.
- Fundwise veebilehekülj: „Fundwise ja Eesti e-residentsuse projekt alustavad koostööd.“
Kättesaadav: <https://fundwise.me/et/blogi/fundwise-ja-eesti-e-residentsuse-projekt-alustavad-koostood>, 09.12.2016.
- Hansalu, K. (2014a) „Valitsus tahab e-residentsuse algatust juba laiendada.“ *Postimees*, 4. detsember. Kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/v2/3014935/valitsus-tahab-e-residentsuse-algatust-juba-laiendada>, 26.10.2016.
- Hansalu, K. (2014b) „Mees suure ideega.“ *Postimees*, 6. detsember. Kättesaadav: <http://arvamus.postimees.ee/v2/3016985/mees-suure-ideega>, 31.10.2016.
- Hansalu, K. (2014c) „E-residentsus vajab edulooks head müügitööd.“ *Postimees*, 21. oktoober. Kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/v2/2961855/e-residentsus-vajab-edulooks-head-mueuegitoeod>, 31.10.2016.
- Ideon, A. (2014) „Argo Ideon: kes hakkab e-eestlaseks?“ *Postimees*, 4. juuli. Kättesaadav: <http://arvamus.postimees.ee/v2/2847189/argo-ideon-kes-hakkab-e-eestlaseks>, 26.10.2016.
- ITuudised (2016) „Taavi Kotka: Eesti on kõrgelt arenenud e-riik, sest oleme usaldanud oma IT-insenere.“ *ITuudised*, 27. august. Kättesaadav: <http://www.ituudised.ee/uudised/2016/08/27/eesti-on-korgelt-arenenud-e-riik-sest-oleme-usaldanud-oma-it-insenere>, 29.10.2016.
- Jaakson, M. (2016) „Kotka: Ei saa olla natuke rase.“ *Äripäev*, 17. mai. Kättesaadav: <http://eaweb.eu.publicus.com/uudised/2016/05/17/kotka-ei-saa-olla-natuke-rase>, 31.10.2016.

- Kotka, T. (2014) *10 million „e-Estonians“ by 2025!* Kättesaadav: <https://taavikotka.wordpress.com/>, 26.10.2016.
- Kotka, T (2015) „E-residentsus, riiklik idufirma.“ *Postimees*, 11. oktoober. Kättesaadav: <http://arvamus.postimees.ee/v2/3358347/e-residentsus-riiklik-idufirma>, 01.11.2016.
- Kotka, T. (2016a) „Brexiti sõnum Eestile.“ *Äripäev*, 19. september. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/arvamus/2016/09/19/brexiti-sonum-eestile>, 31.10.2016.
- Kotka, T. (2016b) „E-resident uudistab tühja letti.“ *Äripäev*, 15. jaanuar. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/arvamus/2016/01/15/taavi-kotka-e-resident-uudistab-tuhja-letti>, 01.11.2016.
- Kotka, T., R. Annus, S. Sikkut (2014) *Arenguidee: 10 miljonit „e-eestlast“ aastaks 2025!* Kättesaadav: <https://2014.arenguidee.ee/ideas/146-10-miljonit-eeestlast-aastaks-2025>, 26.10.2016.
- Lepik, K. (2016) „Hollandlane, kes pakub Eestile lugu.“ *Memokraat*, 26. mai. Kättesaadav: <http://memokraat.ee/2016/05/hollandlane-kes-pakub-eestile-lugu/>, 30.10.2016.
- Liive, R. (2014) „Valitsus kiitis heaks e-eestluse: väliskodanikud saavad Eesti ID-kaardi tellida.“ *Kiip*, 25. aprill. Kättesaadav: <http://www.kiip.ee/eesti-voimalus-maailmas-labiloomiseks-peitub-e-residendi-digi-ids/>, 01.11.2016.
- Liive, R. (2016) „Pangad valmistuvad konto avamiseks üle videosilla.“ *Geenius*, 27. oktoober. Kättesaadav: <http://geenius.ee/uudis/pangad-valmistuvad-konto-avamiseks-ule-videosilla>, 09.11.2016.
- Lõugas, H. (2015) „Taavi Kotka: ID-kaardi omanike või e-residentide jälgimisel pole häid külgi.“ *FORTE*, 11. mai. Kättesaadav: <http://forte.delfi.ee/news/digi/taavi-kotka-id-kaardi-omanike-voi-e-residentide-jalgimisel-pole-haid-kulgi?id=71444147>, 25.10.2016.

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (2015) Eesti riigipilve kontseptsioon. *Kättesaadav:* https://www.mkm.ee/sites/default/files/eesti_riigipilve_kontseptsioon.pdf, 28.10.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 4. detsembri 2014. a pressiteade: „10 miljoni eestlase programmi viib ellu EASi juurde loodav meeskond.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/10-miljoni-e-eestlase-programmi-viib-ellu-easi-juurde-loodav-meeskond>, 22.12.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 27. jaanuari 2015. a pressiteade: „Palo: Eesti ja Norra IT-alane koostöö tiheneb.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/palo-eesti-ja-norra-it-alane-koostoo-tiheneb>, 22.12.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 13. mai 2015. a pressiteade: „Eesti avas e-residentsuse taotlemise portaali.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/eesti-avas-e-residentsuse-taotlemise-portaali>, 22.12.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 6. juuli 2015. a pressiteade: „Riigi Infosüsteemi Amet kuulutas välja hanke e-residentsuse projekti teavitustegevuse partneri leidmiseks Ameerika Ühendriikides.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/riigi-infosusteemi-amet-kuulutas-valja-hanke-e-residentsuse-projekti-teavitustegevuse>, 22.12.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 23. juuli 2015. a pressiteade: „E-residentide hulk kasvab oodatust kiiremini.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/e-residentide-hulk-kasvab-oodatust-kiiremini>, 22.12.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 7. augusti 2015. a pressiteade: „Leedu energeetikaminister Rokas Masiulisest sai Eesti e-resident.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/leedu-energeetikaminister-rokas-masiulisest-sai-eesti-e-resident>, 22.12.2016.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2. detsembri 2015. a pressiteade: „Michal: Eesti õigusruum peab e-residentide programmi arengule järele jõudma.“ *Kättesaadav:*

<https://www.mkm.ee/et/uudised/michal-eesti-oigusruum-peab-e-residentide-programmi-arengule-jarele-joudma>, 22.12.2016.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 11. detsembri 2015. a pressiteade: „Michal: Euroopa transpordisektor vajab digirevolutsiooni.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/michal-euroopa-transpordisektor-vajab-digirevolutsiooni>, 22.12.2016.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 5. veebruari 2016. a pressiteade: „Uuring: Eesti startup ökosüsteemi kasvu pidurdab talentide ja kapitali puudus.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/uuring-eesti-startup-okosusteemi-kasvu-pidurdab-talentide-ja-kapitali-puudus>, 22.12.2016.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 11. augusti 2016. a pressiteade: „Telia Company juht Johan Dennelind sai e-residendiks.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/telia-company-juht-johan-dennelind-sai-e-residendiks>, 22.12.2016.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 8. septembri 2016. a pressiteade: „Singapuri kaubandusminister tunnustas Eesti e-residentsust.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/uudised/singapuri-kaubandusminister-tunnustas-eesti-e-residentsust>, 22.12.2016.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veebilehekülj:

„Eesti alustas e-residentsuse programmiga.“ *Kättesaadav:* <https://www.mkm.ee/et/eesti-alustas-e-residentsuse-programmiga>, 22.12.2016.

Ots, J. M. (2014) „Piirideta e-Eesti sündigu!“ *Äripäev*, 22. oktoober. *Kättesaadav:* <http://www.aripaev.ee/arvamused/2014/10/22/piirideta-e-eesti-sundigu>, 09.12.2016.

Pau, A. (2015) „Eesti e-residentsust ihaldavad enim soomlased, venelased ja ameeriklased.“ *Postimees*, 19. oktoober. *Kättesaadav:* <http://tehnika.postimees.ee/v2/3367429/eesti-e-residentsust-ihaldavad-enim-soomlased-venelased-ja-ameeriklased>, 31.10.2016.

- Pau, A. (2016) „Sajad britid soovivad Brexiti tõttu Eesti e-residentsust.“ *Postimees*, 23. august. Kättesaadav: <http://tehnika.postimees.ee/v2/3809449/sajad-britid-soovivad-brexiti-tottu-est-i-e-residentsust>, 31.10.2016.
- Pealinn (2014) „Eesti esimene e-resident peab Eesti e-teenuseid Rolls-Royce'iks.“ *Pealinn*, 20. detsember. Kättesaadav: <http://www.pealinn.ee/koik-uudised/est-i-esimene-e-resident-peab-est-i-e-teenuseid-rolls-royceiks-n27999>, 30.10.2016.
- Pikkov, Ü. (2015) „Ülo Pikkov: e-residentsus ja Eesti virtuaalne kultuuriruum.“ *Postimees*, 17. jaanuar. Kättesaadav: <http://arvamus.postimees.ee/v2/3059827/uelo-pikkov-e-residentsus-ja-est-i-virtuaalne-kultuuriruum>, 30.10.2016.
- Postimees (2014) „Ligi: on ebaselge, kuidas e-residentsus raha sisse toob.“ *Postimees*, 6. detsember. Kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/v2/3017807/ligi-on-ebaselge-kuidas-e-residentsus-raha-sisse-toob>, 31.10.2016.
- Postimees (2015) „Sester tahab, et e-residentide firmad jääks Eestisse.“ *Postimees*, 17. detsember. Kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/v2/3439033/sester-tahab-et-e-residentide-firmad-jaeaks-est-isse>, 09.11.2016.
- Põlendik, K. (2015) „E-residentide hind on 240 uut ettevõtet.“ *Äripäev*, 2. detsember. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/uudised/2015/12/02/e-residentide-hind-on-240- uut-ettevotet>, 29.10.2016.
- Raamatupidamis- ja maksuinfoportaali veebilehekülj: „Riigikogu lihtsustas e-residendiks saamist ja pangakonto avamist kontorisse tulemata.“ Kättesaadav: <http://www.rmp.ee/uudised/eelnoud/riigikogu-lihtsustas-e-residendiks-saamist-ja-pangakonto-avamist-kontorisse-tulemata-2016-06-17>, 09.12.2016.
- Rank, S. (2016) „Brexit ei peleta Eesti ettevõtja ärihuvi.“ *Äripäev*, 7. oktoober. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/uudised/2016/10/07/brexit-ei-peleta-est-i-ettevotja-arihuvi>, 31.10.2016.

Reformierakonna

veebilehekülj.

Kättesaadav:

https://www.reform.ee/valimisprogramm/valimisprogramm_tekst/16, 26.12.2016.

Roonemaa, H., H. Lõugas (2016) „Taavi Kotka: Eesti IT-tiigri kolm möiret aastal 2016.“ *Geenius*, 14. jaanuar. Kättesaadav: <http://geenius.ee/uudis/taavi-kotka-estti-it-tiigri-kolm-moiret-aastal-2016>, 21.11.2016.

Roosna, S., R. Rikk (2016) *e-ESTONIA*. Tallinn: Optimist Group.

Saarmann, T. (2015) „E-residentsuse kitsaskoha peab lahendama videosild.“ *Ärileht*, 20. oktoober. Kättesaadav: <http://arileht.delfi.ee/news/uudised/e-residentsuse-kitsaskoha-peab-lahendama-videosild?id=72710775>, 09.11.2016.

Sibold, G. (2016a) „Taavi Kotka: võimalikul Brexitil ei ole Eesti IT sektorile mingisugust negatiivset mõju.“ *Geenius*, 25. juuni. Kättesaadav: <http://geenius.ee/uudis/taavi-kotka-voimalikul-brexitil-ei-ole-estti-it-sektorile-mingisugust-negatiivset-moju>, 31.10.2016.

Sibold, G. (2016b) „Geeniuse „Küsi kõike“: Taavi Kotka vastused lugejate küsimustele.“ *Geenius*, 16. märts. Kättesaadav: <http://geenius.ee/uudis/geeniuse-kusi-koike-taavi-kotka-vastused-lugejate-kusimustele>, 21.11.2016.

Sikkut, S. (2014) „Siim Sikkut: e-Estonia – building a digitaal society.“ *Estonian world*, 10. detsember. Kättesaadav: <http://estonianworld.com/opinion/e-estonia-building-digital-society/>, 01.11.2016.

Sikkut, S. (2015) „Estonian e-residency: A success story in the making.“ *The Digital Post*, 6 märts. Kättesaadav: <http://www.thedigitalpost.eu/2015/channel-digital-single-market/estonian-eresidency-a-success-story-in-the-making>, 01.11.2016.

Sikkut, S. (2016) „Siim Sikkut: E-tiiger hüppab endiselt - teeme asju teistmoodi ja oleme mõnes mõttes liiga ees.“ *Postimees*, 30. mai. Kättesaadav: <http://arvamus.postimees.ee/v2/3713179/siim-sikkut-e-tiiger-hueppab-endiselt-teeme-asju-teistmoodi-ja-oleme-mones-mottes-liiga-ees>, 31.10.2016.

Simson, M. (2016) „E-residentsuse pettumus.“ *Äripäev*, 14. märts. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/arvamused/2016/03/14/margus-simson-e-residentsuse-pettumus>, 01.11.2016.

Sirp (2014) „Resident.“ *Sirp*, 12. detsember. Kättesaadav: <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/resident/>, 01.11.2016.

Siseministeerium (2014b) Turvalisuspoliitika 2014. Kokkuvõte “Turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015” täitmisest aastal 2013. Kättesaadav: https://issuu.com/siseministeerium/docs/turvalisuspoliitika_2014, 12.10.2016.

Siseministeeriumi 13. juuli 2014. a. pressiteade: „Vabariigi Valitsus kiitis heaks E-residendi digi-ID.“ Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/vabariigi-valitsus-kiitis-heaks-e-residendi-digi-id>, 22.12.2016.

Siseministeeriumi 5. novembri 2014. a. pressiteade: „Siseminister Interpoli peaassambleel: digi-ID muudab Eesti maailma e-ärikeskuseks.“ Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/siseminister-interpoli-peaassambleel-digi-id-muudab-eesti-maailma-e-arikeskuseks>, 22.12.2016.

Siseministeeriumi 21. novembri 2014. a. pressiteade: „Siseminister Pevkur: e-residentsus aitab muuta maailma suuremaks.“ Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/siseminister-pevkur-e-residentsus-aitab-muuta-eesti-suuremaks>, 22.12.2016.

Siseministeeriumi 18. veebruari 2016. a. pressiteade: „Hanno Pevkur: Estonia has become more secure in the last seven years.“ Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/en/news/hanno-pevkur-estonia-has-become-more-secure-last-seven-years>, 22.12.2016.

Siseministeeriumi 28. aprilli 2016. a. pressiteade: „Eelnõu kohaselt saab pangakonto peagi avada kontorisse minemata.“ Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/et/uudised/eelnou-kohaselt-saab-pangakonto-peagi-avada-kontorisse-minemata>, 22.12.2016.

Siseministeeriumi veebilehekülg:

„Ainulaadne lahendus avab välismaalastele Eesti e-teenused.“ *Kättesaadav:* <https://www.siseministeerium.ee/et/ainulaadne-lahendus-avab-valismaalastele-est-teenused>, 22.12.2016.

Tambur, S. (2014a) „Rein Lang e-residentsuse plaanist: see on epohhi loov!“ *DELFI*, 21. oktoober. Kättesaadav: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/est/rein-lang-e-residentsuse-plaanist-see-on-epohhi-loov?id=69989799>, 24.10.2016.

Tambur, S. (2014b) „Eesti e-residendiks registreerimise vastu on huvi väljendanud 9000 inimest üle maailma.“ *DELFI*, 30. oktoober. Kättesaadav: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/est/est-e-residendiks-registreerimise-vastu-on-huvi-valjendanud-9000-inimest-ule-maailma?id=70044157>, 24.10.2016.

Teder, M. (2016) „Brexit mitmekordistas brittide huvi e-residentsuse vastu.“ *Postimees*, 7. juuli. Kättesaadav: <http://www.postimees.ee/v2/3757031/brexit-mitmekordistas-brittide-huvi-e-residentsuse-vastu>, 31.10.2016.

Tehnikamaailm (2015) „Tehnoloogiakonverents Latitude59 arutleb tehisintellekti, virtuaalse reaalsuse ja riigi teemadel.“ *Tehnikamaailm*, 23. detsember. Kättesaadav: <http://www.tehnikamaailm.ee/est-olulisim-tehnoloogiakonverents-latitude59-arutleb-tehisintellekti-virtuaalse-reaalsuse-ja-virtuaalse-riigi-teemadel/>, 31.10.2016.

Trüb Baltic AG veebilehekülg. Kättesaadav: <http://www.trueb.ee/tooted-ja-teenused>, 10.10.2016.

Tubalkain, M. (2016) „Miks meist pole saanud Panamat?“ *Postimees*, 10. aprill. Kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/v2/3648957/miks-meist-pole-saanud-panamat>, 09.11.2016.

Tuul, H. (2014) „Elamiskõlbmatu Eesti.“ *Äripäev*, 3. detsember. Kättesaadav: <http://www.aripaev.ee/arvamused/2014/12/03/elamiskolbmatu-est>, 29.10.2016.

- Vaarik, D. (2014) „Kui seda ei tee Eesti, siis teeb seda keegi teine.“ *Memokraat*, 13. oktoober.
Kättesaadav: <http://memokraat.ee/2014/10/kui-seda-ei-tee-eesti-siis-teeb-seda-keegi-teine/>,
01.11.2016.
- Vabariigi Valitsuse 4. augusti 2014. a. pressiteade: „Peaminister Rõivas kohtus Omaani kaubandusministriga.“ *Kättesaadav*: <https://valitsus.ee/en/node/24154>, 22.12.2016.
- Vabariigi Valitsuse 18. novembri 2014. a. pressiteade: „Peaminister Taavi Rõivase kõne riigikogus teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas, 02.11.2014.“ *Kättesaadav*: <https://valitsus.ee/et/uudised/peaminister-taavi-roivase-kone-riigikogus-teadus-ja-arendustegevuse-olukorrast-ning>, 22.12.2016.
- Vabariigi Valitsuse 18. novembri 2014. a. pressiteade: „Peaminister Rõivas Slushil Helsingis: ehitame e-residentsusest järgmise eduloo.“ *Kättesaadav*: <https://valitsus.ee/et/uudised/peaminister-roivas-slushil-helsingis-ehitame-e-residentsusest-jargmise-eduloo>, 22.12.2016.
- Vabariigi Valitsuse 9. detsembri 2014. a. pressiteade: „Peaminister kutsus Silicon Valleys inimesi Eesti e-residentideks hakkama.“ *Kättesaadav*: <https://valitsus.ee/et/uudised/peaminister-kutsus-silicon-valleys-inimesi-eesti-e-residentideks-hakkama>, 22.12.2016.
- Vabariigi Valitsuse 5. novembri 2015. a. pressiteade: „E-Eesti nõukogu arutas uute e-teenuste arendamist.“ *Kättesaadav*: <https://valitsus.ee/et/uudised/e-eesti-noukogu-arutas-uute-e-teenuste-arendamist>, 22.12.2016.
- Vabariigi Valitsuse 2. detsembri 2015. a. pressiteade: „Rõivas: e-residentsus on suurepärase näide Eesti suutlikkusest e-teenuste maailmas teed rajada.“ *Kättesaadav*: <https://valitsus.ee/et/uudised/roivas-e-residentsus-suureparane-naide-eesti-suutlikkusest-e-teenuste-maailmas-teed-rajada>, 22.12.2016.
- Vabariigi Valitsuse 23. veebruari 2016. a. pressiteade: „Peaminister Taavi Rõivase kõne 23. veebruaril Tartus Vanemuise Kontserdimajas.“ *Kättesaadav*:

<https://valitsus.ee/et/uudised/peaminister-taavi-roivase-kone-23-veebruari-tartus-vanemuise-kontserdimajas>, 22.12.2016.

Vabariigi Valitsuse 14. oktoobri 2016. a. pressiteade: „Prime Minister Rõivas’ Key-note Speech at the Danish Design Centre on 14 October 2016.“ *Kättesaadav:* <https://valitsus.ee/en/news/prime-minister-roivas-key-note-speech-danish-design-centre-14-october-2016>, 22.12.2016.

Vabariigi Valitsuse veebilehekülg:

Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2014. a pressikonverents. *Kättesaadav:* <https://valitsus.ee/et/uudised/vabariigi-valitsuse-pressikonverents-26-juuni-2014>, 10.12.2016.

Vabariigi Valitsuse 14. mai 2015. a pressikonverents. *Kättesaadav:* <https://valitsus.ee/et/uudised/vabariigi-valitsuse-pressikonverents-14-mai-2015>, 09.12.2016.

Valitsuse 28.04.2016 istungi kommenteeritud päevakord. *Kättesaadav:* <https://valitsus.ee/et/uudised/valitsuse-28042016-istungi-kommenteeritud-paevakord>, 09.12.2016.

Valitsuse 28. aprilli 2016. aasta pressikonverentsi stenogramm. *Kättesaadav:* <https://valitsus.ee/et/uudised/valitsuse-pressikonverentsi-stenogramm-28-aprill-2016>, 09.12.2016.

Väikenurm, M. (2016) „E-residentsuse arvudeta äriplaan.“ *Äripäev*, 1. aprill. *Kättesaadav:* <http://www.aripaev.ee/uudised/2016/04/01/e-residentsuse-arvudeta-ariplaan>, 25.10.2016.

Ärileht (2014) „Taavi Kotka: aastaks 2025 vähemalt 10 miljonit „e-estlast“.“ *Ärileht*, 5. mai. *Kättesaadav:* <http://arileht.delfi.ee/news/uudised/taavi-kotka-aastaks-2025-vahemalt-10-miljonit-e-estlast?id=68608499>, 26.10.2016.

Äripäev (2014) „Milliste hüvede osaliseks saab Eesti esimene e-resident Edward Lucas?“ *Äripäev*, 29. november. Kättesaadav: <http://arileht.delfi.ee/news/uudised/milliste-huvede-osaliseks-saab-estti-esimene-e-resident-edward-lucas?id=70251509>, 24.10.2016.

LISA 1. E-residendi digi-ID poliitikakujundamise ajatelg

Tabel 1

E-residendi digi-ID poliitikakujundamise ajatelg

Kuupäev	Sündmus
24.04.2014	E-residendi digi-ID kontseptsiooni esitamine ja heaks kiitmine Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel
30.06.2014	Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (699 SE) algatamine
21.10.2014	Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (699 SE) võetakse vastu
01.12.2014	Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seadus jõustub
04.12.2014	10 miljoni e-estlase programmi esitamine ja heaks kiitmine Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel ²⁸
20.05.2016	Isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) algatamine
15.06.2016	Isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) võetakse vastu
16.07.2016	Isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediidasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seadus jõustub

Koostaja: Mariann Kirsipuu

²⁸ Programmi sisuks ja eesmärgiks on 10 miljoni e-estlase saavutamine aastaks 2025. Programmi eest vastutab Taavi Kotka, kes juhib riigiasutuste ja erasektori esindajatest koosnevat nõukogu, kes kinnitab programmi sisu, eesmärgid ja täpsemad tegevuskavad. Programmi abil loodetakse kaasa aidata Eesti majanduskasvule ning suurendada riigieelarve lisatulu. 10-miljoni e-estlase programmi viib ellu Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse juurde loodud programmimeeskond. Programm hõlmab endas kuut valdkonda: e-residentsuse registreerimine, e-residentidele suunatud teenuste arendus, teenuste kvaliteet ja tugi, riskihaldus ja turve, õiguskeskkonna arendamine, turundus ja kommunikatsioon. (MKM veebileheküljel)

LISA 2. Loetelud analüüsi aluseks kasutatud dokumendi- ja andmeallikatest

Kokkuvõtlik loetelu analüüsi, sh järelduste, tarbeks kasutatud dokumendi- ja andmeallikatest:

E-residendi digi-ID poliitikat ja (Eesti) avalikku haldust puudutav teaduskirjandus

Eesti identiteedihaldust ja isikut tõendavate dokumentide poliitikat puudutav teaduskirjandus

Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja muude teemat puudutavate seaduste erinevate redaktsioonide eelnõud ja seletuskirjad

Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja muude teemat puudutavate seaduste menetlemisaegsed Riigikogu istungite stenogrammid

Isikut tõendavate dokumentide seaduse ja muude teemat puudutavate seaduste menetlemisaegsed

Vabariigi Valitsuse pressikonverentside stenogrammid

Riigi institutsioonide veebileheküljed, sh pressiteated

Erainstitutsioonide veebileheküljed

E-residendi digi-ID poliitikat puudutav eesti meediakajastus

Loetelu analüüsi aluseks kasutatud riigi- ja erainstitutsioonide veebilehekülgedest:

Siseministeeriumi veebilehekülg

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veebilehekülg

Vabariigi Valitsuse veebilehekülg

Riigikogu veebilehekülg

Politsei- ja Piirivalveameti veebilehekülg

Eelnõude Infosüsteemi veebilehekülg

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja veebilehekülg

Atea veebilehekülg

Arengufondi veebilehekülg

Trüb Baltic AG veebilehekülg

Sertifitseerimiskeskuse veebilehekülg

E-Estonia Showroom'i veebilehekülg

E-residentsuse veebilehekülg

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse veebilehekülg

Fujitsu veebilehekülg
Fundwise veebilehekülg

Loetelu analüüsi aluseks kasutatud veebi otsingumootoritest:

Google.ee
Postimees.ee
DELFI.ee

Loetelu veebi otsingumootorites tehtud isikupõhistest otsingutest²⁹:

Toomas Hendrik Ilves
Taavi Kotka
Taavi Rõivas
Hanno Pevkur
Ruth Annus
Siim Sikkut
Kaspar Korjus
Kalev Pihl

Riigi- ja erainstitutsioonide veebilehekülgedel ning veebi otsingumootorite otsingutes kasutatud otsisõnad:

e-resident
e-residentsus
virtuaalne residentsus
e-kodanik
e-estlane
10 miljonit e-estlast
10 miljonit e-kodaniku
10 miljonit e-residenti
Brexit ja e-resident

²⁹ Koos isikuga kasutatud otsisõnad on toodud välja järgneva kategooria juures.

LISA 3. E-residendi digi-ID poliitika raamistamine – sildid ja jutustused

Tabel 2

E-residendi digi-ID poliitika raamistamine – sildid ja jutustused

E-residendi digi-ID poliitika 1. silt „Eesti kui innovaatiline ja ainulaadne digiriik“			
	Poliitikaprobleemi jutustus	Osapool	Kuupäev
1.	„Eesti peab oma kõrge konkurentsipositsiooni säilitamiseks olema jätkuvalt innovatiivne majanduse, hariduse ja teaduse arendamisel. Ühe võimaluse selleks loob e-residentide võimalikult suurel määral kaasamine Eesti igapäevasesse elektroonilisse asjaajamisse. Eesti e-residendiks võib saada iga välismaalane, sõltumata asukohariigist, kui ta soovib suhelda meie riigi asutuste või inimestega kiirelt, turvaliselt ja paberivabalt,“ sõnas siseminister Hanno Pevkur e-residendi digi-ID-d tutvustades.“ (Siseministeeriumi 13. juuli 2014. a. pressiteade)	Formaalne (Hanno Pevkur)	13.07.2014
2.	„Ainulaadne lahendus avab välismaalastele Eesti e-teenused. E-residentsus aitab teha Eestit suuremaks. E-residendid, kes saavad e-Eesti teenuseid kasutada üle maailma, laiendavad Eesti teenuste- ja majandusruumi meie riigipiiridest kaugemale. Teisalt aga võidame sellega Eesti poolehoidjaid laiemalt – loome ainulaadset "digisporaad". (Siseministeeriumi veebilehel: „Ainulaadne lahendus avab välismaalastele Eesti e-teenused“)	Formaalne (Siseministeerium)	13.07.2014
3.	„Meil ei ole palju ideid, kuidas teha Eestit suuremaks. E-residentsus ja seda toetav avatud majandusruum võib olla meie võimalus. Aeg on muuta maailma ja näidata selle käigus, et ka Eesti võib	Mitteformaalne (arvamus – Daniel)	13.10.2014

	olla oluliselt laiem kui tema tänased piirid.“ (Vaarik 2014)	Vaarik)	
4.	„Kõigile nendele kriitikutele ma tahan siit Riigikogu kõnetoolist juba ette vastata: tegemist on maailmas üsna ainulaadse asjaga ja üle hulga aja on mul Riigikogu liikmena väga hea meel hääletada muudatuse poolt, mis on epohhi loov, millel on potentsiaal saada rahvusvahelist tähelepanu ja sellega Eesti asja edasi viia.“ (Riigikogu veebilehekül: 21. oktoobri 2014. aasta istungi XII Riigikogu stenogramm)	Formaalne (Riigikogu – Rein Lang)	21.10.2014
5.	„Liigume e-residentsusest edasi piirideta e-Eesti poole, mille ainulaadsuseks on tänapäevane ning üle kogu maailma ulatuv riigiteenus, pakub välja ajakirja Paat peatoimetaja Jaano Martin Ots. Taavi Kotka käis välja idee Eesti majandusruumi laiendamiseks e-residentsuse kaudu. Veendunud IKT- kasutajana usun juba tosin aastat, et see samm osutub vaid eelduseks ja vaheetapiks palju suurema sihi poole liikumisel. Nimetame seda piirideta e-Eestiks. Piirideta e-Eesti pole Gibraltar 2.0 maksuoptimeerijatele ega unistus müüa riikidele Eestis arendatud valitsemistarkvara. See on stsenaarium eesmärgiga muuta Eesti globaalselt edukaks riigiks, mille ainulaadsuseks on tänapäevane ning üle kogu maailma ulatuv riigiteenus. Maksuvabad piirkonnad on firmadele, e-Eesti on inimestele. Oma haldustarkvara arendavad riigid ise, e-Eesti aga konkureerib riikidega nende parimate inimeste pärast.“ (Ots 2014)	Mitteformaalne (arvamus – Jaano Martin Ots)	22.10.2014
6.	„Peaminister Taavi Rõivas ütles täna regiooni suurimal idufirmade ja tehnoloogiaäritusel Slush esinedes, et e-residentsus võimaldab alustada Euroopas äri kõikjalt maailmast ning Eesti saab valdkonnas olema teenäitajaks. “Eesti ja Soome on maailma esimesed, kes ühendavad riiklikult oma e-teenused ja loovad ühtse digitaalse majandusruumi,” ütles peaminister Rõivas esinedes koos Soome peaministri Alexander Stubbi ning Jaapani suurettevõtte Rakuten juhi Hiroshi Mikitaniga. „Ehitame e-	Formaalne (Taavi Rõivas)	18.11.2014

	residentsusest järgmise eduloo.“““ (Vabariigi Valitsuse 18. novembri 2014. a. pressiteade)		
7.	„,Eestis peab käima teadus ja innovatsioon poliitika kujundamise ja elluviimisega käsikäes. See tähendab, et teadus peab pakkuma sisendit otsustamisel, kuid olema partneriks ka otsuste realiseerimisel,“ rääkis peaminister ning tõi näiteks e-residentsuse, kus avalik sektor saab oma investeeringute ja tegevusega innovatsioonile hoogu anda.“ (Vabariigi Valitsuse 18. novembri 2014. a. pressiteade)	Formaalne (Taavi Rõivas)	02.12.2014
8.	„Kõigile kitsaskohtadele vaatamata ongi e-residentus kahtlemata särav ja uuenduslik idee, millel on e-potents muuta maailma. Mitte ainult inimeste, vaid ka riikide ja sellega kaasnevate seaduste, maksude ja julgeoleku olemust. „See on väike samm eestlastele, kuid suur hüpe kogu inimkonnale!“ võiks idee eestvedajad parafraseerida esimese inimesena kuule maandunud Neil Armstrongi. Nii inimeste kui ka riikide puhul ei saa tulevikus määravaks mitte reaalse, vaid virtuaalse konto mälumaht, asukoht ja turvalisus. Tekib eeldus, et hägustuvad ja kaovad piirid nii riikide kui ka inimeste, aga ühtlasi ka kultuuride vahel. Eestil on võimalus saada selle muundumise pioneeriks, eestvedajaks.“ (Tuul 2014)	Mitteformaalne (arvamus – Harry Tuul)	03.12.2014
9.	„Minister rõhutab, et e-residentsuse näol antakse maailmale võimalus kogeda eestlastele tuttavaid, avatud ja tõhusaid e-teenuseid. „Maailma ühe arenenuima infoühiskonnana on meil võimalus olla e-teenuste valdkonnas teerajajaks,“ ütles Pevkur.“ (Siseministeeriumi 21. novembri 2014. a. pressiteade)	Formaalne (Hanno Pevkur)	07.12.2014
10.	„Rõivas kutsus üles ettevõtteid nii Silicon Valleyst kui kogu maailmast kasutama e-residentsust oma tegevuse lihtsustamiseks ja uute teenuste maailmaturule toomiseks. "Eesti on e-residentsusega juba palju tähelepanu pälvinud, ehkki oleme alles algusjärgus ning selle ettevõtmise kogupotentsiaali alles avastamas.“““ (DELFI 2014a)	Formaalne (Taavi Rõivas)	09.12.2014

11.	„Idee seisneb Eesti suuremaks muutmises, seda vähemalt digitaalses sfääris. Eesti ettevõtetel oleks rohkem digitaalsete teenuste kasutajaid ja me loodame saada uue laine välisinvesteeringuid (sh start-up’ed). Samal ajal ehitame rahvusvahelistest sõpradest suurt digitaalset võrgustikku – e-eestlased.“ (Sikkut 2014)	Formaalne (Riigikantselei – Siim Sikkut)	10.12.2014
12.	„Eesti esimene e-resident Edward Lucas leiab, et meie e-teenused on oma valdkonna parimad ning Eesti on suutnud oma kodanike isikuandmete privaatus tagada tõhusamini kui näiteks Suurbritannia. „Ma pean Eesti puhul muljetavaldavaks seda, et Eestil on Euroopa parim e-valitsus. Te peaaegu leiutasite kogu e-valitsuse idee ja nende aastate jooksul, mis see on siin toimunud, on privaatsuse kohta tekkinud vähe ja turvalisuse kohta veelgi vähem küsimusi. Inimesed võivad usaldada X-teeid ning neile meeldib mõte, et nad saavad jälgida, kes nende andmeid on vaadanud,“ ütles ta ERR.ee’le antud videointervjuus.“ (Pealinn 2014)	Mitteformaalne (arvamus – Edward Lucas)	20.12.2014
13.	„Tundub, et Eesti e-residentsuse programm on suurepäraselt käivitunud. See unikaalne idee on leidnud laialdast positiivset vastukaja nii välis- kui kodumeedias ning ühisvõrgustikes.“ (...) E-residentsuse suure populaarsuse toel on meil erakordne võimalus unikaalseks Eesti kultuuriekspordiks, mida ei tohiks kindlasti jätta kasutamata.“ (Pikkov 2015)	Mitteformaalne (arvamus – Ülo Pikkov)	17.01.2015
14.	„Norra on innovaatilistele Eesti ettevõtetele aina olulisem eksporditurg, tihenemas on ka kahe riigi vaheline IT-alane koostöö, sõnas majandus- ja taristuminister Urve Palo eile kohtumisel Norra Kuningriigi kohaliku omavalitsuse ja moderniseerimise ministri Jan Tore Sanneriga. (...) Norra Kuningriik tunneb omakorda huvi Eesti e-riigi arendamise kogemuse vastu, peamiselt huvitab neid baastaristu ehk X-tee, kuid ka meie IT-alased koostöövormid teiste riikidega, andmesaatkonnad ja e-	Formaalne (Urve Palo)	27.01.2015

	residentsus.“ (MKM 27. jaanuari 2015. a pressiteade)		
15.	„Minu jaoks on hästi sümpaatne, kui ambitsioonikas idee kohtub süsteemse tööga ja sellest sünnib uus väärtus. Eesti e-residentsuse programm on selles mõttes minu jaoks eelmise aasta parim näide. Tähtsam kui 10-miljonit e-estlast aastaks 2025 on see, et Eesti on rahvusvahelises meedias tugevalt kinnistanud oma kuvandit innovaativisest väikeriigist ja tõestanud, et me suudame need hullud ideed ka realselt ellu viia.“ (Bestmarketing 2015a)	Mitteformaalne (arvamus – Pärtel Vurma)	18.02.2015
16.	„Kui me ise ei tee piisavalt lapsi, saame me vähemalt muuta Eesti suuremaks digitaalses valguses“ (Sikkut 2015).	Formaalne (Riigikantselei – Siim Sikkut)	06.03.2015
17.	„Eestis käivitus 1. detsembril 2014 ainulaadne projekt, mis redefiineerib traditsioonilise rahvusriigi idee. Elektrooniline e-residentsus toob kaasa uusi digitaalseid võimalusi kogu maailmale.“ (Fujitsu veebilehekül: „Fujitsu poolt väljaarendatud E-residendi menetlussüsteem on läbi teinud värskenduskuuri ja võimaldab alates 1.aprillist 2015 taotleda e-residentsust Eesti välisesindustes üle maailma“)	Mitteformaalne (Fujitsu)	aprill, 2015
18.	„e-Residentsus mängib suurt rolli Eesti püüdlustes luua esimene piirideta e-ühiskond ning tegu on maailma esimese digitaalse identiteediga, millel on valitsuse tugi. Eesti on maailma esimene riik, mis pakub e-Residentsust – piiriülene digitaalne identiteet on saadaval igaühele, kel on soov luua ja juhtida asukohast sõltumatut ettevõtet läbi veebi.“ (MKM 13. mai 2015. a pressiteade)	Formaalne (MKM)	13.05.2015
19.	"Eesti on ainus riik maailmas, mis suudab liikuda sellise kiirusega ja üks väheseid, kus valitsusasutused suudavad olla nii koostööaltid. Meil on suurepärane võimalus panna paika digitaalse identiteedi	Formaalne (Taavi Kotka)	14.05.2015

	standard internetis ja aidata miljonitel ettevõtjatel luua ja kasvatada oma äri." (DELFI 2015a)		
20.	„Eilsest on võimalik e-residentsust taotleda elektrooniliselt. Ma usun, et see on väga hea sõnum Eesti positiivse ja innovaatilise maine kujundamisest ja välisriikides elavad kodanikud, kes soovivad saada e-residendiks Eestis, siis neil on võimalik edaspidi ühe kontaktiga ja lihtsamini elektrooniliselt avaldust tehes seda teha.“ (Vabariigi Valitsuse veebilehekülj: Vabariigi Valitsuse 14. mai 2015. a pressikonverents)	Formaalne (Hanno Pevkur)	14.05.2015
21.	„E-residentsust on nüüdsest võimalik iseteeninduskeskkonnas taotleda, võimaldades igaühel maailmas osaleda revolutsioonilise digitaalse identiteedi programmi avalikus beetas. E-residentsus on samm lähemale Eesti pürgimisel esimese piirideta e-ühiskonna pioneerimisel ning on esimene riikliku garantiiga digitaalne identiteet maailmas. Eesti Vabariik on esimene riik maailmas, kes pakub e-residentsust – riikideülest digitaalset identiteeti, mis on saadaval igaühele, kes on huvitatud asukohast sõltumatu veebipõhise ettevõtte loomisest ja haldamisest.“ (E-residentsuse veebilehekülj: „Estonia opens e-Residency to the world“)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmimeeskond)	15.05.2015
22.	„Sama mõttega [hetkel ei pruugita näha kõiki e-residentsuse pakutavaid võimalusi] on nõus ka kommunikatsioonispetsialist ja Eesti kui e-riigi mainet uurinud Daniel Vaarik. Tema sõnul on Eesti riik e-residentsusega maailmas teerajaja. „Kuigi võib tulla tagasilööke, siis me teeme ikkagi seniolematut. Häid asju tehaksegi väga kaua,“ sõnab Vaarik. Võtame kasvõi meie igapäevase ID-kaarti – kui neid kümnekond aastat tagasi jagama hakati, oli nende pea ainus funktsioon täita pildiga dokumendi rolli, täna aga naudime juba elektroonilisi teenuseid. Sama usub ta juhtuvat ka e-residentsusega. „Proovime	Mitteformaalne (arvamus – Daniel Vaarik)	01.06.2015

	ära, vaatame, kuidas läheb. Samas ei tohi olla suletud kriitikale. Kui ilmnevad vead, siis tuleb neist rääkida ja vead ära parandada,” räägib Vaarik. (...) E-residentsuse idee paneb inimeste fantaasia tööle, sest sisaldab mõtet, et riigid võiksid tulevikus olla suuremad kui nende elanikkond.“ (Efert 2015)		
23.	„Remo Holsmeri (Reformierakond) kinnitusel peetakse e-residentsuse ideed ülioluliseks Eesti kui innovatiivsete lahendustega riigi müümiseks maailmas ning seadusmuudatuste tegemise taha areng ei jää. „Loodame sellest piirideta riikide ja vabalt kättesaadavate teenuste vallast tõelist paradigma muutust.““ (Efert 2015)	Formaalne (Riigikogu – Remo Holsmer)	01.06.2015
24.	„Eesti on esimene riik maailmas, mis pakub alates 2014. aasta detsembrist e-residentsust. E-residentsus annab välisriikides elavatele välismaalastele Eesti elanikega sarnased võimalused Eesti e-keskkonnas tegutsemiseks ja e-teenuste kasutamiseks. E-residentidele väljastatakse digi-ID, mis annab välismaalasele võimaluse ajada asju digitaalselt ja asukohast sõltumata.“ (MKM 6. juuli 2015. a pressiteade)	Formaalne (MKM)	06.07.2015
25.	„Maailmas ainulaadse e-residentsuse idee realiseerimist on ulatuslikult ja korduvalt kajastanud pea kõik tuntumad rahvusvahelised meediakanalid, tutvustades Eestit kui innovaatilist riiki, kus majanduskeskkond ei lõpe riigipiiriga. Tegemist on uue ja olulise turuga meie ettevõtjatele, kui meil on lähiaastatel näiteks 30 000 e-residenti, siis majandusse jääb sellest hinnanguliselt 60 miljonit eurot. Riigil just tihti sellist võimalust ette ei tule, aga siin saame tekitada meie ettevõtjatele uue turu ja klientuuri virtuaalselt kohale tuua,“ lisas Michal.“ (MKM 23. juuli 2015. a pressiteade)	Formaalne (Kristen Michal)	23.07.2015
26.	„Majandus- ja taristuminister Kristen Michal andis energiapoliitika ja gaasitaristu teemalises visiidil Klaipedasse üle Leedu energeetikaminister Rokas Masiulisele e-residentsuse. "Rokas Masiulise	Formaalne (Kristen Michal)	07.08.2015

	saamine e-residendiks on järjekordne tunnustus projektile ning tutvustus Eestist kui innovaatilisest ning ainulaadse digitaalse ühiskonnaga riigist maailmas. E-residentide ringi laiendamine on suurepärase võimalus riigi poolt luua Eesti ettevõtjatele turg ja tuua kliendid kohale, et tulu teenida ja majandusruum tervikuna areneks," sõnas Michal.“ (MKM 7. augusti 2015. a pressiteade)		
27.	„Siseminister Hanno Pevkur pidas täna 83. Interpoli peaassambleel kõne, kus rääkis Eesti digitaalsete teenuste globaalsele tasandile viimisest ning sellega seonduvatest digi-ID turvaküsimustest. Kõnes keskendus Hanno Pevkur Eesti kui e-riigi senistele edusammudele, digi-ID rahvusvaheliseks teenuseks muutmisele samuti Eesti era- ja riigisektori koostööle ning kogemusele digi-ID turvalisuse tõstmisel. „Eesti on esimese riigina maailmas otsustanud viia oma digitaalsed teenused globaalsele tasandile. 1. detsembril jõustub seadus, millega inimesed üle maailma saavad taotleda Eesti e-residentsust ehk digi-ID-d. See annab välismaalastele Eesti elanikega võrdsed võimalused kasutada Eesti avalikke- ja era e-teenuseid. See tähendab ettevõtete suuremat tegutsemisvabadust Eesti majanduskeskkonnas, aitab tuua siia investeringuid, luua töökohti ning lisandväärtust - ehk piltlikult öeldes muuta Eesti maailma e-ärikeskuseks,“ selgitas Hanno Pevkur digi-ID kasulikkust.“ (Siseministeeriumi 5. novembri 2014. a. pressiteade)	Formaalne (Hanno Pevkur)	05.11.2015
28.	„Eesti Vabariik on esimene riik maailmas, mis hakkas väljastama e-residentsust ehk riikideülest digitaalset identiteeti, mis on kättesaadav kõigile, kes on huvitatud äri ajamisest virtuaalselt ja asukohast sõltumatult,“ ütles Kapsar Korjus, e-residentsuse programmijuht. Eesti valitsuse suurem mõte e-residentsuse taga on mõistagi Eesti suuremaks tegemine: kasvatamaks riigi digitaalset majandust ja turgu läbi uut klientide, mis ühtlasi käivitaks innovatsiooni ja meelitaks ligi ka uusi investeringuid. E-residentsuse plussideks on ka elu ja äri ajamise lihtsustamine ning efektiivsemaks	Mitteformaalne (Fundwise; e-residentsuse programmijuht)	05.11.2015

	muutmine nende jaoks, kel Eestis juba ettevõtte või muud sidemed olemas. „E-residentsuse programmi järgmine suur samm on e-residentidele uute teenuste pakkumine,“ lausus Korjus.“ (Fundwise veebilehekül: „Fundwise ja Eesti e-residentsuse projekt alustavad koostööd“)		
29.	„Eesti on esimene riik maailmas, kes pakub e-residentsust – turvalist valitsuse garantiiga digitaalset identiteeti, mis on avatud ükskõik kellele maailmas, kes soovivad nautida suurt hulka valitsuse ja äri sektori teenuseid, mida on Eestis arendatud alates 1990-ndatest. Pakkudes e-residentsust, päästab Eesti valla maailma ettevõtjalikkuse potentsiaali. (E-residentsuse veebilehekül: „500 entrepreneurs run their companies via e-Residency“)	Mitteformaalne (E-residentsuse programmimeeskond)	11.11.2015
30.	„E-residentsus on unikaalne ja suurepärase näide Eesti suutlikkusest e-teenuste maailmas teed rajada. E-residentsus on nihutanud mõtteraame, on pannud nii meid kui mitmeid teisi riike mõtlema tõeliselt globaalselt - e-residentsusel on potentsiaal teha meid suureks. Ja ma ütlen potentsiaal, sest programmi edu innustab, aga samas ka kohustab riiki koostöös erasektoriga e-residentidele rohkem vajalikke teenuseid pakkuma. Vaid nii on võimalik jõuda seatud 10 miljoni e-residendi eesmärgini. Vaid senisest kiiremas tempos e-residentsuse teenuseid edasi arendades jõuab programmi mõju ka meie majandusse. Teeme selle ühiselt ära.“ (Vabariigi Valitsuse 2. detsembri 2015. a. pressiteade)	Formaalne (Taavi Rõivas)	02.12.2015
31.	„„,Platvormi peame sisuga täitma meie ise, see on meie võimalus teha Eesti suuremaks ning jõuda uues vormis suure hulga inimesteni üle maailma,“ ütles e-residentsuse programmi nõukogu juht, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekantsler Taavi Kotka.“ (DELFI 2015b)	Formaalne (Taavi Kotka)	03.12.2015
32.	„Lisaks andis täna Kristen Michal digiasjade volinikule Günther Oettingerile Eesti e-residendi staatuse. „Euroopa Komisjoni digiasjade volinik on juba varem huvi ja toetust näidanud e-residentsuse	Formaalne (Kristen Michal)	11.12.2015

	programmile. Digivoliniku e-residendiks hakkamine on märgiline samm Euroopa Komisjoni toetuses uudsetele digivõimalustele,” märkis minister.“ (MKM 11. detsembri 2015. a pressiteade)		
33.	„Eesti tegi ajalugu tulles välja esimese riigiülese e-residentsuse skeemiga maailmas – riigi väljastatud elektrooniline ID mitteresidentidele, mis võimaldab turvalist autentimist ja dokumentide digitaalset allkirjastamist – seega, liikudes piirideta riigi idee poole“ (Roosna, Rikk 2016, 24).	Mitteformaalne (e-Riigi Akadeemia)	2016
34.	„Jah, tänaseks on neid meil juba üle 8000 neid, kes on selle ebamugava teekonna ette võtnud, täitnud avalduse, maksnud 50 eurot ja võtnud ette teekonna kuhugi saatkonda, et see kaart välja võtta. See ei tundu just kõige mugavam <i>onboardimise</i> meetod, et sundida inimesi minema saatkonda sõrmejälgi andma. Sellest hoolimata on väga suur hulk inimesi selle teekonna ette võtnud, mis näitab, et Eesti on midagi uut avastanud.“ (Roonemaa, Lõugas 2016)	Formaalne (Taavi Kotka)	14.01.2016
35.	„(...) Mida tuleks siinkohal märkida, näiteks, on e-residentsus, mis oli maailmas juba aasta enne tervitatud ja see näitas taaskord, et Eesti on võimeline innovatsiooniks, samal ajal tagades riigi kontrolli digitaalse identiteedi üle. (...)“ (Siseministeeriumi 18. veebruari 2016. a. pressiteade)	Formaalne (Hanno Pevkur)	18.02.2016
36.	„Hiljuti aastaseks saanud e-residentsus on unikaalne ja suurepärase näide Eesti suutlikkusest e-teenuste maailmas teed rajada ja mõtterraame nihutada. Sel on potentsiaali teha Eesti suuremaks ja see on pannud nii meid ennast kui mitmeid teisi riike mõtlema tõeliselt globaalselt. Just sellist avaliku ja erasektori koostööd tahan tulevikus rohkem näha. Soovin, et Eesti riik muutuks veelgi paindlikumaks ja julgeks iduettevõttele sarnaselt ka edu nimel riskida.“ (Vabariigi Valitsuse 23. veebruari 2016. a. pressiteade)	Formaalne (Taavi Rõivas)	23.02.2016
37.	„Eestil on vaja väljakutsuvat brändi, et näidata Eesti valmisolekut väljakutseteks. Näiteks e-residentsus on Eesti jaoks väga hea turunduslahendus, kuna on maailmas täiesti unikaalne ning sobib seega ka est-	Mitteformaalne (meedia)	26.05.2016

	lähenedesega. (...) Võib kasutada näiteks e-residentsust kui head näidet, mis toob välja Eesti unikaalsuse ja ühildub kenasti est-loogikaga – riik kui inkubaator, kus saavad sündida uued ideed, digitaalne ühiskond, turvalisus, virtuaalne ärikeskkond ja haridus.“ (Lepik 2016)		
38.	„Välismaised Eesti e-riigi kogemuse tundma õppijad ei tee seda ajaloo- või turismihuvist. Eestlaste tegudest tahetakse teada ja meid kutsutakse rääkima, sest oleme jätkuvalt e-valitsemise eesliinil. E-residentsus on maailmas esimene ja ainulaadne, miks muidu käiks huvi selle vastu kaugel ees algset loodetust. Infoühiskonna arengukava alusel valitsusel töös olevad avalike teenuste uuendamise, küberturvalisuse tagamiseks andmesaatkondade rajamise, koostöös erasektoriga automaatse aruandluse ja reaajas majanduse ehitamise projektid püüavad väliskollegide tähelepanu ja kadedust uudsuse ja ambitsiooniga – me lahendame suuri probleeme!“ (Sikkut 2016)	Formaalne (Riigikantselei – Siim Sikkut)	30.05.2016
39.	„„,Telia juhi Johan Dennelindi hakkamine e-residendiks on tunnustus e-residentsusele ja Eestile kui tulevikku vaatavale digiriigile,“ sõnas Michal. „Olen uhke, et minust sai e-resident, see programm on järjekordne näide e-Eesti tippasemel digimajandusest. Rõhutasime tänasel kohtumisel Telia Company pikaajalist vaadet ning soovi sarnaselt varasemale jätkata investeringute, innovatsiooni ja maailmaklassi tehnoloogiate arendamisega siinse e-ühiskonna arenguks,“ kommenteeris Johan Dennelind.“ (MKM 11. augusti 2016. a pressiteade)	Formaalne (Kristen Michal)	11.08.2016
40.	„(...) Tulevik võib aga tema hinnangul kaasa tuua selle, et 1,3 miljoni elanikuga riik võib olla maailma suurim ning aidata tagasi saada Euroopa Liidu konkurentsivõime. (...) „Me elame maailmas, kus riigipiiride tähtsus aina kahaneb ja meie riigi suhtlemisest kodanikuga toimub paberil vaid 5%. Suudame teenindada oma diasporaad kõikjal maailmas,“ kõneles Kotka, lisades, et teisalt on piiride	Formaalne (Taavi Kotka)	27.08.2016

	hägustumine tohutu võimalus. „Kui suudame sõltumata asukohast teenindada oma diasporaad, kas peame teenindama ainult eestlasi? Täna on meil ca 12 000 e-residenti, kes on asutanud ca 1000 ettevõtet.““ (ITuudised 2016)		
41.	„Dr Koh tunnustas Eesti e-residentsuse programmi, kui tõeliselt innovaatilist, mis Eesti tähtsust maailmas tõstab. „Eesti on hästi tuntud kui kaasaegsete IT-lahenduste looja ja eestvedaja. Meil on Eesti kogemusest palju õppida,“ märkis dr Koh. minister Oviir kinnitas, et üks kohtumise olulisemaid teemasid oli e-residentsuse kui turvalise e-identiteedi tutvustamine Euroopa turul tegutsemiseks. „Äri edendamine sõbraliku ärikeskkonnaga Eesti riigi kaudu on Singapuri ettevõtjatele kindlasti hea võimalus,“ lausus Oviir.“ (MKM 8. septembri 2016. a pressiteade)	Formaalne (Liisa Oviir)	08.09.2016
42.	„Konverentsi avakõne järel pidas sütitava kõne Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi side ja riigi infosüsteemide asekanstler Taavi Kotka, kelle sõnul on Eesti ainus riik maailmas, millel eksisteerib digitaalne taristu e-kodanike püüdmiseks. (...) Kotka kinnitusele ei ole ükski teine riik maailmas peale Eesti oma teenustega nii kaugele jõudnud, et e-residente teenindada, isegi mitte Singapur. Tema väitel saab konkurents siin vallas lähiaastatel olema tihe.“ (Atea veebilehekül: „Taavi Kotka Atea Action konverentsil: Eesti eeliseks majanduse kasvatamisel on digitaalne taristu“)	Formaalne (Taavi Kotka)	11.10.2016
E-residendi digi-ID poliitika 2. silt „Majandusarengu soodustaja“			
	Poliitikaprobleemi jutustus	Osapool	Tähtaeg
43.	„Arvestades rahvastiku vananemist ja Eesti vähest võimekust konkureerida kõrgelt kvalifitseeritud oskustöajõu pärast atraktiivsemate riikidega, nagu näiteks teised Euroopa riigid, Ameerika Ühendriigid, Lõuna-Korea ja Jaapan, on mõistlik leida lahendusi isikute kaasamiseks Eesti majanduse ja ühiskonna	Formaalne (Ruth Annus)	2014

	arengusse neis valdkondades, kus see on olemuslikult võimalik, ilma et see eeldaks neilt Eestisse elama asumist. Välismaalaste kaasamisel nende päritoluriigis on mitu eelist, muu hulgas riigi poolt vaadates ei vaja nad üldjuhul Eesti sotsiaalteenuseid ning isiku poolt vaadates ei pea ta tegema kulutusi ja pingutusi riigist lahkumisele ja teise riiki sisse elamisele. Seega on välismaalaste kaasamine nende päritoluriigis perspektiivne täiendus immigratsioonipoliitikale, sest nii on võimalik oluliselt laiendada isikute ringi, kes oleksid huvitatud panustama Eesti majanduse, teaduse, hariduse ja kultuuri arengusse. Eeltoodud kaalutlusel ongi välja töötatud e-residentsuse kontseptsioon.” (Annus,2014, 741)		
44.	„Kuigi Eestis on e-lahenduste kasutamine tavapärase, pole IT-sektor mujal maailmas enamasti nii kiiresti arenenud. Uute tehnoloogiate kasutusele võtmisele on kindlasti kaasa aidanud ka Eesti väiksus, kuid seetõttu on riigile oluline ka võimalikult avatud majandus teiste riikidega. E-residentsus suurendab Eesti atraktiivsust nii elamiseks kui ka ettevõtluseks. Võimalus osaleda aktiivselt ettevõtte juhtimises ka teiselt poolt maailma, annab Eestis ettevõtte registreerimine eelise teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ees. Ettevõtete registreerimine Eestis toob siia investeringuid, loob töökohti ning kiirendab seeläbi majanduskasvu.“ (MKM veebilehekülg: „Eesti alustas e-residentsuse programmiga“)	Formaalne (MKM)	25.06.2014
45.	„E-residentsuse kui kontseptsiooni sisuks on Eesti edukate IT-lahenduste kasutamine rahvusvahelise majandusliku, poliitilise ja kultuurilise koostöö soodustamiseks ja arendamiseks ning isikutele, kellel muidu Eesti digi-ID saamise õigus puudub, täiendava võimaluse pakkumine Eestis erinevates valdkondades digitaalseks asjaajamiseks.“ (Seletuskiri 2014, 3).	Formaalne (Siseministeerium)	30.06.2014
46.	„Rõivas andis Omaani ministrile ülevaate e-teenuste arengust Eestis ning tutvustas riigi eesmärgi e-valdkonnas. Peaminister ütles, et Eestil on selles vallas sihiks saavutada digiallkirjade kasutamine üle-	Formaalne (Taavi Rõivas)	04.08.2014

	euroopaliselt ning turvalise e-identiteedi ehk e-residentsuse väljastamine välismaalastele. „Digitaalsete lahenduste laiem kasutamine loob eeldused majanduse kasvuks ning seeläbi elanikkonna heaolu tõusuks,“ ütles Rõivas.“ (Vabariigi Valitsuse 4. augusti 2014. a. pressiteade)		
47.	„Ma usun, et suudame kordades suurendada investeeeringuid Eestisse ja sellega märkimisväärselt kasvutada meie majandusruumi“ (Arengufondi veebilehekülj: „E-residentsusest ehk riigist, mis on beeta-testis“).	Mitteformaalne (e-residentsuse programmijuht)	08.10.2014
48.	„Turvalise digitaalse identiteedi ehk e-residentsuse jagamise kaudu inimeste ja ettevõtete liitmine oma teenuste ja majandusruumiga on Eesti võimalus. Juba täna on näiteks koostöö Jaapaniga selgelt välja toonud, et vajadus Euroopa Liidus (NB! mitte ainult Eestis) usaldusväärselt ja probleemivabalt asja ajada on suur. Eesti saaks siin olla abiks. (...) E-residentsus ehk usaldusväärne digitaalne identiteet on siinkohal võti uude maailma. Kuid see maailm selle ukse taga vajab loomist. Võtmest üksi ei piisa, vaja on ka maailma parimat majanduskeskkonda.“ (Vaarik 2014)	Mitteformaalne (arvamus – Daniel Vaarik)	13.10.2014
49.	„„Ettevõtjad peaksid aktiivselt enda isiklike kogemuste põhjal välismaistele äripartneritele tutvustama, milliseid võimalusi e-residentsus loob ning kuidas seda ID-kaardile sarnaselt hankida. Ainult nii saab sellest kujuneda edulugu, mis loob täiendavaid ärivõimalusi ja töökohti Eestis,“ lausus Kallemets. „Inimeselt inimesele isikliku kogemuse põhjal ühise asja tutvustamine töötab oluliselt paremini kui ametnike poolt käe kõrvale võtmine. Kui eestlased Eestit ise ei müü, kes siis veel?“ lisas ta.“ (Hansalu 2014c)	Formaalne (Riigikogu – Kalev Kallemets)	21.10.2014
50.	„Tänaseks on selge, et e-residentsus tekitab huvi ettevõtjates, kes soovivad oma äri Eestis alustada või juba olemasolevat ettevõtet Eestisse tuua. E-residentsus muudab selle protsessi nende jaoks oluliselt	Formaalne (Taavi Kotka)	01.12.2014

	lihtsamaks.“ (DELFI 2014b)		
51.	„Tänaseks on registreerunud enam kui 13 000 eelhuvilist, 60% neist on tulnud huviga oma ettevõtte siia toomiseks või asutamiseks. Kui nendest ligi 8000 potentsiaalsest uuest ettevõtjast ka ainult osa oma plaani teoks teeb, on see tugev panus Eesti tulevase majanduskasvu. Miks ei võiks Eesti olla tulevikus maailma väike- ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks e-teenuste osutamisel sama mis Šveits ja Luksemburg või Delaware osariik oma niššides.“ (Vabariigi Valitsuse 18. novembri 2014. a. pressiteade)	Formaalne (Taavi Rõivas)	02.12.2014
52.	“Lähema kolme aasta eesmärk on Eestisse tuua vähemalt 17 000 e-residenti ja läbi nende 5000 ettevõtet. E-residentsuse kasu seisneb selles, et e-residentide loodud (uued) äriühingud toovad majanduskasvu ja riigieelarvesse lisatulu, samuti on siinne (digitaalsete) teenuste turg suurem ehk Eesti sihtturuna ja investeringutele atraktiivsem.” (Hansalu 2014a)	Mitteformaalne (meedia)	04.12.2014
53.	„Riigikogu liikme ja endise rahandusministri Jürgen Ligi sõnul on veel ebaselge, kuidas e-residentsus Eestile raha hakkab sisse tooma, või kuidas sellega seisnevad riskid maandada. „Nii lihtne see pole, et annad mitteresidendile ID-kaardi ja saad teiste riikide maksud endale, isegi ettevõtte registreerimisest ei piisa, vaja on maksuresidentsust, topelt maksustamise vältimist, tugevamat järelevalvet ja IT-investeeringuid,“ ütles Ligi sotsiaalmeedia vahendusel.“ (Postimees 2014)	Formaalne (Riigikogu – Jürgen Ligi)	06.12.2014
54.	„Aastaid on Eestis arendatud tarbimisühiskonda, kus arusaadavalt on eesmärgiks suur sissetulek, kiire raha ja õhuke riik. Seda kõike peabki toitma hästi toimiv majanduskeskkond. Siin tekibki meil suur probleemküsimus, mis piirini oleme nõus silmi kinni pigistama ja majandustulemusi kasvõi kunstlikult taga ajama või kus on piir, kust tajume, et õhukesest riigist ei piisa – riik peab jõuliselt sekkuma ja	Formaalne (Andres Anvelt)	17.12.2014

	<p>tagama turvalise majandusjulgeoleku maastiku. Minu esmane seisukoht on siin koheselt, et riik peab olema eestvedajaks ja ka õhuke riik ei tohi panustada ainult minimaalselt, vaid peab seda tegema alati maksimaalselt. (...)Olen igati nõus toetama väidet, et olulist majanduskeskkonna halvenemist saab ja tuleb pidada julgeolekuriskiks. (...) Edasistes aruteludes tulekski meil kõigil jooksvalt mõelda sellest, et kaasaegne maailm on kohati üks suur avatud ühiskond. Nii nagu pea kõik meie eluvaldkonnad, nii on ka majandustegevus suuresti kolinud digitaalmaailma, internetiavarustesse. See on ühelt poolt positiivne, kuid ei tohi märkimata jätta sellega kaasnevaid ohtusid. Oleme ennast, mõni sellest rohkem, mõni vähem teadlikumalt, avanud küberriskidele. (...) Eelneva pinnalt viiksingi tähelepanu ühele uudsele lahendusele, mis võib omada mõju nii majanduskeskkonnale kui ka majandusjulgeolekule. Selleks on e-residentsus. See on täiesti uus õiguslik olukord nii Eesti kui ka välisriikide ettevõtjatele. E-residentsuse puhul on oluline teadvustada lisaks võimalustele ka ohud, mida selline virtuaalne identiteet endaga kaasa toob. Lahenduste pakkumine, mis hõlbustaks e-residentidel asutada Eestis äriühinguid ja neid juhtida ilma, et juhtorganite liikmed tegelikult Eestis resideeruksid, samas tagada võlausaldajatele kaitse ebaausate ettevõtjate eest ning teha seda nii, et riigi ega teiste ettevõtjate halduskoormus oluliselt ei suureneks, on meie jaoks tõeline väljakutse.“ (Anvelt 2014)</p>		
55.	<p>Riigipilve rajamise peamised eesmärgid on kokkuvõtlikult järgmised: „(...) 4) toetada e-residentsuse levikut ja seeläbi majanduskasvu nii siseriiklikult kui piiriüleselt; (...)“ (MKM 2015).</p>	Formaalne (MKM)	2015
56.	<p>„E-residentsuse idee paneb inimeste fantaasia tööle, sest sisaldab mõtet, et riigid võiksid tulevikus olla suuremad kui nende elanikkond. Samas ei tohiks geograafiat ära unustada ning riik ei tohiks haihtuda arvutivõrkudesse ega pilvesse. Idee tegelik eesmärk on muuta meie igapäevane reaalne elu paremaks, et</p>	Mitteformaalne (arvamus – Daniel Vaarik)	01.06.2015

	äritegevus edeneks ja riiki tuleks rohkem raha,“ kommenteeris kommunikatsiooniekspert Vaarik.“ (Efert 2015)		
57.	„E-residentsus on kokkuvõttes vahend, mille eesmärk on meelitada siia välisinvesteeringuid ja rahvusvahelisi ettevõtteid. Uued töökohad, uued ärivõimalused ja majanduslik efekt on need põhjused, miks riik seda projekti aktiivselt toetab,“ sõnab Holsmer. „Riigipoolsete teenuste arendamine ja laiendamine käib täie hooga ning valitsus panustab sellesse tänavu juba ligikaudu miljon eurot. Järgmisel aastal tuleb jätkata vähemalt samas mahus.“ (Efert 2015)	Formaalne (RK – Remo Holsmer)	01.06.2015
58.	„E-residentide ringi laiendamine on suurepärase võimaluse riigi poolt luua Eesti ettevõtjatele turg ja tuua kliendid kohale, et tulu teenida ja majandusruum tervikuna areneks,“ sõnas Michal. (...) Hinnanguliselt tooks näiteks 30 000 residentide Eesti ettevõtlusele otsest tulu suurusjärgus 60 miljonit eurot, seda läbi nii teenuste pakkumise ja töökohtade.“ (MKM 7. augusti 2015. a pressiteade)	Formaalne (MKM)	07.08.2015
59.	„Projekti eesmärk on kasvatada Eesti majandust. Kui Eesti majandusruumiga liitub rohkem inimesi, on olemas ka suurem potentsiaal neile teenuseid ja tooteid müüa. Ehk me lahendame e-residentsuse puhul majandusküsimust insenertehniliste lahendustega. Teeme seda, mida on vaja teha. Kui Sinu tegevus on õige, hakkab ka kommunikatsioon tööle iseenesest. Kui pole õige, ei hakka tööle.“ (Bestmarketing 2015b)	Formaalne (Taavi Kotka)	09.10.2015
60.	„Olukorras, kus Eesti rahvastik väheneb, on Eesti e-residentsus ettevõtetele võimalus, mis annab nii kliente kui meediatähelepanu.“ (Kotka 2015).	Formaalne (Taavi Kotka)	11.10.2015
61.	„Peaminister Rõivase sõnul on e-residentsuse esimene aasta näidanud selgelt, et huvi e-residentsuse vastu on suur ja seega on sellel tugev potentsiaal majandust kasvatada. „Selle võimaluse maksimaalseks	Formaalne (Taavi Rõivas)	05.11.2015

	kasutamiseks on vaja, et ärikeskkonda pidevalt ja senisest kiiremini edasi arendaksime,“ ütles Rõivas.“ (Vabariigi Valitsuse 5. novembri 2015. a. pressiteade)		
62.	„(...) Eesti ettevõtted teenivad nüüd rohkem ja saavad rahvusvaheliselt oma teenust müüa. Eesti võidab, sest Eesti ettevõtjad saavad rikkamaks, maksavad rohkem makse ja Eesti võidab maksutulu,“ rääkis ta.“ (Põlendik 2015)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmijuht)	02.12.2015
63.	„„E-residentsuse programmi käivitamisest on möödas aasta ning selle ajaga on selgemaks saanud mitmed kitsaskohad meie äriseadustikus. E-residendid toovad Eestisse investeringuid, töökohti, rahvusvahelist äritegevust ja nendega seonduvat maksutulu. Tänapäevaks on e-residendid loonud Eestisse 242 uut ettevõtet. Selleks, et see number veelgi kasvaks peame tagama, et kehtivad seadused e-residentide tegevust samaväärselt toetaks kui Eestis kohapeal tegutsevaid inimesi ja ettevõtteid. Hea on näha, et selles valdkonnas on riigi erinevad institutsioonid, Justiitsministeerium, Siseministeerium ja paljud teised tegemas ettevõtjatele uue turu loomise nimel ladusat koostööd,“ sõnas majandusminister Michal. Kuna suurem osa Eestis kehtivate seaduste sõnastusi ei ole e-residentide iseärasusi arvesse võtnud, tuleb teha muudatusi. Vastasel juhul on võimalik seaduse mõistmine, et ettevõtete kaugjuhtimine Eestist eemal viibides ei ole lubatud, sest juhatuse ja juriidiline isik peavad asuma samas kohas. „Veel käesoleva aasta jooksul plaanib riik täpsustada äriseadustiku ja teiste seonduvate seaduste sõnastust, et parandada e-residentide võimalusi e-teenuseid kasutada asjaajamiseks ning eeskätt ettevõtluses osalemiseks. Ühe muudatusena näiteks kaotatakse äriseadustikust juhatuse Eestis asumise nõue ära, mis tähendab, et ettevõtte asub Eestis, aga juhtimine saab toimuda välismaalt,“ selgitas minister. Lisaks täpsustub vaidluste ja muude ühingu vastu esitatud hagide menetlemine. Edaspidi on e-residendi ettevõtte põhikirja-järgse asukoha (kohaliku omavalitsuse täpsusega) järgi võimalik määrata,	Formaalne (Kristen Michal)	02.12.2015

	millisele maakohtule ja millisele kohtumajale vaidluse lahendamise allub.““ (MKM 2. detsembri 2015. a pressiteade)		
64.	„e-Residentsus pole pelgalt digi-ID, vaid terve platvorm. See võib muuta arusaama sellest, kuidas riik oma majandusruumi arendab ning inimestega suhtleb. Iga uus e-resident suurendab ka Eesti majandusruumi.“ (DELFI 2015b)	Formaalne (Taavi Rõivas)	03.12.2015
65.	„„Kehtestatav regulatsioon tekitaks olulisi õiguslikke probleeme, suurendaks nii Eesti ametiasutuste kui ka ettevõtjate halduskoormust. Planeeritavate muudatuste mõjuanalüüs ei ole piisav ja on selge, et regulatsiooni kehtestamisega kaasnevad märkimisväärsed riskid õigus- ja maksukeskkonnas ning rahapesu ja terrorismi rahastamise valdkonnas,“ kirjutas Sester justiitsministrile vastuseks viimase soovile muuta äriseadustikku e-residentidele sobivamaks, vahendab BNS. “E-residentsuse projekti sildi all on kavas muuta äriühingu asutamise ja juhtimise teoreetilist lähtealust, loobudes sisuliselt asutamisteoorial tuginevast kontseptsioonist inkorporatsiooniteoorial tugineva kontseptsiooni kasuks. Tegemist on paradigma muudatusega. Kavandatud ettepanekud avaldavad õigusruumile uut laadi ja väga olulist mõju,” märkis Sester. Samuti on tema sõnul muudatustega seotud oluline risk, et Eestist võib saada maksuparadiis. „Planeeritavate muudatuste tagajärjel on suurimaks riskiks Eesti kujunemine <i>off-shore</i> - piirkonnaks ning sattumine rahapesuvastase töökonna niinimetatud musta nimekirja,“ kirjutas minister ja märkis, et riskide maandamiseks tuleks välja töötada täiendavad meetmed.“ (Postimees 2015)	Formaalne (Sven Sester)	17.12.2015
66.	„Eesti inimesed on sadade aastate jooksul olnud erinevate majandusruumide osa, kuid kunagi varem pole me ise loonud uut majandusruumi, mille väravate taga on järjekorrad. E-residentsus on aga just	Formaalne (Taavi Kotka)	15.01.2016

	selline uus ruum, milles on peale meie endi praegu üle 8000 eksperimenteerija 130st riigist, kes soovivad näha võimalikult palju uusi teenuseid. 8000 inimest ei ole Eesti turgu arvestades väike number – see võiks juba praegu tasakaalustada meie kahanevat inimeste hulka ning pakkuda kodumaistele ettevõtetele võimalust teenida rohkem, kuid e-residentsuse võlu on see, et e-residentide arv on skaleeritav miljonitesse. Peamiseks takistuseks oma turu suuruse mitmekordistamisel on vaid meie enda võime pakkuda e-residentidele lisaväärtust. (Kotka 2016b)		
67.	“Kalle Pallingu sõnul annab e-residentsus võimaluse suurendada Eesti majandusruumi ja residentide arvu. „Selleks, et tagada Eestis kasutusele võetavate ideede tegelik rahvusvaheline teostatavus, on aga vaja kohandada ka õigusruumi. „E-residentsusega kaasnevad võimalused on uuenduslikud ja avardavad turgu, kuid võivad kaasa tuua ka mõningaid probleeme ja nende karide vältimiseks me arutelu avamegi,“ ütles Palling.“ (DELFI 2016a)	Formaalne (Riigikogu – Kalle Palling)	16.03.2016
68.	“Paul selgitas, et teoreetiliselt on Eestis tõesti olemas võimalused maksude vältimiseks. Praktikas aga on olemas pidurdusmehhanismid. “Esiteks on riik ettevaatlik vastavate seadusandlike muudatustega, mis puudutavad pangakontode avamist videosillaga e-residentidele ja uute regulatsioonidega seatakse teatavad piirangud (muuhulgas kuine maksimum ülekandepiir jmt) ning teiselt poolt on ka erasektor (eelkõige siis pangandussektori vaates) väga tugeva eneseregulatsiooniga ning hetkel on EAS-i kaudu tulev tagasiside, et e-residentidel on kontode avamine Eesti pankades üle ootuste keeruline ja üpris palju sooviavaldajad jäävad kontodest üldse ilma,“ selgitas Paul. Pangandussektori tugev eneseregulatsioon on ka üks oluline põhjus, miks Eesti ei ole eriti avatud mitteresidentide (eelkõige idasuunalisele) rahale - erinevalt Lätist. (...) Neid võimalusi saab ellu rakendada ja kasutada ära nii, et nad on head tööriistad ausatele inimestele ning ebaseaduslikel eesmärkidel kasutamine on piiratud ja	Mitteformaalne (arvamus – Aivar Paul)	10.04.2016

	vajadusel tuvastatav. “Ehk siis paralleelina võib tuua, et meie liberaalne majanduspoliitika ja e-residentsus on nagu terav nuga, mis koka käes on vajalik ja ka asendamatu tööriist ja mörtsuka käes tapariist,” sõnas Paul. Ta märkis, et riiklik ja erasektori riskiisu tunduvad olevat seatud mõistlikult. Samuti on kõigil valmidus vajadusel kiiresti reageerida, juhul kui peaks selguma, et seonduvaid võimalusi hakatakse kuritarvitama.” (Tubalkain 2016)		
69.	“Kui nüüd sellest konkreetsest eelnõust rääkida, siis meie jaoks on hästi oluline juba mõnda aega olnud see, kuidas otsida võimalusi majanduse elavdamiseks ja ka selleks, et meie edukalt käivitatud e-residentsuse programm kuidagi rohkem võimalusi saaks. Siin erasektoriga koostööd tehes otsisime erinevaid variante. Üks nendest variantidest, mis kindlasti kaasa aitab, on see, et kui sa juba Eestis ettevõtet omad ja sa oled e-resident ja sa igapäevaselt Eestis ei käi, siis oleks igati mõistlik, et sa saad ka pangakontot avada nii, et sa Eestisse ei pea kohapeale tulema. Selle jaoks tegelikult kõige kriitilisem koht oli see, kuidas üle vaadata turvalisustingimused, et me turvalisuses ja pankade hooldsuskohustustes järgi ei peaks andma. Selle analüüsi tulemusel on tänaseks eelnõu olemas, ma loodan, et parlament selle ka veel enne jaanipäeva heaks kiidab. Mõte on selles, et nii Eesti kodanik, olles siin samas ka Eestis, kui e-resident ei pea minema pangakontorisse selleks, et pangakontot avada. (...) Nii et see on see pool, mida me tegelikult Eesti ettevõtluse edendamiseks, Eesti majanduskasvu toetamiseks oleme täna ette pannud. Ma väga loodan, et debatt ka justiitsministeeriumi poolt veetava e-residentsuse arendamise osas kulgeb edukalt ja mõistlikult ja me saame rääkida sellest, et e-residentsuse areng jätkub ja tegelikult see aitab kindlasti Eesti majandust ja Eestit tervikuna, mitte ainult majandusvaatest, vaid üldse tutvustada.” (Vabariigi Valitsuse veebilehekülj: Valitsuse 28. aprilli 2016. aasta pressikonverentsi stenogramm)	Formaalne (Hanno Pevkur)	28.04.2016

70.	<p>„Eelnõu eesmärk on lihtsustada e-residendiks saamist, muuta neile e-teenused kasutajasõbralikumaks ning pakkuda nii e-residentidele kui Eesti elanikele võimalust avada pangakontot kontorisse tulemata. Esiteks lihtsustatakse nõudeid e-residendi digi-ID taotlemiseks. E-residendiks saamist hakkab soodustama ka muudatus, mille kohaselt võib isikut tõendavate dokumentide taotluste ja dokumentide väljastamise ülesande anda eraõiguslikele juriidilistele isikutele. Eelnõuga lihtsustatakse nii e-residentide kui Eesti elanike jaoks pangakonto avamist. Kehtiva korra kohaselt peab inimene esmakordsel konto avamisel isiku tuvastamiseks pangakontorisse tulema. Eelnõuga nähakse pankadele ette võimalus asendada see inimese tuvastamise ja kontrollimisega infotehnoloogiliste vahendite abil. E-residentsuse projekt on osutunud algselt kavandatust kordades edukamaks ning 2017. aastaks prognoositud maht 10 000 taotlust saavutati juba 2016. aasta teiseks kvartaliks. Kavandatud muudatused aitavad veelgi kaasa e-residentide arvu tõusule ning seeläbi Eesti majanduse kasvule.“</p> <p>(Vabariigi Valitsuse veebilehekülj: Valitsuse 28.04.2016 istungi kommenteeritud päevakord)</p>	Formaalne (Hanno Pevkur)	28.04.2016
71.	<p>„Valitsus kiitis heaks ja saadab riigikogule eelnõu, mille kohaselt saaksid nii Eesti elanikud kui ka e-residendid pangakonto avada pangakontorisse minemata. „Soovime ajaga kaasas käia ja muuta pangakonto avamise lihtsamaks ning kiiremaks, kuid säilitades samas vajaliku turvalisuse. Kuna juba mõnda aega on olemas infotehnoloogilised lahendused, mille abil saab inimese tuvastada distantsilt, on mõistlik võimaldada seda kasutada ka pangakontode avamisel. Tahan siinkohal eraldi tänada kõiki erasektori partnereid, sest nende panus eelnõu põhimõtete kokkuleppimisel oli väga suur,“ ütles siseminister Hanno Pevkur. Tema sõnul on see suur samm ka e-residentsuse programmi arengus. „Eesti e-residendiks pürgijate hulk on osutunud kavandatust suuremaks ning teenuste arendamine võimaldab Eestisse tuua uusi investeeringuid ja töökohti,“ lisis Pevkur.“</p> <p>(Siseministeeriumi 28. aprilli 2016. a.</p>	Formaalne (Hanno Pevkur)	28.04.2016

	pressiteade)		
72.	“Kotka märkis, et eestlased peavad ise oma majandusruumi kujundama, ent seda ei pea tegema kurikaga. “Me ei ole Panama ja ei saagi olla Panama. See, mida on teinud Luksemburg ja Panama, on pettus ja varjamine, see on hoopis midagi muud, kui meie teeme,” selgitas Kotka. Kotka hinnangul on e-residentide programm ainus, millega on võimalik kiiremaks korrastada Eesti majandust tõsta.” (Jaakson 2016)	Formaalne (Taavi Kotka)	17.05.2016
73.	„Oluline osa eelnõu mahust sisaldab ka muudatusi, mis võimaldavad tulevikus nii Eesti elanikel kui ka e-residentidel avada pangakonto ilma pangakontoris minemata. Siinkohal peab muidugi rõhutama, et muudatustega teeme küll pangakonto avamise lihtsamaks ja kiiremaks, kuid me ei kaota ära turvalisuse nõudeid ja säilitame pankade hoolsuskohustuse. Kuna mõnda aega on juba olemas infotehnoloogilised lahendused, mille abil on võimalik inimest tuvastada ka distantsilt, siis on mõistlik, et me käime ajaga kaasas ja tegelikult võimaldame nii Eesti enda inimestel kui ka meie e-residentidel pangakontosidki avada distantsilt. Ma usun, et see samm on väga oluline tähis selleks, et e-residentsuse programmi arendada. Kindlasti annab see tõuke ka Eesti majandusele.” (Riigikogu veebilehekülj: 18. mai 2016. aasta istungi XIII Riigikogu stenogramm)	Formaalne (Hanno Pevkur)	18.05.2016
74.	„Täna riigikogus vastu võetud otsus kõrvaldab ühe suure e-residentsuse pudelikaela. Kui seni pidi e-resident pangakonto avamiseks füüsiliselt Eestisse tulema, siis seadusemuudatusega see nõue kaob,” ütles eelnõu menetlemist riigikogus vedanud rahanduskomisjoni esimees Remo Holsmer. "Tehtavad muudatused on oluline samm edasi e-residentsuse projekti edenemiseks ja kasutajaskonna kasvatamiseks. Niisamuti loome me Eesti elanikele võimaluse kaasaegsete tehnoloogiliste vahendite	Formaalne (Riigikogu – Remo Holsmer)	17.06.2016

	abil pankadega suhelda ja toiminguid teha,” lausus riigikogu liige. "E-residentsus pakub välisriigi kodanikele turvalist ligipääsu Eesti riigi e-teenustele. Programmi eesmärgiks on suurendada Eesti atraktiivsust nii elamiseks kui ettevõtluseks, tuua siia välisinvesteeringuid ja luua uusi töökohti," lisas Holsmer.” (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaali veebilehekülj: „Riigikogu lihtsustas e-residendiks saamist ja pangakonto avamist kontorisse tulemata“)		
75.	“Ehk siis kui udupäise tehnoloogiaajakirjanikuna küsida, miks meil seda e-residentsust ikkagi vaja on, siis vastus on lihtne: see on üks täiendav võimalus, kuidas liita rohkem inimesi ja ettevõtteid oma majandusega ning püüda vähendada miinust, mis meil tahes-tahtmata on lähiaastatel tekkimas. Veelgi enam, kui oleme suutelised pakkuma e-residentidele head teenust, võib see projekt olla meile enam kui puudujäägi kate. Eestis on ligi 60 000 aktiivset ettevõtet. Kuigi oleme projektiga alles alguses, on juba praegused e-residendid loonud juurde ligi 1000 ettevõtet. See on aastaga 1,6 % kasvu. Algus on tehtud ja nad juba tarbivad meie ettevõtete teenuseid ja majandusruumi.” (Kotka 2016a)	Formaalne (Taavi Kotka)	19.09.2016
76.	„Rahandusminister allkirjastas selle nädala teisipäeval määruse, mis lubab pankadel nii Eesti elanikele kui ka e-residentidele arvelduskonto avada kontorisse minemata. Kuigi Eesti suurpangad kavatsevad võimalust kasutada, võib videosilla kaudu konto avamine siiski veel bürokraatiasse takerduda. Rahandusminister Sven Sester rõhutas, et uue määrusega tehakse pangakonto avamine kõigile, sealhulgas e-residentidele, lihtsamaks ja kiiremaks. „Tahame teha elu mugavamaks, aga ühtlasi säilitada finantssektoris vajaliku turvalisuse. Juba mõnda aega on olemas infotehnoloogilised lahendused, mille abil saab inimese tuvastada distantisilt. On igati mõistlik võimaldada seda kasutada ka pangakontode avamisel,“ ütles rahandusminister Sven Sester.“ (Liive 2016)	Formaalne (Sven Sester)	27.10.2016

77.	„Suurel osal arenenud riikidest on tööjõu vananemise probleem. Tööjõu liikumise, vananemise ning muude põhjuste tõttu ähvardab ka Eestit 100 tuhande töötaja kaotus aastaks 2025. See on ca 15% tööealisest elanikkonnast. Seega, kui tahame rääkida majanduskasvust, siis ei piisa vaid efektiivistamisest ja lisandväärtuse kasvust, meil on vaja siduda rohkem inimesi enda majandusruumiga kas siis füüsiliselt (immigratsioon) või virtuaalselt (e-residentsus)”, kirjeldas olukorda Kotka.” (Atea veebilehekülj: „Taavi Kotka Atea Action konverentsil: Eesti eeliseks majanduse kasvatamisel on digitaalne taristu“)	Formaalne (Taavi Kotka)	09.12.2016
E-residendi digi-ID poliitika 3. silt „10 miljonit e-estlast aastaks 2025“			
	Poliitikaprobleemi jutustus	Osapool	Kuupäev
78.	„Kui kõik läheb plaanipäraselt, võib 10 aasta pärast maailmas olla üle 10 miljoni eestlase”. Sellise provokatiivse lausega tutvustab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi IT asekanstler Taavi Kotka huvilistele e-residendi digi-ID võimalusi. Juba nädalaid on Kotka võtnud sõna mitmetel konverentsidel, kus on ideed põhjalikumalt tutvustanud. Sama tegi ta eile Stenbocki majas, kus tutvustas ideed koos siseminister Hanno Pevkuriga.“ (Liive 2014)	Mitteformaalne (meedia)	25.04.2014
79.	„Sobiva taristu ja teenuste paleti väljaarendamine vajab avaliku ja erasektori ühistegevuse koordineerimist ja käivitamist. Eesmärgiks on teha Eesti suureks: et vähemalt 10 mln inimest kogu maailmast tahaks end siduda e-identiteedi kaudu Eestiga.“ (Kotka, <i>et al.</i> 2014, 1)	Formaalne (Taavi Kotka, Ruth Annus, Siim Sikkut)	01.05.2014
80.	„Valitsuse otsus anda ka mitteresidentidele digitaalne identiteet ehk ID- kaart peaks muutma Eesti	Formaalne (Taavi	05.05.2014

	suureks, nii et üle maailma oleks vähemalt 10 miljonit inimest Eestiga e-identiteedi kaudu seotud, kirjutab majandus- ja kommunikatsiooniminister Taavi Kotka oma blogis.“ (Ärileht 2014)	Kotka)	
81.	„Vajaliku infrastruktuuri areng ja erinevad teenused vajavad avaliku ja erasektori koordineerimist ja stimuleerimist. Eesmärk on muuta Eesti suuremaks: kindlustada, et vähemalt 10 miljonit inimest üle maailma otsustaksid end seostada Eestiga läbi e-identiteedi. Eesti valitsus on heaks kiitnud mitteresidentidele digitaalse ID väljaandmise kontseptsiooni. Alates 2014 aasta lõpust on välismaalastel võimalik saada turvaline Eesti e-identiteet.“ (E-residentsuse veebilehekülj: „Taavi Kotka promises 10 million „e-Estonians“ by 2025“)	Mitteformaalne (E-residentsuse projektimeeskond)	06.05.2014
82.	„10 miljonit e-residenti on eesmärk, mis näitab meie ambitsiooni suurust. Meie mõte on luua teenuste kaudu infrastruktuur, mis lubaks ettevõtetal, seejuures mitte ainult Eesti ettevõtetal, seda infrastruktuuri kasutada ja sellega Eestit suuremaks teha. Eestis on praegu 80 000 ettevõtet; kui me suudaksime selle numbri e-residentsuse abil kahekordistada, oleks see kõva sõna,“ ütles ta.“ (Aasmäe 2014)	Formaalne (Taavi Kotka)	07.05.2014
83.	„Eesti Arengufondi ideekonkursile esitatud idee „10 miljonit „e-estlast“ aastaks 2025!“ osutus üheks populaarsemaks. Teisipäeva seisuga oli ideel 140 poolthäält. Idee autor Taavi Kotka ning kaasautorid Siim Sikkut ja Ruth Annus leidsid, et tänu Eesti e-identiteedile, mida hakatakse 2014. aastast väljastama ka välismaalastele, tekib avalikul ja erasektoril ainulaadne võimalus hakata pakkuma uudseid teenuseid distantsilt. Arengufondi pressiteate kohaselt on idee eesmärgiks teha eesti suureks – et vähemalt 10 miljonit inimest kogu maailmast tahaks end siduda e-identiteedi kaudu Eestiga.“ (DELFI 2014a)	Mitteformaalne (meedia)	13.05.2014

84.	„Eesti alustas e-residentsuse programmiga. Eesti on tuntud oma suurepäraste e-riigi lahenduste poolest ning alustas nüüd e-residentsuse programmiga. E-residentsust on võimalik taotleda kõigil välismaalastel, kes soovivad Eesti e-teenuseid kasutada, ja seda nii eraisikutele kui ka ettevõtetele. Aastaks 2025 on maailmas oodatavalt kokku 10 miljonit e-estlast ehk e-residenti.“ (MKM veebilehekül: „Eesti alustas e-residentsuse programmiga“)	Formaalne (MKM)	25.06.2014
85.	„Mulle näib, et iseenesest õigele mõttele välismaalaste e-residentsuse juurutamiseks on lihtsalt kaks täiesti vastandlikku lähenemist. Üks asi on anda pildita ID-kaart välismaalasele, kel on siin ettevõtte, kinnisvara vms. See on ilmselt algmõte. Kümme miljonit Eesti e-residenti või ka selleni püüdlemine teeb aga e-identiteedi väljastamisest massitarbekauba. Iseendast ei pruugi see olla väär. Võib-olla saab just sellest meie president Meri kunagi nõutud Nokia (mitte tänane, vaid hiilgeaegade oma). Kuid laiatarbekauba puhul näiteks nõuda, et selle soovija peab tõendama oma „põhjendatud huvi Eesti riigi e-teenuseid kasutada“, on ju sama jabur kui küsida poest piima ostmisel lubatähte, et tarbijal on ikka põhjendatud huvi piima juua. Seletuskirjast, muide, võib lugeda ka, et e-residendile digi-ID väljastamisel tehakse põhjalik isikute usaldusväarsuse taustakontroll, „kaasates asjassepuutuvaid asutusi ja tehes päringuid asjassepuutuvatesse andmekogudesse“ – kindlasti usutav, kui taotlejaid on aastas tuhat. Kuid miljonite puhul tuleb ilmselt üks või kaks ministeeriumi juurde teha.“ (Ideon 2014)	Mitteformaalne (Arvamus: Argo Ideon)	04.07.2014
86.	„E-residentsuse järgmise etapina algatab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium programmi „10 miljonit e-estlast“, mille raames soovitakse lähema kolme aasta jooksul Eestisse tuua vähemalt 17 000 e-residenti ja läbi nende 5000 ettevõtet. Sel moel saaksid e-residendid kaasa aidata Eesti majanduskasvule ja tooksid ka riigieelarvesse lisatulu. Programmi hakkab ellu viima Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Showroomi juurde loodav programmimeeskond. Programmi elluviimise eest	Formaalne (MKM)	04.12.2014

	vastutab MKMi side ja infosüsteemide asekanter Taavi Kotka, kes juhib ka riigiasutuste ja erasektori esindajatest koosnevat nõukogu. Nõukogu kinnitab programmi sisu, eesmärgid ja täpsemad tegevuskavad. 10 miljoni e-estlase programm hõlmab kuut valdkonda: e-residentsuse registreerimine, e-residentidele suunatud teenuste arendus, teenuste kvaliteet ja tugi, riskihaldus ja turve, õiguskeskkonna arendamine, turundus ja kommunikatsioon. Lisaks programmi käivitamisele on kavas astuda ka kiiremaid samme selleks, et lihtsustada e-residentsuse taotlemist ja e-residente kõige enam huvitavaid teenuseid.“ (MKM 4. detsembri 2014. a pressiteade)		
87.	„Edaspidi on plaanis e-residentsust edasi arendada 10 miljoni e-estlase programmina – see tähendab varasemast ambitsioonikamat eesmärki. Sellega luuakse Eestis teenused ja äri- ja tegevuskeskkond, mis tooks meile ligi 10 miljonit e-residenti aastaks 2025.“ (Hansalu 2014a)	Mitteformaalne (meedia)	04.12.2014
88.	„Samal ajal kui suurem osa riigi juhtidest muretsseb selle pärast, kuidas takistada eestlaste väljasuremist ja panna Eesti noori naisi rohkem lapsi sünnitama, ei ole endine IT-ettevõtja ning praegune majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi asekanter Taavi Kotka tagasihoidlik ja lubab aastaks 2025 kümnet miljonit e-estlast. (...) Igatahes on suured ideed paigal tammavas Eestis igati teretulnud. Loodetavasti täitub Kotka ambitsioonikas plaan ning see ei jää tema viimaseks suureks ideeks.“ (Hansalu 2014b)	Mitteformaalne (meedia)	06.12.2014
89.	„Peaminister ning teda saatev äridelegatsioon viibivad veel pühapäevani töövisiidil ameerika Ühendriikides. Tuuri üks eesmärke on tutvustada Eesti e-residentsust. Pole kahtlustki, et MKM asekanter Taavi Kotka juhitud grandioosne plaan kasvatada lähikümnenditel e-estlaste arv 10 miljonini on vähemalt Eesti riigi mainekujunduse vaatenurgast juba õnnestunud. Kotka valiti sel	Mitteformaalne (meedia)	12.12.2014

	nädalal ka 2014. aasta Euroopa parimaks IT-juhiks.“ (Sirp 2014)		
90.	„Eesti riik oli eelmise nädala teisipäeva seisuga saanud 449 e-residendi digi-ID taotlust ja rahuldanud neist positiivselt 169. See on kehv tulemus, kui arvestada, et Eesti tahab saada 2025. aastaks vähemalt 10 miljonit e-residenti. Nimetatud eesmärk pole mitte ainult e-kodanike programmi eestvedaja Taavi Kotka roosa unistus, vaid seda sisaldab ka näiteks Riigikantseleis koostatud konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ vahearuanne. Nii ambitsioonika sihi täitmiseks peaks Eesti andma e-residentsuse keskmiselt 2714 inimesele päevas ehk 113 inimesele tunnis, ööpäev läbi, puhkepäevad ja riigipühad kaasa arvatud.“ (Eesti Ekspress 2015)	Mitteformaalne (meedia)	14.01.2015
91.	„Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi asekancleri Taavi Kotka juhitud meeskonna kirja pandud programmi eesmärk on koguda kümne aasta jooksul 10 miljonit e-residenti. E-residentsuse projekti juht Kaspar Korjus leiab, et suurim soov Eesti e-residendiks registreerumiseks võiks olla arenguriikide kodanikel, kellel on oma koduriigis e-teenuste kehva taseme ja bürokraatia tõttu raske asju ajada.“ (Efert 2015)	Mitteformaalne (arvamus – LHV)	01.06.2015
92.	„Kui arutleda, et kuidas jõuab selliste eesmärkidega 10 miljonini aastaks 2025, siis <i>startup</i> ’ide puhul on tavaline, et suurem kasv tuleb enamasti 4,5 aastat pärast alustamist. Ka Eesti ID-kaardiga läks umbes viis aastat enne kui see nõ omaks võeti - sellele teenuseid loodi ja seda laialt kasutama hakati.“ (Pau 2015)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmimeeskond)	19.10.2015
93.	„Eesti suur visioon saada 10 miljonit e-residenti on äratanud laias maailmas tähelepanu. E-residentsust on võimalik taotleda välismaalasel, kes soovib kasutada Eestis e-teenuseid. Eestis elama e-resident ei pea, kuid mõningatel juhtudel peab siiski siin käima. See on ebamugav ja tõrjub potentsiaalseid e-	Mitteformaalne (meedia; Rahandusministeeri)	20.10.2015

	<p>kodanikke eemale. Jutuks on pangakonto avamine. „Kuna pangakonto avamine on võtmetähtsusega teenus, on ministerium teinud põhjaliku analüüsi ning pakkunud lahendusvõimaluse: teatud tehnilistele nõuetele vastavat video- ja helisilda võiks hakata lugema samaväärseks samas kohas isikusamasuse tuvastamise nõudega. See võimalus laieneks ka Eesti kodanikele,” selgitas rahandusministeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakonna nõunik Taivo Põrk.“ (Saarmann 2015)</p>	um)	
94.	<p>„2015 juulis kinnitas valitsus heaks e-residentsuse ehk „10 miljoni e-eestlase“ programmi tegevuskava 2015-2016 ning 2016. aasta riigieelarve koostamisel eraldati selleks ka vahendid. Lisaks said mitmed ministeriumid ülesanded käivitada seaduste muudatuste väljatöötamine, et lihtsustada e-residentsuse taotlemise menetlust ja digitaalselt pangakonto avamist, samuti äriühingute asutamist. Majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi asekancler Taavi Kotka tegi koosolekul ülevaate tegevuskava ja valitsuskabineti otsuste elluviimise hetkeseisust. Peaminister Rõivase sõnul on e-residentsuse esimene aasta näidanud selgelt, et huvi e-residentsuse vastu on suur ja seega on sellel tugev potentsiaal majandust kasvatada. „Selle võimaluse maksimaalseks kasutamiseks on vaja, et ärikeskkonda pidevalt ja senisest kiiremini edasi arendaksime,“ ütles Rõivas.“ (Vabariigi Valitsuse 5. novembri 2015. a. pressiteade)</p>	Formaalne (Taavi Rõivas)	05.11.2015
95.	<p>„Kuna suurem osa Eestis kehtivate seaduste sõnastusi ei ole e-residentide iseärasusi arvesse võtnud, tuleb teha muudatusi. Vastasel juhul on võimalik seaduse mõistmine, et ettevõtete kaugjuhtimine Eestist eemal viibides ei ole lubatud, sest juhatus ja juriidiline isik peavad asuma samas kohas. „Veel käesoleva aasta jooksul plaanib riik täpsustada äriseadustiku ja teiste seonduvate seaduste sõnastust, et parandada e-residentide võimalusi e-teenuseid kasutada asjaajamiseks ning eeskätt ettevõtluses osalemiseks. Ühe muudatusena näiteks kaotatakse äriseadustikust juhatuse Eestis asumise nõue ära, mis</p>	Formaalne (Kristen Michal)	02.12.2015

	tähendab, et ettevõtte asub Eestis, aga juhtimine saab toimuda välismaalt,“ selgitas minister. Lisaks täpsustub vaidluste ja muude ühingu vastu esitatud hagide menetlemine. Edaspidi on e-residendi ettevõtte põhikirja-järgse asukoha (kohaliku omavalitsuse täpsusega) järgi võimalik määrata, millisele maakohtule ja millisele kohtumajale vaidluse lahendamise allub. E-residentsuse projekti üks deklareeritud eesmärk on olnud kuni 10 miljonit e-residenti aastaks 2025. 2014. aasta detsembris käivitunud projektiga plaaniti algselt käesoleva aasta lõpuks jõuda 2000 e-residendini, kuid see eesmärk täitus kiiresti ning uueks sihiks seati 5000 e-residenti aasta lõpuks. Ka see number on tänaseks täis, Eestis on täna 6791 e-residenti. 2016. aasta lõpuks peaks e-residente olema vähemalt 10 000 ning edaspidi on plaanis seda numbrit iga aastaga enam kui kahekordistada.“ (MKM 2. detsembri 2015. a pressiteade)		
96.	„Üheks oluliseks teemaks 2016. aasta Latitude59-l on Eesti e-Residentsus ja sellel baseeruva teenuste ringi laiendamine. (...) E-Residentsuse programmi eesmärk on jõuda aastaks 2025 kümne miljoni e-residendini.“ (Tehnikamaailm 2015)	Mitteformaalne (meedia)	23.12.2015
E-residendi digi-ID poliitika 4. silt „Valitsuse <i>start-up</i>“			
	Poliitikaprobleemi jutustus	Osapool	Kuupäev
97.	„See on riiklik <i>startup</i> ja oleme jõudnud sellega beeta-faasi, kus ootab ees hulk kliendi probleemide ja äri potentsiaalide valideerimisi. Esimese ja teise grupi kasutuslood ning kasud on selged ja võime rahumeelselt väita, et riik, ettevõtluskeskkond ja kodune elu muutub paljude jaoks mõnusamaks.“ (Arengufondi veebilehekülj: „E-residentsusest ehk riigist, mis on beeta-testis“)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmijuht)	08.10.2014
98.	„,Tere tulemast e-eestlaste sekka!“ sõnas peaminister uutele e-residentidele. „E-residentsus on Eesti	Formaalne (Taavi	09.12.2014

	valitsuse <i>start-up</i> , teeme üheskoos Eesti suuremaks.“ (Vabariigi Valitsuse 9. detsembri 2014. a. pressiteade)	Rõivas)	
99.	„E-residentsusega on just välja tulnud. Eesti valitsus on võtnud kasutusele <i>start-up</i> ’i laadse lähenemisviisi initsiatiivi arendamisel. See tähendab, et me alustasime beeta-faasiga, järjepidevalt täiendades ja uute teenuste arendamist jätkates koos (esimeste) kasutajatega.“ (Sikkut 2014)	Formaalne (Riigikantselei – Siim Sikkut)	10.12.2014
100.	„Põhjus kiireks ja esialgseks beeta väljatulekuks seisnes ootamatult suures potentsiaalsete e-residentide huvis, kui initsiatiivist teada anti. Samuti, Eesti on tugev <i>start-up</i> riik (vaadake #Estonianmafia) ja meie valitsus üritab samamoodi käituda. Me proovime tegutseda ja arendada kiiresti, ehitada teenuseid koos esimeste kasutajatega.“ (Sikkut 2015)	Formaalne (Riigikantselei – Siim Sikkut)	06.03.2015
101.	„E-residentsus on unikaalne projekt, sest tegemist on sõna otseses mõttes riikliku <i>start-up</i> ’iga“ (Bestmarketing 2015b).	Formaalne (Taavi Kotka)	09.10.2015
102.	„Kui arutleda, et kuidas jõuab selliste eesmärkidega 10 miljonini aastaks 2025, siis <i>startup</i> ’de puhul on tavaline, et suurem kasv tuleb enamasti 4,5 aastat pärast alustamist. Ka Eesti ID-kaardiga läks umbes viis aastat enne kui see nõ omaks võeti - sellele teenuseid loodi ja seda laialt kasutama hakati. E-residentsuse programmiga alustamisest ei ole veel aastatki möödunud ja programm on alles nõ avatud beeta faasis – kutsume üles teenust kasutama, kuid teenus on veel arendusstaadiumis.“ (Pau 2015)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmimeeskond)	19.10.2015
103.	„Üheks oluliseks teemaks 2016. aasta Latitude59-l on Eesti e-Residentsus ja sellel baseeruva teenuste ringi laiendamine. Mullusel Latitude59-l avalikkuse ette toodud e-Residentsus on maailma esimene valitsus- <i>startup</i> , mis on praeguseks laienenud 7500 kasutajani. E-Residentsuse programmi eesmärk on jõuda aastaks 2025 kümne miljoni e-residendini.“ (Tehnikamaailm 2015)	Mitteformaalne (meedia)	23.12.2015

104.	„Mulle tundub, et e-residendid ootavad praegu kasutuskogemust justkui ühelt moodsalt <i>startup</i> ilt. Et oma päringule saab kiiresti vastuse, kui üldse päringu peab esitama, ja pigem toimub kõik takistusteta“ (Roonemaa, Lõugas 2016).	Mitteformaalne (meedia)	14.01.2016
105.	„Startup Estonia ja Startup Compassi koostöös valminud uuring toob positiivsete leidudena välja valitsuse uuendusmeelseid algatusi, näiteks e-valitsust, e-residentsust ja riigiasutuste asjaajamise digitaliseerimist, mis on pälvinud suure <i>startup</i> kogukonna toetuse – Eestis on rahulolu riikliku poliitikaga 66 protsenti, samas ülemaailmseks keskmiseks on 25 protsenti.“ (MKM 5. veebruari 2016. a pressiteade)	Formaalne (MKM)	05.02.2016
106.	„Peaminister Taavi Rõivas mõõnis, et mõni liigutus on tõesti võtnud soovitusi kauem aega. "Kuna tegu on täiesti uue asjaga, mida keegi kunagi varem teinud ei ole, siis on tõesti mõni asi võtnud kauem aega kui me tahaksime; eriti <i>startup</i> -lähenedes, mida me e-residentsust luues oleme rakendanud, on kiired, kohesed otsused olulised," nentis Rõivas.“ (DELFI 2016b)	Formaalne (Taavi Rõivas)	03.03.2016
107.	„Me oleme neile lubanud, et arendame e-residentsust kui <i>start-up</i> 'i – kuulame klientide soove ja viime neid kiirelt ellu. Me oleme saanud teiste riikidega võrreldes eelisseisu, kuid <i>start-up</i> -maailma reeglid ütlevad, et hilisemad tulijad kopeerivad kiiresti kõik head ideed. Saavutatud eelisseisu säilitamiseks tuleb joosta vähemalt sama kiiresti kui jälitajad. (...) <i>Start-up</i> 'ile antakse paljud vead andeks, kui nähakse, et areng toimub ja uued teenused on tulemas. Meie 15 minutit on varsti läbi saamas, sest kuigi mõtteid avalike teenuste arendamiseks on palju, on elluviimine tähelepanu hoidmiseks liiga aeglane.“ (Simson 2015)	Mitteformaalne (arvamus – Margus Simson)	14.03.2016
108.	„E-residentsus on riiklik startup ja startupide kasvukõverad on pigem hokikepi ja mitte lineaarse	Formaalne (Taavi	16.03.2016

	<p>sirgioone kujuga. Kõik sõltub sellest, et kas me saame oma ärikeskkonna paika või mitte. Vajalike seadusmuudatuste tegemine on võtnud peaaegu aasta ja me ei ole saanud turundama ja müüma veel korralikult hakatagi, kuna toode ei ole veel valmis. Viimast arvestades olen tegelikult üllatunud, et meil juba ca 10000 e-residenti on olemas. Kolme aasta pärast meil poolt miljonit ei ole, aga kui lahendame ära ka maksustamise küsimused (ehk siis maks makstakse seal, kus väärtus loodi), siis pärast seda hetke saada pool miljonit e-residenti on kindlasti väga tõenäoline. Ise olen tänaste numbritega rahul ning e-residentsuse meeskond koos partneritega on teinud kõva tööd, et kivist vett välja pigistada (ei ole me nii paindlik ja kiirelt reageeriv riik midagi). Päeva lõpuks ei ole küsimus selles, kas meil on 10 miljonit või miljon e-residenti. Loeb see, kas ja kui palju me suudame neile väärtust pakkuda ja Eestile raha teenida.“ (Sibold 2016b)</p>	Kotka)	
109.	<p>„Kui tavaliselt koostatakse äriprojektile ka äriplaan, kus kirjas arvutused kuludest ja tuludest, siis e-residentsuse plaani kontuurid pole välja joonistatud. „See on <i>start-up</i>’i mõtteviisi küsimus. Sa võid ju oodata, millal kõik on valmis. Teine asi on, et hakkad minema ja näitad siis, et mudel töötab,“ selgitas e-residentsuse isaks peetav majandusministeeriumi asekanstler Taavi Kotka.“ (Väikenurm, 2016)</p>	Formaalne (Taavi Kotka)	01.04.2016
110.	<p>„Kui kõlab küsimus, kui tihti tunneb ta frustratsiooni, sest e-residentsust ei mõisteta, hingab Korjus esmalt pikalt välja. „Arvan, et ise mõistame seda igapäevaselt ka rohkem, kuna see on <i>start-up</i>. Kui poolteist aastat tagasi alustasin selle juhtimist, siis sain aru, et ei mõistagi, mida miks ja kellele teen,“ vastas Korjus. „Loome uut maailmapilti. Frustratsioon tekib sellest, et ollakse väheambitsioonikad ja on poliitilised barjäärid.“ (Väikenurm, 2016)</p>	Mitteformaalne (e-residentsuse projektijuht)	01.04.2016
111.	<p>„Me oleme senini ehitanud [digitaalseid teenuseid] pidades silmas oma kodanikke, kuid nüüd,</p>	Formaalne (Taavi	14.10.2016

	vastuseks meie välisinvestoritele, <i>start-up</i> kommuunile ja üha kasvavale digitaalsete nomaadide ühiskonnale, oleme me käivitanud virtuaalse residentsuse, mida me kutsume e-residentsuseks“ (Vabariigi Valitsuse 14. oktoobri 2016. a. pressiteade).	Rõivas)	
E-residendi digi-ID poliitika 5. silt „Hüve“			
	Poliitikaprobleemi jutustus	Osapool	Kuupäev
112.	„E-residendi õiguslik seisund on oma olemuselt samasugune nagu mistahes välismaalase õiguslik seisund. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtte kohaselt on riikidel suveräänne õigus kontrollida välismaalaste riiki saabumist ja riigis viibimist ning kohustada neid riigist lahkuma. Välismaalasel puudub rahvusvahelisest õigusest tulenev õigus mitte kodakondsus järgsesse riiki saabuda ja seal viibida. Nagu välismaalasel ei ole subjektiivset õigust saada Eestis viibimiseks seaduslikku alust, ei ole tal ka subjektiivset õigust saada Eesti digitaalset isikut tõendavat dokumenti ja kasutada Eesti e-teenuseid. Seetõttu käsitatakse e-residentsust hüvena, mida Eesti Vabariik võib isikule võimaldada.“ (Annus 2014, 742)	Formaalne (Ruth Annus)	2014
113.	„Eesti riik annab e-residendi digi-ID selle taotlejale välja heauskseks kasutamiseks ja õiguspäraste toimingute tegemiseks. Riik valvab e-residendi digi-ID kasutamist nagu iga muu digitaalse isikutunnistuse kasutamist Eestis. See tähendab, et isiku tuvastamine digi-ID väljastamiseks on turvaline ja kindel ning võimalike õigusrikkumiste suhtes ollakse tähelepanelikud. Oluline on meeles pidada, et e-residentsus ei anna kodakondsust, maksuresidentsust, elamisluba ja Eestisse või Euroopa Liitu sisenemise luba. E-residendi digi-ID ei ole füüsiline isikut tõendav ega reisidokument ja sellel ei ole fotot. Erinevaid e-teenuseid on võimalik kasutada tänagi, näiteks läbi internetipanga, kuid riigi poolt	Formaalne (Siseministeerium; MKM)	25.06.2014

	<p>loodud ja turvatud digi-ID on selleks kindlasti turvalisem võimalus. Samas peab silmas pidama, et e-residendi õigusvastase käitumise (nt dokumendi andmine teisele, õigusrikkumine) eest vastutab inimene ise ja riigil on õigus enne digi-ID väljastamist inimese usaldusväärsust kontrollida ja selle õiguspärase kasutamise üle järelevalvet teostada. Eesti riik aga seisab selle eest, et e-residendi digi-ID kasutamine oleks võimalikult mugav ja turvaline. Sadade tuhandete Eesti kodanike ja siinsete elanike aastate pikkune kogemus seda ka tõestab. Nüüd avaneb ka välismaal elavatele välismaalastele suurepärase võimalus mugavalt ja turvaliselt Eestis asju ajada.“ (Siseministeeriumi veebilehekülg: „Ainulaadne lahendus avab välismaalastele Eesti e-teenused“; MKM veebilehekülg: „Eesti alustas e-residentsuse programmiga“)</p>		
114.	<p>„Üks oluline nüanss selle e-ID puhul siiski on, mida tuleb meeles pidada - see on hüve, mitte otseselt õigus, mis tähendab seda, et me käsitleme seda üsna sarnaselt viisa andmise õigusele ehk riigil ei ole kohustust anda digi-ID-d, vaid riigil on õigus anda ID, e-residentsus ja digi-ID ja riigil on õigus see ära võtta.“ (Vabariigi Valitsuse veebilehekülg: Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2014. a pressikonverents).</p>	Formaalne (Hanno Pevkur)	26.06.2014
115.	<p>„Õiguslikus mõttes on e-residendi digi-ID väljaandmise näol tegemist hüvega, mille saamiseks, sarnaselt viisaga, puudub isikul subjektiivne õigus. Rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohaselt on riigil suveräänne õigus kontrollida välismaalaste riiki saabumist, riigis viibimist ja tagada vajaduse korral nende riigist lahkumine sunni kohaldamisega. E-residendi õiguslik seisund on oma olemuselt sarnane välismaalase õigusliku seisundiga. Nagu välismaalasel ei ole subjektiivset õigust saada õigust Eestis viibimiseks, nii ei ole tal ka subjektiivset õigust saada Eesti isikut tõendav dokumenti. Kuna Eesti isikut tõendav dokument annab välismaalasele kohati suuremadki võimalused Eesti õigusruumis tegutsemiseks, on põhjendatud kohaldada isikut tõendava dokumendi väljaandmisel samasid</p>	Formaalne (Siseministeerium)	30.06.2014

	põhimõtteid, mida kohaldatakse välismaalastele viisa või elamisloa andmise otsustamisel.“ (Seletuskiri 2014,3)		
116.	„Uue plaaniga tegelevate projektijuhtide sõnul hakatakse tulevaste e-residentide tausta põhjalikult kontrollima. E-residendid peavad teadvustama, et tegu on mitte õigusega, vaid hüvega, mille väljastamine on Eesti riigi otsustada. See tähendab, et riik saab teha ka otsuse e-residentsust mitte väljastada.“ (Tambur 2014a)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmimeeskond)	21.10.2014
117.	„Rõhutada tuleb, et e-residentsus ei anna välismaalastele võimalust osaleda Eesti e-valimistel või muid õigusi, mida seadused annavad Eesti kodanikele või alalistele elanikele.“ (Tambur 2014b).	Mitteformaalne (meedia)	30.10.2014
118.	E-residentsuse juures on oluline teada, et tegemist on hüve, mitte õigusega. Teisisõnu tähendab see, et isikul puudub õigus nõuda e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmist või selle kehtima jäämist. Digitaalne isikutunnistus väljastatakse isikule, kellel on seos Eesti riigiga või põhjendatud huvi kasutada Eesti riigi e-teenuseid. Näiteks, kui isik soovib Eestis ettevõtet alustada või juba omab osalust mõnes Eesti ettevõttes. Seega väljastatakse digitaalne isikutunnistus välismaalasele ainult juhul, kui isik on usaldusväärne ja on alust arvata, et ta kasutab digitaalset isikutunnistust heauskselt. (...) Samuti on oluline teada, et e-residentsus ei anna välismaalasele õiguseid, mida omavad ainult Eesti kodanikud või alalised elanikud. Näiteks ei saa e-residendid osaleda Riigikogu valimistel, millest võivad osa võtta ainult Eesti kodanikud või kohaliku omavalitsuse volikogu hääletamisel, millest võivad osa võtta lisaks Eesti kodanikele ka Eesti alalised elanikud.“ (Eesti Kaubandus-Tööstuskoja veebilehekülg: „Juristi töölaualt: Esimesed e-residendid maailmas“)	Mitteformaalne (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda)	19.11.2014
119.	„Oluline on see, et see on hüve, mitte õigus,“ rääkis asekanstsler ja lisas, et Eesti riigil on võimalus ka e-	Formaalne (Taavi	26.11.2014

	residentsus ära võtta.“ (Aasaru 2014)	Kotka)	
120.	„E-residentsuse juures on oluline teada, et tegemist hüve, mitte õigusega. Teisisõnu tähendab see, et isikul puudub õigus nõuda e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmist või selle kehtima jäämist.“ (Äripäev 2014)	Mitteformaalne (meedia)	29.11.2014
121.	"Meeles peab pidama seda, et e-residentsus ei ole kodakondsus, vaid Eesti riigi poolt pakutav hüve ja riik võib igal ajahetkel e-residentsuse suhte lõpetada kui vajalikuks peab." (Lõugas 2015).	Formaalne (Taavi Kotka)	11.05.2015
122.	„Oluline on märkida, et e-residentsus ei taga kodakondsust, maksuresidentsust, residentsust või õigust saabuda Eestisse või Euroopa Liitu“ (Roosna, Rikk 2016, 24).	Mitteformaalne (e-Riigi Akadeemia)	31.05.2016
E-residendi digi-ID poliitika 6. silt „Brexit“			
	Poliitikaprobleemi jutustus	Osapool	Kuupäev
123.	„Brittide lahkumine Euroopa Liidust (või soov lahkuda) toovad Eesti e-residendi programmile võimsa lootuse kiiresti kasvada. 10 miljonit e-residenti kokku saada ei tundugi enam nii raskesti saavutatav eesmärk! Nimelt on Eesti e-residendiks hakkamine Ühendkuningriigi elanikele ilmselt mugavuselt teine võimalus Euroopa Liidust lahkuda ja samas justkui kodanikuks edasi jääda. Seda vähemalt ettevõtjale. Lood Eestis firma (selleks ei pea isegi kohale tulema), mida juhivad kus iganes – ja sul on täiesti <i>legit</i> ettevõtte, mille abil Euroopa Liidus vabalt tegutseda.“ (FORTE 2016)	Mitteformaalne (meedia)	25.06.2016
124.	„Kotka sõnul mõjutaks võimalik Brexit Eesti e-residentsuse programmi positiivselt. “E-residentsust mõjutab võimalik Brexit juba täna positiivselt. Näiteks väljaanne The Independent analüüsis kohe pärast hääletustulemuste teatavaks saamist, et kuidas briti inimesed ja ettevõtted saaksid säilitada seose EU-ga,“ ütles Kotka. “Esimesel kohal oli soovitus taotleda Iiri kodakondsus ja teisel kohal oli hakata	Formaalne (Taavi Kotka)	25.06.2016

	Eesti e-residendiks. Päringute arv e-residentsuse lehekülgedel kasvas kui esimesed emotsioonid lõkkele löid, samuti suurenes pöördumiste arv supporti. Kui UK peaks EU-st lahkuma, siis e-residentsuse egoistlikust vaatevinklist oleks see kindlasti väga positiivne. Eesti e-residentsus ei lihtsustaks UK inimestega mitte ainult EU-s äri ajamist, vaid annaks tänu EIDAS-le võimaluse juhtida distantsilt oma ettevõtteid või vara ka kõigis nendes liikmesriikides, kus saab asju ajada kasutades e-teenuseid ja tugevat digitaalset identiteeti. Näiteks saaks britt tänu e-residentsusele paremini hallata oma Portugali ettevõtet kasutades selleks Eesti e-residentsust,” ütles Kotka.“ (Sibold 2016a)		
125.	„Pärast Brexitiit saabus möödunud nädala jooksul Suurbritanniast pea veerand kogu tänavu sealt esitatud Eesti e-residentsuse taotlustest. EASi e-residentsuse programmi direktor Kaspar Korjus ütles, et Brexiti korral on e-residentsus Suurbritannia ettevõtetele kindlasti väga kasulik. „Nad saavad jääda digitaalsel kujul Euroopa Liidu riikidega hõlpsamalt koostööle – nii nagu kõik teised Eesti e-residendid üle maailma,“ põhjendas ta.“ (Teder 2016)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmijuht)	07.07.2016
126.	„Suurbritannia otsus lahkuda Euroopa Liidust hoiab jätkuvalt üleval selle riigi alamate huvi Eesti e-residentsuse omandamise vastu. „Jah, huvi Ühendkuningriigist on tõusnud pärast Brexitiit. Peamisteks põhjusteks võib pidada ebakindlust tuleviku ees, muret usaldusvääruse vähenemise pärast investorite ees, klientide muresid seoses maksete ja teenuste tarbimisega,“ ütles Postimehele e-residentsuse programmi vedama EAS-i esindaja Katre Kasmel.“ (Pau 2016)	Mitteformaalne (e-residentsuse programmimeeskond)	23.08.2016
127.	„Brittide huvi e-residentsuse vastu pärast referendumit kasvas hüppeliselt ja riikide arvestuses on Suurbritannia tõusnud kuuendaks. Uutest e-residentidest isegi olulisemaks võib pidada Brexiti mõju e-residentsuse sõnumile, leiab majandusministeeriumi asekanstler Taavi Kotka. Nagu iga uue leiutisega,	Formaalne (Taavi Kotka)	19.09.2016

	vajab ümbritsev maailm aega aru saamaks, millega on üldse tegemist. Brexiti valguses muutus Eesti väärtuspakkumine oluliselt selgemaks. E-residentsusest on kõige rohkem kasu neile, kellel on vaja Euroopa Liidus (ja eurotsoonis) ettevõtet või pangakontot, mida saaks juhtida asukohast sõltumatult (sh väljaspoolt ELi). Kui muidu saadi sellest vajadusest aru pigem kontekstis, kus võimalik klient Eesti jaoks tuli USAst või Aasiast, siis nüüd mõistetakse, et ta võib tulla ka siitsamast – Suurbritanniast.“ (Kotka 2016a)		
128.	„Kui Suurbritannia Euroopa Liidu ühisturult lahkub ja finantsettevõtted kaotavad vaba juurdepääsu kõigi liikmesriikide turule, saab Eesti e-residentsuse ja küberruumi vahendusel pakkuda lahendusi, mis ei sunniks finantsasutusi oma töötajaid Londonist mandrile kolima, rääkis Oates Suurbritannia turule pühendatud Swedbanki seminaril. (...) Novembris kavatseb Briti-Eesti kaubanduskoda korraldada äridelegatsiooni Cambridge’i, kus on vilgas <i>start-up</i> keskkond, ja Londonisse, et Brexitist avanenud võimalusi kombata. Kuna brittidel tuleb palju asju nüüd ümber mõelda ja teistmoodi teha, võivad paotuda nii mõnedki ukсед, mis seni kinni on olnud. „See ei puuduta vaid e-residentsust, mitmeid asju tuleb hakata teistmoodi tegema,“ ütles Oates. Ja Eesti on end tuntuks teinud just uudsete lahenduste poolest. (...) Pant usub samuti, et e-residentsuse skeemil oleks võimalusi. „Tean, et e-residentsuse meeskond on välja töötanud sihtväärtuspakkumist, kuidas selleni jõuda,“ ütles ta. Miks täna veel lõplikke lahendusi pole, tuleneb sellest, et keegi veel ei tea, mis see Brexit on.“ (Rank 2016)	Mitteformaalne (arvamus – Andreas Heiki Pant, James Oates)	07.10.2016

Koostaja: Mariann Kirsipuu

LISA 4. Siltide ja jutustuste kajastamine formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte poolt

Tabel 3

Siltide ja jutustuste kajastamine formaalsete ja mitteformaalsete osapoolte poolt

	Eestist innovaatilise ja ainulaadse digiriigi tegija	Majanduskasvu edendaja	Poliitika 10 miljonit e-eestlast aastaks 2025	Valitsuse <i>start-up</i>	Hüve	Brexit	KOKKU
FORMAALNE							
SISEMINISTEERIUM	1	1			2		4
- R. Annus		1	1		1		3
- H. Pevkur	5	4			1		10
MKM	2	3	2	1	1		9
- T. Kotka	5	7	3	3	2	2	22
- K. Michal	4	1	1				6
- U. Palo	1						1
- L. Oviir	1						1
Peaminister T. Rõivas	5	4	1	3			13
Riigikogu liige	2	5					7
Rahandusministeerium		2 ³⁰	1 ³¹				3
Riigikantselei – S. Sikkut	3		1	2			6
Muu		1 ³²					1
							85

³⁰ Rahandusminister Sven Sester.

³¹ Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakonna nõunik Taivo Põrk.

³² Tollane justiitsminister Andres Anvelt.

Kokku:	29	29	10	9	7	2	
MITTEFORMAALNE							
Programmimeeskond	3	2	2	3	1	2	13
Meedia	1	1	8	2	2	1	15
Arvamus	7	3	1	1		1	13
Erasektor	3		1		2		6
							47
Kokku:	14	6	12	6	5	4	
KOKKU:	43	35	22	15	12	6	

Koostaja: Mariann Kirsipuu

